

www.dacoromanica.ro

AL. TZIGARA-SAMURCAŞ

MUZEUL NEAMULUI ROMÂNESC

Ce a fost; ce este; ce ar trebuì să fie

Cu 66 Ilustraţiuni

BUCUREŞTI
«MINERVA», Institut de Arte Grafice şi Editură, B-dul Academiei, 3. — Edgar Quinet, 4.
1909

www.dacoromanica.ro

PREFAŢA

Articolele reunite aci au fost scrise în decursul celor doi anĭ din urmă. Scopul lor a fost să se deştepte atenţia publicului şi a autorităţilor competinte asupra ruşinei ce ne apăsà, de a nu aveà un Muzeu naţional. Expunând starea deplorabilă a singurului nostru muzeu de artă şi dovedind inferioritatea noastră în această privinţă faţă de Bulgari şi de Sârbi, am reuşit a accelerà curentul înfiinţărei unui Muzeu naţional.

Greutăţile ce totuşi am întâmpinat, atât din punct de vedere financiar, cât şi mai ales prin amestecul şi reaua voinţă a unor nechemaţi, sânt consemnate în rândurile ce urmează. Le-am reprodus, deşi numai în parte, ca un document al timpului, din care reese lupta ce a trebuit să se ducă chiar pentru infiinţarea unei opere de un interes cultural aşa de general, cum este un Muzeu.

Iar acum când credeam că, după atâta trudă, victoria cauzei bune este definitivă, şi că nimic şi nimeni nu va mai stânjenì normala desvoltare viitoare a instituţiei, aflu că un nou pericol ameninţă. In intenţiunea foarte laudabilă de a sprijinì Muzeul, i se pregăteşte una din cele mai grele lovituri. Voind să i se dea un adăpost mai spaţios i se destinează localul cel mai puţin nemerit.

Ar trebui însă să se stabilească lămurit că dacă într'adevăr Muzeul are nevoe de un local mai mare, apoi nu i se aduce un serviciu real satisfăcându-i-se numai această primă cerinţă. Căci nu orice casă, pentru singurul motiv că este încăpătoare, poate să fie bună şi pentru un muzeu. Aceasta are anumitele şi prea numeroasele sale cerinţe, cari sânt tot atât de imperioase ca şi nevoia de spaţiu. A satisface numai pe aceasta din urmă, neglijând pe toate celelalte nu e operă meritorie. Să nu ne pripim a face o greşală, pe care cu greu o vom reparà în urmă. Şi mai ales să nu întârziem din nou, cu cel puţin o generaţie, rezolvirea definitivă a unui Muzeu naţional.

Am scăpat de aşa zisul Palat al Artelor dela Filaret, în care erà să se exileze colecţiile noastre; să ne ferim însă a cădeà

www.dacoromanica.ro

în Palatul Sturdza dela Şosea, care este tot aşa de impropriu pentru un Muzeu. Iar cu banii ce se vor plăti această stranie pildă a unei architecturi de urât gust şi mai ales cu sumele ce se vor cheltui pentru reparaţiuni, s'ar puteà desigur aveà un Muzeu în adevăratul sens al cuvântului. Căci stabilit este că oricât de radicale şi costisitoare reparaţiuni, atât în interior cât şi la exterior, s'ar face clădiri ce se destinează Muzeului, tot nu o să avem ceace ne-ar trebui.

Nu voi repetà aci motivele, ce am desvoltat în articolele următoare, pentru cari trebue să se pue fundamentele unei clădiri cu menire de a cuprinde întreaga desvoltare artistică a neamului românesc. Pentru a da şi mai multă tărie spuselor mele, voiu reproduce însă aci câte-va din părerile specialistului L. Réau, *consemnate în ultimul său articol:* l'Organisation des Musées, *apărut în Revue de synthèse historique din Oct. 1908.*

Părerea că clădirile goale dela Filaret nu puteau servi unui Muzeu, pentru bunul motiv că nu au fost anume clădite într'acest scop, se confirmă prin următorul principiu *enunţat şi de Rèau: «il est évident que le Musée est fait pour les collections et non les collections pour le Musée» (p. 156). Sau mai la vale: «il faut construire pour ainsi dire du dedans au dehors en modélant le contenant sur le contenu... Au lieu d'être une forme rigide, l'architecture d'un Musée doit être comme un masque repoussé qui épouse tous les contours d'un visage... Le Musée idéal n'est-il pas celui où tous les détails de la construction concourent à la préservation, au classement et à la mise en valeur des oeuvres d'art? (158)*

Când însă ne vom convinge şi noi de aceste adevăruri atât de generale?

Un muzeu românesc, cu cerinţele sale cu totul speciale, trebue să aibă un local al său. Altfel ne vom pierde vreme şi bani cu veşnicele provizorate, cari par a fi o specialitate a noastră. Căci nu încape îndoială: un adevărat Muzeu românesc nu se va puteà instalà în pretenţiosul şi rău alcătuitul palat Sturdza.

Să mai fie oare nevoe de o nouă campanie pentru a convinge pe cei mulţi de evidenţa acestui adevăr? Sper că nu; şi după această primă fază de luptă pentru întemeiarea Muzeului, aşteptăm să intrăm în epoca de adevărată desvoltare a instituţiunei. Căci nu mai avem vreme de pierdut: după ce ne-au întrecut vecinii, în curând ne vor face imposibilă alcătuirea unui Muzeu. Şi atunci în zadar ne vom tângui de propria noastră nedestoinicie. Nu vom aveà decât cea ce am meritat.

Decembrie 1908. AL. T. S.

www.dacoromanica.ro



BLIDAR DIN ROMAN.
Colecţia Muzeului de Etnografie şi Artă Naţionala.

MUZEUL NEAMULUI ROMÂNESC

CE A FOST; CE ESTE; CE AR TREBUI SA FIE

«Din trecutul strămoşesc să renască arta noastră viitoare».

17 Aprilie 1907. ELISAVETA.

(Din cartea de aur a Muzeului).



Năzuim să fim, dintre toate popoarele Europei răsăritene, cei cu o cultură mai înaintată. Cu toate acestea ne silim mai puţin decât alţii să punem în valoare arta şi cultura poporului nostru. Şi apoi ne mirăm, că suntem aşa de puţin cunoscuţi şi apreciaţi din acest punct de vedere. Vina, însă, este numai a noastră. Nu ne-am îngrijit, ca alţii, să adunăm dovezile culturei trecutului nostru şi probele destoiniciei ţăranului român. Dintre toate instituţiile noastre de cultură, tocmai Muzeul naţional este cel mai în urmă venit.

Avem, e drept, de mai bine de o jumătate de veac, un muzeu de antichităţi. Dar, chiar dacă acesta ar fi corespuns misiunei sale, tot nu ar fi împlinit golul cel mare al lipsei muzeului românesc. Căci dacă o colecţie de antichităţi, care în majoritatea ei cuprinde rămăşiţe romane, confirmă încă şi mai puternic descendenţa latină a neamului nostru, ea nu rezolvă totuşi întreaga problemă a culturei noastre. Căci în această direcţiune am moştenit foarte puţin dela strămoşii romani. Cultura şi întreaga artă a poporului român, ca şi dreptul şi instituţiile sale, nu seamănă cu ale Romei. Rămâne dar să se stabilească pe baza unor documente sigure, prin cine am fost influenţaţi în adaptarea vieţei noastre artistice şi culturale. Un asemenea

www.dacoromanica.ro

studiu comparativ reclamă însă existenţa unui material artistic-etnografic cât mai bogat şi variat. Acesta ne lipseşte încă, fiind pe cale de a se adunà deabia acum. Spre a noastră mare ruşine, marele depozit al culturei româneşti nu există încă. Muzeul de etnografie şi artă naţională nu a înplinit nici o decenie, chiar de se iau în seamă primii ani ai stărilor provizorii prin care a trecut la început. Sub noua sa alcătuire, el nu are decât doi ani. Istoricul său nu este deci prea lung; plin de speranţe însă este viitorul său.

Idea înfiinţărei unui muzeu cu caracter curat naţional nu este nouă. Prima dată ea a fost emisă de d-l Titu Maiorescu care, ca Ministru al cultelor, a căutat să dea o extensiune în acest sens Muzeului de antichităţi, care există mai demult. Prin decretul din 30 Dec. 1875 se înfiinţează, între altele, secţiunea «porturilor naţionale». Ea a rămas însă numai în intenţia Ministrului, care n'a găsit pe directorul destoinic ca să aducă la îndeplinire frumoasa deciziune. Acelaş plan al d-lui Maiorescu a fost reluat în 1900, Ministru al Cultelor şi Instrucţiunei fiind d. C. Arion. Nici intenţiunile sale n'au avut norocul să fie pe deplin realizate. Din colecţia de păpuşi, destul de rudimentare, ale d-lui Speranţă nu s'au mai păstrat azi decât vre-o câteva specimene, menite să amintească numai prima fază a copilăriei instituţiei de azi.

In 1901, ideia unui Muzeu naţional ia o formă mai precisă. D-l Ministru Sp. Haret, după cum singur afirmă în Raportul său către Rege[1]), hotăreşte ca «în legătură cu înfiinţarea unei şcoli special consacrată artei naţionale, să se înfiinţeze un *Muzeu de arte naţionale*. Scopul acestei instituţiuni trebue să fie de a adunà şi conservà toate rămăşiţile ce se mai găsesc din producţiunile artistice din trecut ale ţărei noastre: cusături, broderii, ţesături, picturi, sculpturi, miniaturi, *enluminures*, etc. Un asemenea Muzeu va pune la dispoziţiunea Şcolii de arte naţionale elementele necesare pentru a-şi alcătui modelurile, iar viitorilor artişti le va procurà motive de inspiraţiune de nepreţuită valoare».

Pentru realizarea acestui frumos program, d-l Ministru Haret, hotărăşte ca primul fond al muzeului proectat să-l constitue obiectele de artă dela Expoziţia din Paris, la care participase şi România. Intr'acelaş timp, se însărcinează pictorul I: Alpar-Paraschivescu, cu colecţiunea materialului din ţară. Din nefericire însă, cea mai mare parte din obiectele dela Paris s'au rătăcit; iar o moarte prematură răpeşte pe pictorul Alpar, înainte de a fi putut da rezultatele cercetărilor sale şi preţiosul său concurs.

---

[1]) Raport adresat M. S. Regelui, asupra activităţei Ministerului instrucţiunii publice şi al cultelor, de Spiru C. Haret. Buc. 1903 p. 286.

www.dacoromanica.ro

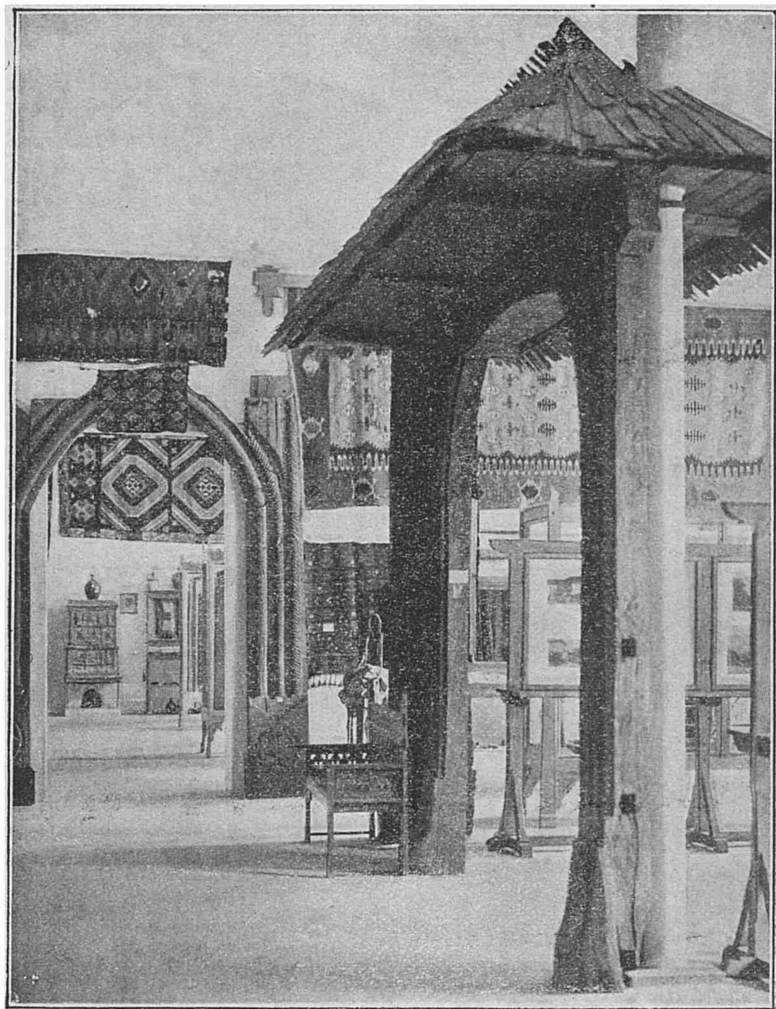




VEDERI DIN SALA CERAMICEI.
Muzeul de etnografie şi Artă Naţională.

www.dacoromanica.ro

In locul său se trece această însărcinare d-lui Ipolit Strâmbulescu, luându-se tot deodată dispoziţiuni ca culegerea de obiecte să se



VEDERE DIN SECŢIUNEA OBIECTELOR DE LEMN.
Muzeul de Artă Naţională.

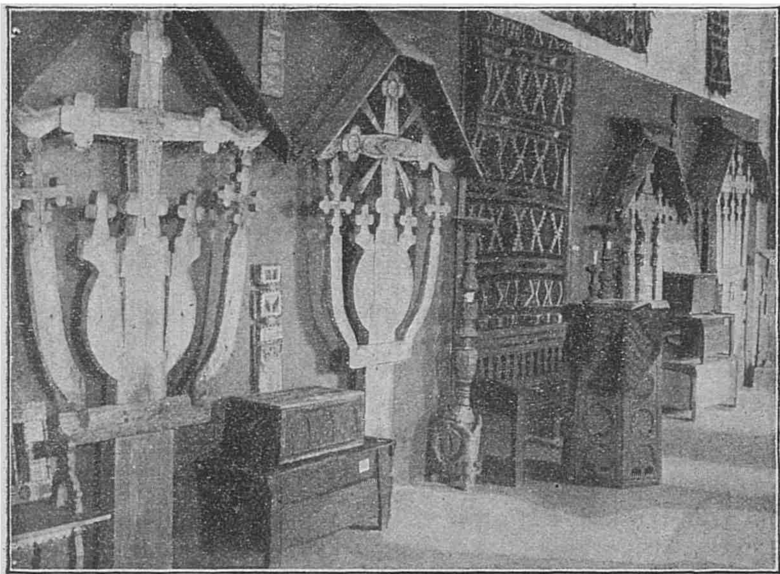
facă pe o scară mai mare prin învăţători. Intr'acest timp se cumpără nişte colecţiuni de ţesături din ţară şi din Transilvania.

«Prin aceste mijloace, ori cât de modeste şi puţin costisitoare

www.dacoromanica.ro

ar fi, adaogă d-l Ministru Haret, se va puteà face un bun început Muzeului, care va rămâneà pe urmă să se desvolte treptat în cursul timpului.» Raportul d-lui Ministru în această privinţă se încheie cu speranţa că «Muzeul se va puteà deschide în toamna anului 1903, în localul şcolii profesionale de fete N-rul 3 din şoseaua Kiselef».

Propunerile d-lui Ministru n'au fost aşa de repede împlinite. Muzeul nu s'a putut deschide, şi în 1905 vedem că se reînoeşte



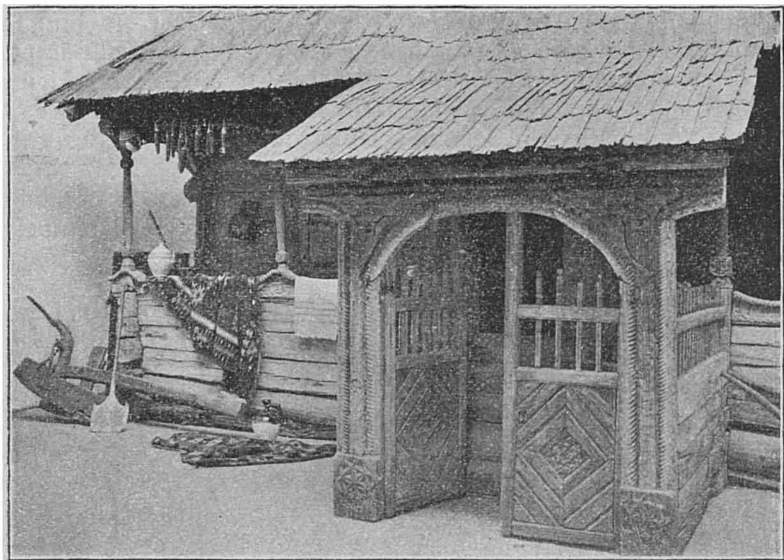
VEDEREA DIN SALA TROIŢELOR.
Muzeul de Arta Naţionala.

însărcinarea d-lui Strâmbulescu de a «adunà modele în stil naţional pentru uzul şcoalelor profesionale şi de meserii», fără însă ca Instituţia să fi căpătat o organizaţie independentă. In Iulie 1905 d-l Strâmbulescu e oficial înştiinţat «că nemai fiind fond disponibil, diurna cuvenită D-sale nu se mai poate ordonanţà».

De abià în bugetul Casei Artelor pe anul 1906 se prevede înfiinţarea pe ziua de 1 Octomvrie a unui «Muzeu etnografic, de artă naţională, artă decorativă şi industrială».

Dela această dată numai, Muzeul are fiinţă ca instituţie de sine stătătoare. Localul nouei instituţii se hotărăşte a fi aripa stângă a fostei monetării precum şi sălile din nou construite

www.dacoromanica.ro



CASA LUI MOGOŞ DIN MUZEUL DE ARTĂ NAŢIONALĂ.

acolo într'acest scop. Prin decret regal, d-l Ministru M. Vlădescu încredinţează noua direcţiune a Muzeului subsemnatului.

Din titulatura oficială a Muzeului se vede că menirea sa nu erà încă bine definită. Înşirarea de calificative ale nouei firme erà de altfel inutilă. S'a şi redus în urmă, rămâind numai cele strict necesare spre a arătà scopul instituţiei. «Muzeul de etnografie şi artă naţională», cum se intitulează azi oficial, tinde să fie casa poporului român, în care expunându-se obiectele lui uzuale precum şi produsele sale artistice, să se deà cea mai complectă imagine a vieţii acestui popor. Pornind dela acest program larg, sub-diviziunile Muzeului se impuneau în mod firesc. In primul rând trebuià să se reprezinte cât mai complect vieaţa ţăranului nostru, atât din regat cât şi din alte părţi locuite de Români. Căci numai prin o cât mai documentată comparaţie între ramurile răsleţe ale poporului românesc, se va puteà lămurì şi mai bine problema noastră etnică şi a vicisitudinilor neamului nostru. Intr'acest scop se impuneà să arătăm atât traiul zilnic cât şi vieaţa intelectuală şi religioasă a ţăranului. Casa, portul, obiectele uzuale pe deoparte; biserica şi obiectele cultului pe de alta trebuiau să se cuprindă în Muzeu. In acelaş fel urmà să fie reprezintată şi clasa domnitoare de odinioară.

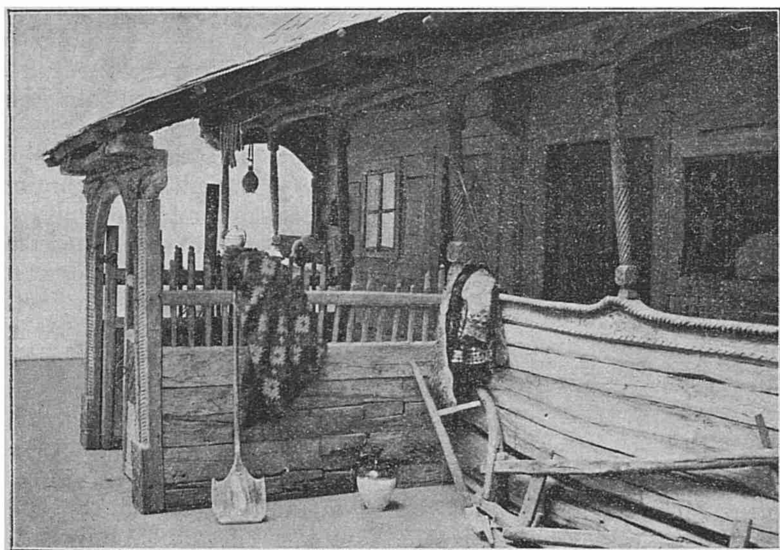
Dar înainte de a trece la o desfăşurare mai amănunţită a programului viitorului muzeu, se cade să ne oprim la starea lui

www.dacoromanica.ro

de azi, arătând obiectele ce cuprinde şi împrejurările în cari au fost procurate.

O contribuţie serioasă la alcătuirea Muzeului a adus d-l Strâmbulescu. E singura din colecţiile predecesorilor care se impune a fi menţionată. Prima colecţie, compusă din păpuşi de dimensiuni de vre-o 50 cm., îmbrăcate în costumele diferitelor regiuni din ţară, nu a fost predată muzeului. Ele nu prezintau de altfel vre-un interes, nici din punct de vedere ştiinţific etnografic, nici din cel curat artistic. Erau reproduceri stângace şi în materiale noui a frumoaselor costume ţărăneşti, de a căror bogăţie artistică nu puteau da nici-o impresie. Cele câteva modele a acestor păpuşi, ce s'au păstrat într'un borcan de sticlă, vor servì ori când ca cea mai bună scuză a autodafeului acelei colecţiuni. D-l Strâmbulescu din potrivă a adunat cu multă sârguinţă o serie de obiecte interesante, ce se găsesc în colecţiile muzeului. In special secţiunea ţesăturilor îl interesà mai mult şi în această direcţie a şi întins cercetările sale. Toate obiectele adunate de d-sa erau aşezate într'una din sălile Şcoalei profesionale.

În decurs de doi ani numai, de când Muzeul e constituit, colecţiunile s'au sporit într'atât, în cât azi ele ocupă patru săli mari din localul ce li s'a afectat, având în total 4330 numere, în afară de 840 obiecte împrumutate şi depuse timporar în Muzeu.



CASA LUI MOGOŞ DIN MUZEUL DE ARTĂ NAŢIONALĂ.

www.dacoromanica.ro

Pe lângă obiectele expuse, Muzeul mai are un bogat depozit de dublete sau obiecte necesare pentru studii speciale.

S'ar fi putut, poate, face şi mai mult în aceşti doi ani, dacă greutăţile cu care am avut de luptat dela început nu ar fi fost aşa de mari. O primă reală stânjenire a fost lipsa de fonduri. Pe anul bugetar 1907—908 nu se prevăzuse în bugetul oficial al Muzeului decât neînsemnata sumă de 2.000 lei. A face achiziţiuni noi şi a instalà în acelaş timp colecţiunile existente numai cu această sumă, erà a condamnà de la început desvoltarea instituţiei. Văzându-se imposibilitatea de a sporì colecţiunile numai cu asemenea mijloace, bugetul a fost sporit din fonduri extraordinare, în decursul anului. Azi, dovedindu-se importanţa instituţiunei, s'a ridicat suma bugetară pentru procurarea materialului şi instalarea lui la 14.000 lei. Să sperăm că ea va merge crescând, căci numai astfel Muzeul va puteà luà desvoltarea ce cu toţii îi dorim. Iar achiziţiunile vor trebuì făcute în cel mai apropiat timp, dacă nu vrem să lăsăm să treacă în alte mâini rarele obiecte de artă ce se mai pot găsi. Căci concurenţa devine tot mai mare, pe zi ce merge. Numărul amatorilor sporeşte şi co-



MEŞTERUL ANTONIE MOGOŞ.

www.dacoromanica.ro

lecţiunile particulare din ţară se înmulţesc, îngreuind considerabil noile achiziţiuni oficiale. Un pericol şi mai mare prezintă însă trecerea obiectelor peste graniţă de către amatori străini. Preîntâmpinarea unor asemenea pierderi nu se poate realizà decât prin fonduri suficiente pentru a învinge concurenţa străină. Căci cea din ţară e mai puţin de temut, dacă speranţa ce nutrim e bine întemeiată, că cei mai mulţi dintre amatorii români vor contribuì prin darurile lor la complectarea Muzeului Naţional, după cum, din fericire, s'a si întâmplat în unele cazuri.



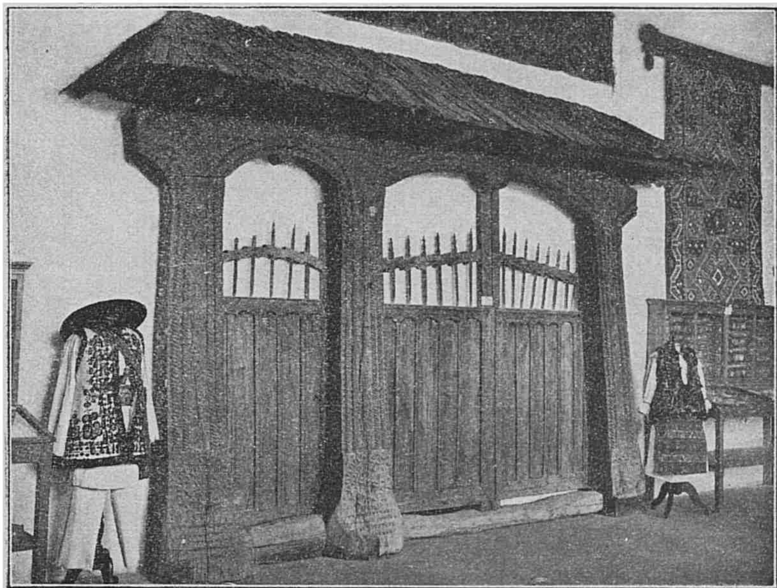
CASA LUI MOGOŞ, ÎN COMUNA CEAURU-GORJ
Înainte de a fi transportată la Muzeu.

Pentru a dovedi cât de întemeiată e frica de concurenţa străină, voiu cità cazul colecţiunei de obiecte româneşti din Transilvania a d-lui D. Comşa, din Sibiu. Această frumoasă colecţiune, în valoare de peste 10.000 lei, ne putând fi cumpărată din bugetul de 2.000 lei de care dispuneà Muzeul nostru, căruia se oferise, erà să treacă la Pesta, dacă nu s'ar fi salvat de către doamna Elisa I. Brătianu. Numai prin mărinimia d-sale, Muzeul se mândreşte azi cu câteva frumoase exemplare ale acelei colecţiuni. Câte alte obiecte sau monede preţioase din ţara noastră nu ilustrează muzeele Bulgarilor de pildă. E timp ca asemenea emigrări să înceteze.

Achiziţionarea obiectelor mai trebue făcută în timpul cel mai scurt şi pentru a evità distrugerea lor. Căci e de necrezut de-

www.dacoromanica.ro

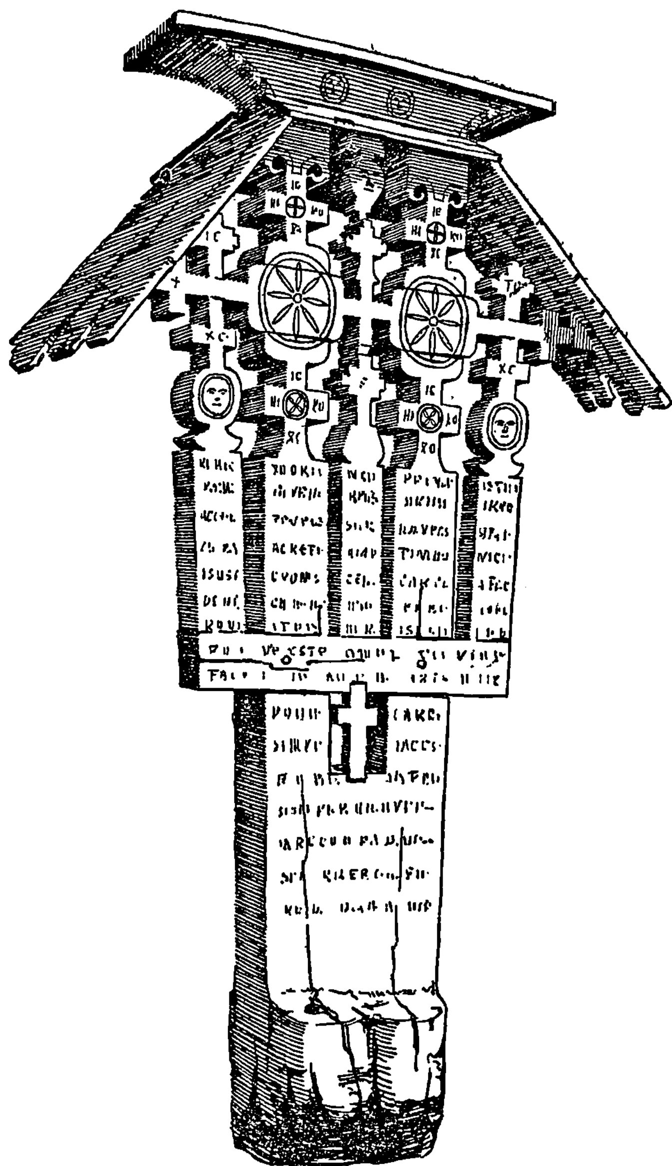
sinteresarea ce se constată faţă de «vechituri». Şi neputând aştepta până să se refacă educaţia publicului în acest sens, trebue să mai salvăm ce se poate avea. Căci dacă în clasa orăşenilor, deşi încă rar, totuşi se acordă oarecare interes obiectelor vechi, ţăranul din contră devine tot mai nepăsător faţă de trecut. Cu tradiţiile bătrâneşti se duc şi rămăşiţele artei noastre şi izvoadele cele frumoase. A le mai adună pe cele existente, e o primă a noastră datorie, deşi nu cea mai uşoară. Şi numai acei cari au încercat vre-odată să cumpere de la ţărani, numai aceia cunosc



POARTĂ DE LEMN DIN TĂLPĂŞEŞTI-GORJ.
Colecţia Muzeului.

greutăţile unei asemenea întreprinderi. Căci dela început ne izbim de firea neîncrezătoare a ţăranului. La întrebarea după scoarţe sau alte obiecte vechi, răspunsul stereotip al sătenilor e că nu au nimic. Se tem, în cele mai multe cazuri, să arate ce au, de frica vre-unui nou impozit. Şi de aceia numai cu greu, şi mai ales după ce s'au convins că nu se urmăresc alte scopuri, ei consimt a scoate din lăzi lucrurile interesante. Odată încrederea căpătată, încep greutăţile târgului. Unii, într'adevăr, se înduplecă chiar a face daruri, când se conving de scopul patriotic ce urmăreşte Muzeul, şi se simt mândri de atenţiunea ce se acordă produselor lor.

www.dacoromanica.ro



TROIȚĂ DIN PRAHOVA.
Col. Muzeului. — Desemn de O. Roguski.

www.dacoromanica.ro

Cauza neîncrederei, cu care dintru început ne întâmpină ţăranii, e tot a noastră: au fost prea adese ori păcăliţi. Ultima expoziţie generală mai ales, tare ne-a discreditat. Sub tot felul de promisiuni ale unor agenţi de rea credinţă s'au ridicat dela particulari obiecte scumpe, ce nu li s'au mai înapoiat, chiar după repeţite reclamaţiuni. Am arătat aiurea jaful ce s'a comis sub scutul Expoziţiunei, pe urma căreia îndură azi Muzeul aşa mari dificultăţi. Nu mai departe decât în luna Septemvrie a. c. am mai primit o scrisoare a preotului din Stoeneşti, care se plânge că

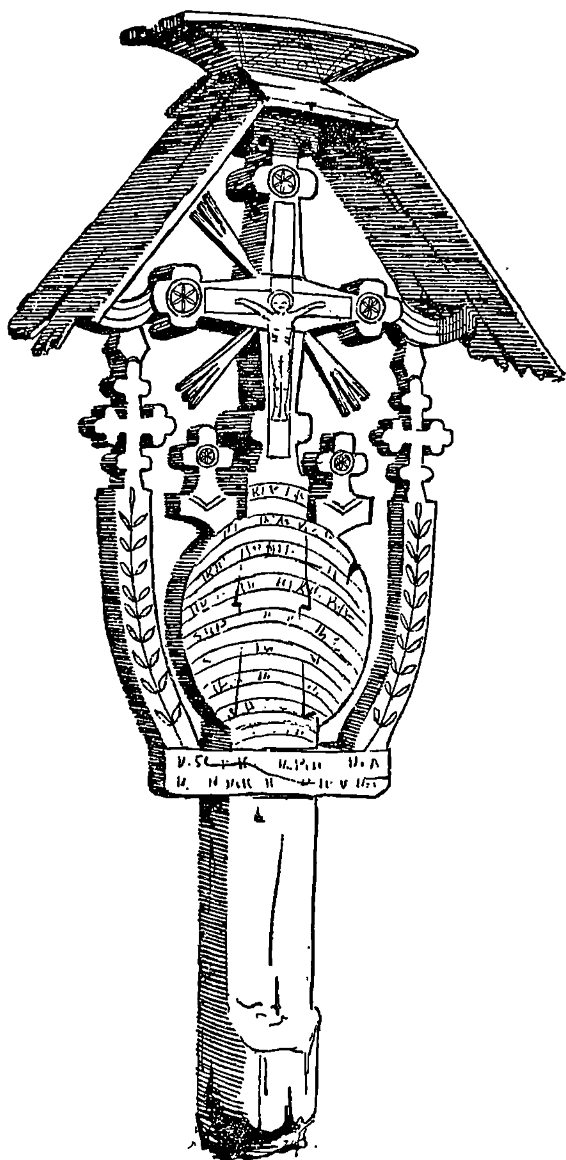


TRONURI DIN ROMAN.
Colecţia Muzeului.

«la doi locuitori din sat s'au pierdut hainele ce au dat la Expoziţia jubilară». Cu asemenea plângeri sunt mereu întâmpinat pe unde mă duc să cercetez după obiecte. Şi reclamaţiile scrise dela necunoscuţi sunt foarte numeroase. Tuturor însă le răspund că greşala regretabilă a unora nu trebue generalizată, căutând să recapăt încrederea celor păcăliţi de alţii. Căci un Muzeu, ca şi o expoziţie, trebue să fie elemente de cultură în cel mai larg sens, şi să serve la educarea poporului, iar nu la pervertirea lui.

Greutăţile acestea de ordine morală nu sunt singurele ce se întâmpină în colectarea obiectelor. La neîncrederea menţionată se adaogă ignoranţa publicului în genere. Căci noţiunea «muzeu» este încă prea puţin popularizată, pentru ca să deştepte o imagină justă în mintea celor mai mulţi. De unde, de altfel, putem pretinde ca să se ştie ce este în adevăratul sens al cuvântului un muzeu, când nu am avut încă unul. Deaceia foarte rari sunt

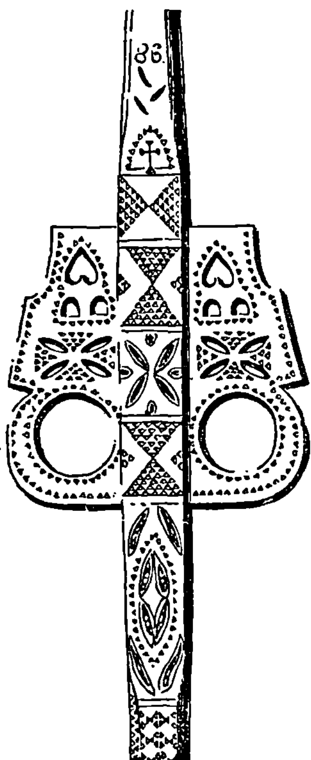
www.dacoromanica.ro



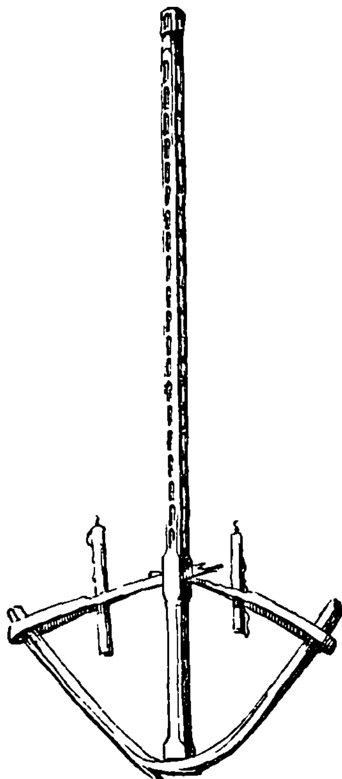
TROIȚĂ DIN PRAHOVA.
Col. Muzeului. — Desemn de O. Roguski.

www.dacoromanica.ro

cei cari pricep, că a face un dar Muzeului şi a-şi eterniză astfel numele, pe lângă obiectul donat, este o mare cinste. Numai aceia, cari au prilejul să vie să vadă Muzeul, se conving de aceasta. Mulţi însă, în ignoranţa lor, refuză chiar cel mai avan-



FURCĂ DE TORS
Col. Muzeului.



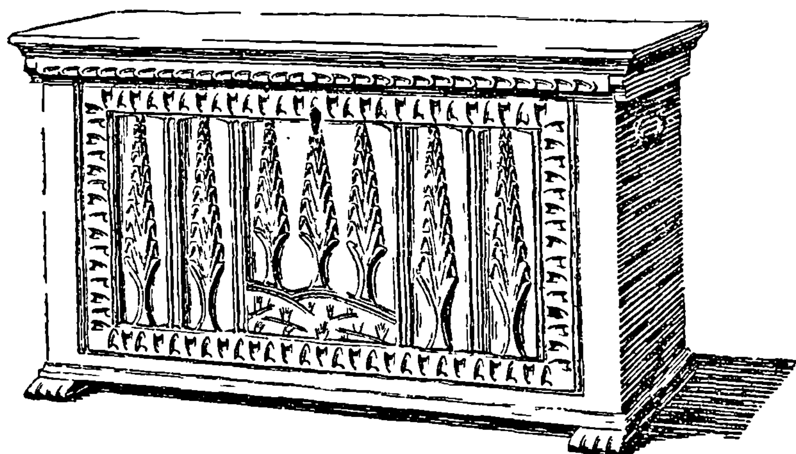
SFEŞNIC DE ŞEZĂTOARE,
DIN TRANSILVANIA.
Col. Muzeului.

tagios preţ ce li se oferă pe obiecte, nevrând ca acestea să intre în Muzeu. Aci intervine rolul învăţătorilor cari ar trebuì să familiarizeze pe ţărani cu rostul acestui fel de instituţiuni.

Pentru aceste motive, colectarea obiectelor pe baza circulărilor sau chiar prin corespondenţă personală este aproape cu totul exclusă. Numai prin comunele pe unde am fost de mai multe ori şi unde am reuşit să conving pe primari sau preoţi de importanţa unui Muzeu naţional, numai din acele locuri am mai

www.dacoromanica.ro

putut obţine obiecte şi numai prin intermediari. In toate celelalte cazuri trebue să mă prezint singur în comune şi, cu toate rezistenţele ce la început întâmpin, să persist a căută. Cu mulţumire trebue să constat că, până acum, nu mi s'a întâmplat niciodată ca, în urma unor adevărate stăruinţe, să mă fi întors cu mâna goală. Se întâmplă adesea ca tocmai la persoanele cari neagă cu mai multă energie că ar aveà ceva, să găseşti cele mai frumoase obiecte. Spaima lăsată de expoziţie îi face tocmai pe posesorii obiectelor de valoare să se apere cu mai mare convingere decât cei cari nu au ce pierde. Caracteristic este cazul monăstirei A... de unde, cu toate protestările stariţei, care mă asigură că



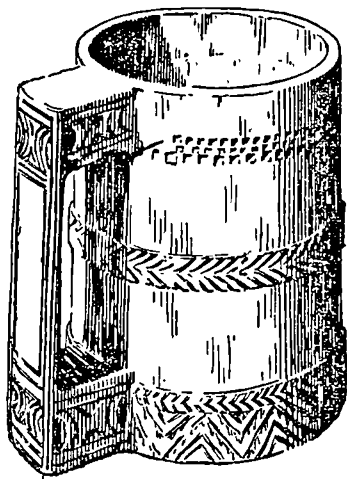
TRON DE LEMN.
Col. Muzeului.

nu pot găsì nimic, am cumpărat totuşi într'o singură dimineaţă nu mai puţin de 10 splendide scoarţe vechi. Căci îndată ce maicile au văzut că nu venisem, ca alţii de tristă memorie, să ridic obiectele în schimbul unor promisiuni falacioase, ci le plăteam pe loc, mi-au oferit cu plăcere vechiturile, pe cari erau fericite să le poată înlocuì prin altele noi. La fel se întâmplă şi pe la sate. Cu vorbe cinstite şi cu bani se mai pot căpătă şi încrederea oamenilor şi obiectele dorite.

Sistemul practicat până aci, şi mai ales cu prilejul expoziţiei, de a cerşi obiectele sau de a le luà pe cale oficială, trebue să dispară cu desăvârşire. E foarte natural ca, atunci când statul voeşte să înfiinţeze un muzeu, să procure şi mijloacele necesare, pentru a putea despăgubì pe cei ce nu se mulţumesc cu cinstea de a figurà în cartea donatorilor. Iar sis-

www.dacoromanica.ro

temul de a secuestrà rezultatele descoperirilor, în virtutea unei legi, are ca efect că cele mai frumoase obiecte găsite în ţara noastră sunt tăinuite de autorii descoperirilor, cari, pentru a scăpà de rigoarea legei, preferă să le vândă în străinătate. Numai atunci când se va fi acreditat părerea că organele oficiale nu sunt nişte spoliatori, ci din potrivă cei mai imparţiali apreciatori ai obiectelor de artă, numai atunci va dispare şi teama şi neîncrederea generală ce domneşte faţă de instituţiunile statului. Felul însă cum s'au ridicat odinioară odoarele de prin monăstiri şi metodul de colecţionare al agenţilor expoziţiei ne-au discreditat pentru multă vreme încă. Iar dacă am insistat mai pe larg aci asupra acestui punct, am făcut-o tocmai cu intenţiunea de a provocà o remaniere a opiniei publice în această privinţă.



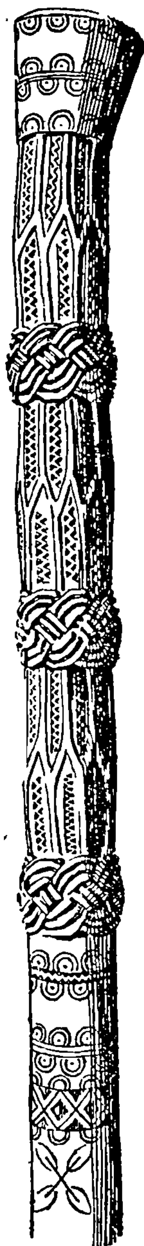
CĂPEŢ DE LEMN, GORJ.
Colecţia Muzeului.

Căci fără concursul benevol al posesorilor obiectelor, alcătuirea unei colecţiuni, care să cuprindă tocmai exemplarele rare şi interesante, este aproape imposibilă. Se cuvine dar ca, înainte de enumărarea colecţiunilor cumpărate, să se publice spre cunoştinţa celor mai mulţi, numele mărinimoşilor donatori pe cari Muzeul îi numără până azi.

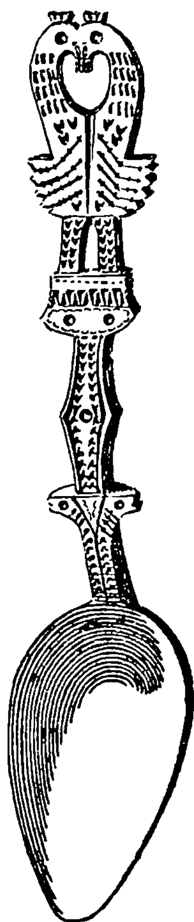
Locul de frunte îl ocupă şi acì, ca în toate împrejurările privitoare la cultura românească, M. S. Regele. Darul Majestăţei Sale e cea mai bună probă a Inaltului interes cu care se onorează tânăra instituţie.

Donaţiunea Regelui prezintă, în afară de valoarea sa artistică, o importanţă şi mai mare din punct de vedere istoric. Sunt 75 planşe originale ale pictorului *Henric Trenk*, reprezintând biserici şi mânăstiri din judeţele Vâlcea şi Argeş. Aceste picturi, acvarele şi desenuri, executate în anii 1860—61, sunt documente nepreţuite pentru architectura religioasă, care în ultimele decenii a suferit transformări aşa de regretabile. Multe din schiturile sau monăstirile reproduse de Trenk sunt azi tare transformate, dacă nu chiar distruse, aşa că reprezentările lor de acum o jumătate de veac sunt singurele documente ce avem despre forma lor mai veche. Aceste planşe, cari au fost în număr de 110, formau un «Album archeologic şi pitoresc» pe care Odo-

www.dacoromanica.ro


Bâtă de cioban, din Oltenia.

bescu l-a prezintat Ministerului împreună cu o primă parte a unui raport al său asupra monăstirilor din ţară. Cele 75 planşe au fost dăruite Domnitorului Carol la sosirea Sa în ţară. Indată după înfiinţarea Muzeului, Regele a ţinut să le dăruiască instituţiunei, unde sunt expuse azi.


Lingură călugărească (de lemn).

Printr'o altă generozitate a Regelui, Muzeul a mai intrat în posesia colecţiunei complecte de fotografii din ţară, executate din ordinul Măriei Sale Domnitorului în 1866 de către pictorul fotograf C. Szathmary. Acesta mai este şi autorul «Albumului României» alcătuit din cromolitografii, după unele monăstiri şi mai ales după costumele ţărăneşti din cele mai caracteristice părţi ale ţării. Şi acest album preţios pentru etnografia românească a fost dăruit Muzeului tot de Maiestatea Sa.

A. S. R. Principesa Maria, care onorează cu o deosebită atenţiune desvoltarea Muzeului, a dăruit mai multe oprege splendide din Banat.

Dintre persoanele particulare cari au contribuit la îmbogăţirea instituţiunei, fie prin darurile făcute, fie prin împrumutarea obiectelor, numele Doamnei Elisa I. Brătianu se impune în primul rând. In afară de obiectele din colecţia Comşa, D-sa a mai cedat Muzeului şi multe foarte frumoase costume din ţară, din nepreţuitul d-sale tezaur de lucrări româneşti, pe care cu o rară pricepere a ştiut să le adune cu mulţi ani în urmă.

Mărinimia Doamnei Brătianu faţă de Muzeu a fost urmată şi de alte persoane binevoitoare, cari au dăruit, sau au cedat numai Muzeului, sub formă de împrumut, obiecte româneşti din colecţiile lor particulare. Intre acestea trebue să enumărăm

www.dacoromanica.ro

pe D-l G. Balş, d. D. Bazilescu-Drajna de sus, d-na Maria Brăiloiu, d-l I. I. C. Brătianu, d-na Florica Berindei, d-ra A. Biju-Banat, d-na Maria Buia-Sângeorzul Năsăudului, Maica Aftusa Bucur-M-rea Horez, d. I. Busuioc-R.-Vâlcii, d-na E. G. Cantacuzino, d. Dr. I. Cantacuzino, d-na Henri Catargi, d-na Maria George-Câtiul-Năsăud, d-l Solomon Cârcul-Sângeorzul Năsăudului, d-na Maria Ciuflea, d-na Elena Cornescu, d-l Petru Checicheş-Apahida, d-l Mihai C. Chivulescu-Filipeşti-Prahova, C. D. Cruceriu-Drăguţeşti, Sf. Sa Dan, protopresbiter-Straja-Bucovina, Dănescu — Bobu-Gorj, Pr. Ec. M. Dumitrescu-Craiova, Panfiliu Grapini, protopop, Rocna-nouă, d-l D. Grigorescu, d-na Laurenţia Gribincea, d-l N. Ghika, d-l Spiru Haret, Iancu Archir-Polovraci, d-l Dr. G. Ionescu-Tulcea, N. Ionescu-Salaoru-Ogretin, d-l Nic. Iorga, d-l Kolbenheyer-Cernăuţi, d-na I. Manu, d-l Nic. Măcelaru-Bucureşti, d-l T. Maiorescu, d-l I. Marţian, căpitan, Năsăud, d-l N. D. Miloşescu-Târgul-Jiu, d-l V. G. Morţun, d-l Antonie Mogoş-Ceaur-Gorj, d-nii Negrescu-Bălăneşti-Gorj, Sf. Sa Archim. Nifon-Superiorul M-rei Sinaia, d-l G. Niculescu-R.-Sărat, Maica Matrona Niculescu M-rea Horez, d-na Elena Poenaru-Andreeşti-Gorj, d-l Ion Pop, protopop, Nuşfalău, d-na Angelina Pop-Coşbuc, Feldru, Transilvania, d-l St. Popescu, d-l A. Precup-Mălini-Suceava, d-l Lăpădat Prejbeanu, Băleşti-Gorj, d-l I. Puşcariu-Bucureşti, Părintele Ripeanu, Star Chiojd-Prahova, d-l O. Roguski, Cuv. Sa Th. Soroceanu stariţul M-rei româneşti Cucuvinu-Provata dela Sf. Munte, d-na Romanescu-Craiova, d-ra Scholle, d-l şi d-na Mişu Seulescu, d-l G. Sterian, d-ra Şuga-Pătârlage, Cuvioşia Sa Epifania Teodorescu, stariţa M-rei Horez, d-na A. Velovan, Craiova, d-l Gh. Vizante, Tămăşeşti-Gorj, d-l Voinescu, d-ra C. Zamfirol.

Pentru a da o probă a favoarei de care a ajuns să se bucure Muzeul în toate straturile neamului nostru, voiu încheia lista donatorilor cu numele moşnenilor Ştefan şi Constantin Negrescu din Bălăneştii-Gorjului. Ei au dăruit o troiţă monumentală şi foarte caracteristică, pe care au însoţit-o de un act de danie cu următorul cuprins:

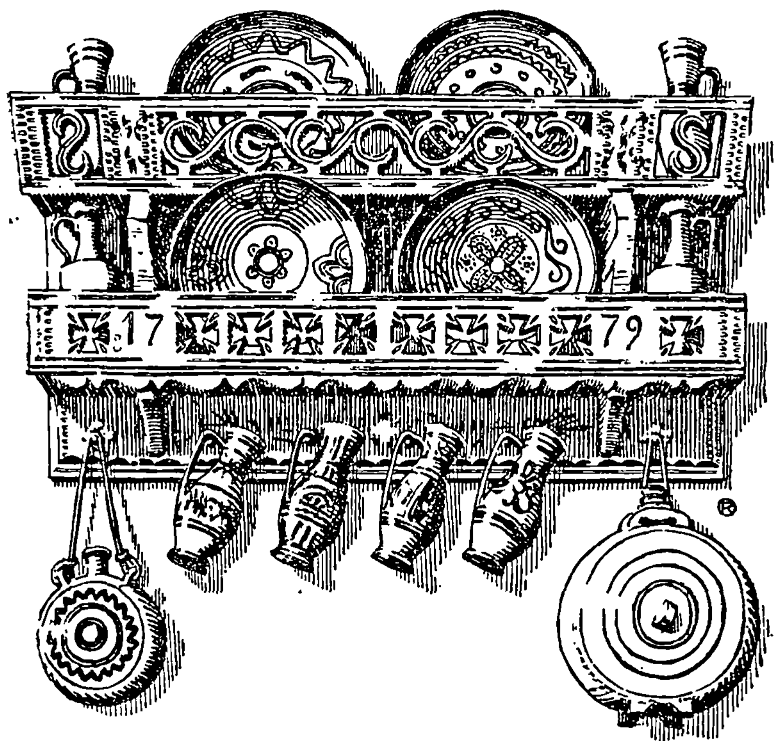
«*Insufleţiţi de ideia înfiinţării Muzeului de artă naţională, sincer povestitor al trecutului nostru frumos, şi doritori a contribuì şi noi cu cât puterile ne ajută la ridicarea unui asemenea templu măreţ al Românismului, dăruim cu toată dragostea, în sus zisul scop, această cruce de lemn, făcută de strămoşii noştrii în 1842 şi găsită azi pe moşia noastră*».

Tuturor acestor donatori şi protectori ai Muzeului, fie-le numele pomenit spre cinstea noastră a tuturor, iar frumoasa lor faptă cât mai des luată drept pildă.

In afară de particulari au mai contribuit la sporirea colecţiu-

www.dacoromanica.ro

nilor şi autorităţile şi societăţile private ca «Munca» «Arta românească» şi «Domniţa Maria». In special Ministerul Cultelor, sub a cărui directă dependinţă este Muzeul, a arătat cea mai largă solicitutine pentru tânăra instituţie. D-lui Ministru Haret, care a dat sprijinul său puternic Muzeului tocmai în vremea



BLIDAR DELA ROMÂNII DIN TRANSILVANIA, DIN 1779.
(Din Colecţia D-nei Brătianu, depusă la Muzeu).

cea mai grea a începuturilor sale, i se cuvine adânca noastră recunoştinţă pentru marea operă culturală, căreia nu numai i-a dat fiinţă, dar i-a asigurat şi viitorul.

Ministerul Domeniilor a cedat Muzeului obiectele de interes etnografic şi artistic rămase în palatul artelor după închiderea expoziţiunei. Din cele 607 numere ce s'au ridicat, mai puţin de jumătate au fost numai expuse în sălile muzeului, ca prezintând o reală valoare artistică. Cele lalte obiecte, răzleţe şi nu întru destul de caracteristice, se păstrează în depozitul muzeului.

E de regretat de sigur că nu s'a putut trage mai mare folos pentru Muzeu de pe urma expoziţiunei. Vina este chiar a or-

www.dacoromanica.ro

ganizatorilor ei, cari neţinând seamă de cererea Direcţiunei Muzeului, făcută încă dela 31 Iulie 1906, de a i se da preferinţă în alegerea obiectelor, a permis vânzarea lor particularilor.



OALE ÎNCONDEIATE DIN JUDEŢUL MUŞCEL.
Colecţia Muzeului.

Astfel s'au pierdut pentru Stat tocmai dintre cele mai caracteristice obiecte, adunate cu mari cheltueli prin organele oficiale. Dar, nici despre aceste neiertate greşeli ale conducătorilor Expoziţiei, nici despre ulterioarele împotriviri ce s'au adus Muzeului, nu va mai fi vorba. Ideia d-lui Dr. C. Istrati, de a organiză un alt muzeu în fostul palat al artelor, e azi definitiv îngropată. S'a dovedit că planul nu eră nici serios conceput nici realizabil din punct de vedere practic; personalul propus de d-sa nu prezintă garanţiile morale şi ştiinţifice necesare creărei unei asemenea instituţiuni. Pretinsul d-sale Muzeu al «Trecutului nostru» a trecut în domeniul dezideratelor singuratice, menite a' nu fi nici odată concretizate.



ULCIOR DIN FĂLTICENI.
Colecţia Muzeului.

Iar drept singur răspuns la pătimaşa şi nedreapta d-sale împotrivire faţă de Muzeul de etnografie şi artă naţională ce se

www.dacoromanica.ro

înşghebase, acesta a ajuns, în scurtul timp de când s'a organizat, la desvoltarea ce o are azi. Este desigur foarte departe de a fi complet şi nici nu se poate considerà ca un Muzeu definitiv, ci numai ca o primă bază, ca realizarea unui program ce rămâne a se completà treptat. Nu în doi ani se săvârşeşte un Muzeu!



BLIDAR ŞI OALE DIN TRANSILVANIA.
Colecţia Muzeului.

După felul colecţiunilor şi conform menirei sale, Muzeul se subdivide azi în două mari secţiuni: etnografică sau a artei populare şi cea eclesiastică sau a artei religioase.

Prima secţiune, cea mai bogată a Muzeului, se subîmparte, după natura obiectelor, în mai multe secţiuni, dintre cari cele mai însemnate sunt: secţiunea textilelor, a lemnului şi a ceramicei.

In secţiunea textilelor intră: covoarele, scoarţele, velinţele, läicerele, chilimurile, ţolurile fie de pat, de părete, de fereastră, de şea (valtrapuri sau cioltare) şi în genere orice ţesătură din răsboiu.

Iile sau cămăşi femeeşti: cămăşile bărbăteşti cu alesături pe

www.dacoromanica.ro



ULCIOR DIN ILFOV.
Col. Muzeului.

la guler şi mâneci; ciupage alese ori cusute; poale de ie; cămăşi de ginere.

Fote, zăvelci, sorţuri, pestelce, cătrinţe, oprege, vâlnice.

Brăie, bete sau brăciri, cingători; brâie cusute cu mărgele.

Marame, testemeluri, broboade, învelitoare de cap, conciuri, ceapse, scufiţe, tulbene, căciule.

Prosoape, ştergare, basmale, năframe; cârpe de ginere, cârpe de brâu, cârpe în colţuri; şervete, feţe de perini, chindee, cusute ori alese în războiu.

Sumane, zăbune, zeghe, mantale, ghebe, dulame, ipingele, sarice, mintene; cioareci, tureci, ciorapi, mănuşi, veste.

Traiste, desagi, etc.

A doua mare secţiune, acea a produselor de lemn, cioplit sau increstat cuprinde:

Case şi biserici de lemn, interesante prin părţile lor sculptate; diferite părţi ale elementelor architectonice ale acestor clădiri, ca fruntare, stâlpi şi undrele, pridvoare, cosoroabe, etc.

Porţi şi portiţe cu ştenapii înfloraţi; zaplazuri, garduri împletite.



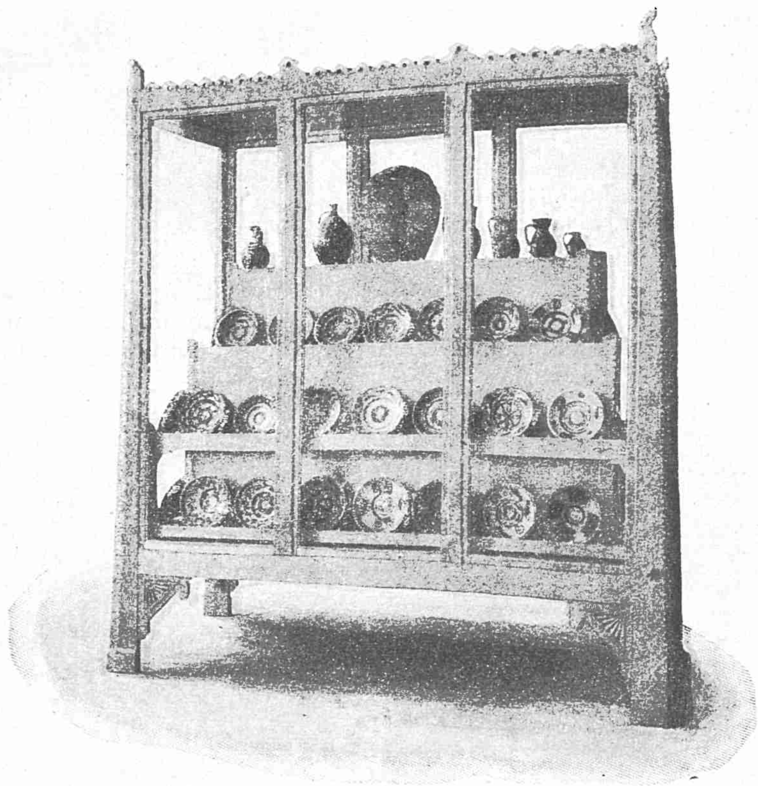
STRACHINĂ SMĂLŢUITĂ, DIN GORJ.
Colecţia Muzeului.

Cruci şi troiţe din ţinterime şi dela răscruci. — Furci de tors, fuse, bâte, ploşti, sol-

www.dacoromanica.ro

niţe, spărgători de alune şi nuci, linguri, furculiţe, blide, căpcele, cauce; blidare, poliţe, cuiere; maiuri de lăut; păpuşari de brânză; codirişti de bice, fluere şi cavale; răboaje etc.

Scaune, mese, laiţe, tronuri, sfeşnice, lacăte sau broaşte de lemn: juguri, proţapi.



VITRINĂ CU OLĂRIE VECHE DIN OLTENIA.
Colecţia Muzeului.

Războaie, vârtelniţe, sucale, suveici, zimţi; târniţe, cobiliţe, cofe, ciubere, fedeleşuri, balerci, talere, polonice, butoiaşe, hârdae, garniţe, ciuture, covate, albii.

Mobile de lemn din casă precum şi uneltele de lemn.

A treia secţiune a ceramicei cuprinde tot felul de vase de lut; talere, blide, străchini, oale, ulcele, ulcioare, bocăi, cane, sfeşnice, puşculiţe, sobe, toate fie smălţuite sau numai arse.

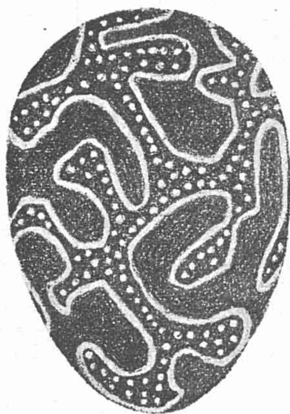
In afară de aceste secţiuni capitale cari cuprind mai toate obiectele dintr'o gospodărie ţărănească, mai intră în cuprinsul

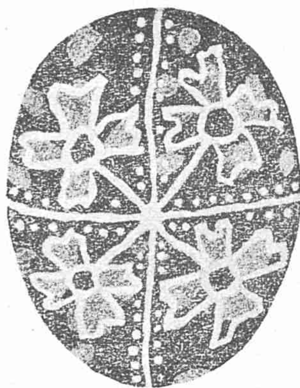
www.dacoromanica.ro

Muzeului şi obiecte de metal, ca arme, paftale, broaşte şi lacăte, amnare, inele, brăţări, cercei; obiecte de corn şi sidef, ca cornuri de ţinut praful de puşcă, paftale; obiecte de piele, ca cojoace, bunde, pieptare, chimire, curele şi şerpare. O secţiune interesantă mai e aceea a ouălelor încondeiate cu motive atât de variate şi frumoase. — Toate aceste obiecte ar formà secţiunea artei populare. Am înşirat acì pe cele mai multe dintre ele, pentru a atrage atenţiunea asupra



OALE SMĂLŢUITE DIN BRÀTIA-MUŞCEL.





OUĂ ÎNCONDEIETE.

CALEA RATACITA. CALEA MARULUI.

lor. Căci de cele mai multe ori publicul nu ştie că atari lucruri pot figurà în Muzeu.

Natural că pentru ca ele să fie demne de a fi expuse, trebue să aibă un caracter artistic, adică să fie îngrijit şi frumos lucrate. O furcă, de pildă, care constă numai dintr'un simplu băţ, fără nici o crestătură, nu e un obiect de muzeu; cele încrestate sau înflorate, însă, da. Deasemeni şi o oală, pentru a intrà în Muzeu trebue să aibă sau o formă frumoasă — ca splendidele ulcioare mai vechi, — sau un smalţ plăcut şi caracteristic.

www.dacoromanica.ro



OUĂ ÎNCONDEIAT CA FIERUL PLUGULUI.

Adeseori chiar obiectele cele mai lipsite de ornamente prezintă interes prin formele lor vechi, cari azi în bună parte s'au transformat, devenind tot mai puţin estetice, prin influenţele străine cari pervertesc gustul natural al ţăranului.

Am căutat, fireşte, să aleg pentru Muzeu pe cele mai caracteristice, pe acele cari pot servì de tip. De oarece însă în această privinţă nu există nici-o altă colecţie sau un studiu pregătitor, nu am ajuns să am în toate direcţiile serii complecte de cele mai vechi şi in acelaşi timp cele mai frumoase exemplare.

Totuşi, din colecţiile existente se poate căpătà o idee despre arta poporului nostru. Pentru ca această imagină să fie cât mai complectă, şi pentru a arătà pe ţăranul nostru în adevăratul său mediu, am reuşit să aduc în Muzeu o casă întreagă, care ocupă singură una din sălile colecţiunei. Mulţumirea ce vederea acestei case a procurat tuturor vizitatorilor — dela Rege până la ţăran — şi interesul ce ea a deşteptat printre artişti, îndrituesc în deajuns transportarea ei aici. Ea a servit motive noi de sculptură artiştilor noştri. Architectul Clavel a utilizat cu mare măestrie amănuntele stâlpilor dela această casă pentru frumoasa şi originala sa tâmplă de lemn, în caracter cu totul popular. Nu mai amintesc entuziasmul ce această casă stârneşte la străinii cari o văd şi cărora le lasă o imagină complectă şi plăcută a stărei sociale şi a îndeletnicicirilor artistice ale ţăranului nostru. Ea e aproape complect mobilată azi întocmai în stilul original — cu păpuşoiul atârnat la fruntar, cu podeala de pământ şi vatra afumată. Neapărat



PROBOADĂ DIN TRANSILVANIA.
Din colecţ. D-nei Brătianu, depusă la Muzeu.

www.dacoromanica.ro

că nu toate casele sunt la fel cu a lui Mogoş; eu cel puţin nu mai cunosc o alta atât de mândră. Din acì alăturatele fotografii se poate mai bine judecà partea ei adevărat artistică. Întreg pridvorul are fruntarele sculptate şi între ele stâlpi admirabili ca proporţie şi ornamentaţie. Şi uşile toate sunt sculptate. Caracteristica mai este mica intrare dinaintea scărei. E o miniatură a porţilor mari cu frumoasele lor arcuri. Ca proporţie e de asemeni foarte fericită, deşì e concepută şi executată de Antonie Mogoş fără alt model, ci din propria sa concepţie. Ea e în adevăr operă de artist. Şi pare că erà conştient de însămnătatea lucrărei sale meşterul Antonie, căci a semnat şi datat opera sa. Pe fruntar se vede săpată următoarea inscripţie, atât de asemănătoare cu signaturile clasice ale marilor artişti: «*187 şi cinci făcut Antonie Mogoş*». Data mai e repetată şi în alte parţi ale fruntarului şi chiar pe uşi. Pe ştenapul porţei care se aflà la curte se vede monograma A. M. şi anul 1879. A lucrat deci la casa sa dela 1875 şi până la 1879. Căci Mogoş singur a tăiat stejarii cei mari din pădure, el a cioplit din ei bârnele cele groase şi lungi de 10 metri, şi tot el pe urmă i-a încrestat cu motive aşa de alese. Azi atât scumpetea materialului cât şi lipsa de timp nu mai permit ridicarea unor asemenea case. Ele se înlocuesc cu altele de cărămizi, după cum a făcut şi Mogoş. Norocul a vrut ca cercetările mele să mă ducă în comuna Ceauru, din Gorj, tocmai la timp. Adică înnainte ca moş Antonie să fi început să dărâme casa de lemn pentru a ridicà pe cea nouă, în care scop îşi pregătise în curte cărămidă. De îndată ce am des-



COSTUM DIN ROMANAŢI.

www.dacoromanica.ro

coperit acest giuvaer architectural, idea de a îl asigurà pe veci în muzeu mi se ivì. După câteva ezitări şi repeţite vizite ce i-am făcut, stăpânul ei, convingându-se de adevărul spuselor mele, consimţi a mi-o vinde pe preţ de 500 lei. Demontatul, transportul şi reclădirea ei în Muzeu au costat mai mult ca preţul cumpărări. Casa a fost refăcută întocmai, fără nicio modificare, tot de Antonie Mogoş, care se simţì foarte fericit văzând adăpostită pe veci opera sa în Muzeu. Mulţumirea sufletească i-a fost aşa de mare, încât azi repetă tuturor că, dacă dela început ar fi putut crede cinstea ce-l aşteptà, nu s'ar fi codit a dăruì casa sa muzeului. Dar, nu-i venea să creadă, că într'adevăr o să i se dea un aşa loc de cinste lucrărei sale.



COSTUM DIN PUTNA
Cu mâneca învârtita.

Portretul acì alăturat al moşneagului de 73 de ani reprezintă tipul unei bresle întregi de asemenea modeşti dar interesanţi artişti populari, din mâna cărora es lucrări aşa de caracteristice. Deşi nu aşa de artişti ca Mogoş, totuşi foarte îndemânatici mai sunt şi alţi meşteri în acea parte a Gorjului. Din Ceauru chiar e Vizantie autorul uneia din porţile monumentale din Muzeu. Din satul învecinat Tălpăşeşti e o altă poartă cu o ornamentaţie cu totul diferită de acea a ştenapilor din Ceauru, după cum se poate vedea din reproducerea de acì. Căci fiecare sat îşi are stilul său tradiţional — o frumoasă probă a marei varietăţi a aptitudinelor artistice ale ţăranului nostru.

In afară de monumentele aci descrise, secţiunea lemnului mai

www.dacoromanica.ro

cuprinde şi mai multe troiţe sau cruci monumentale de lemn. Unele din ele au şi inscripţii votive. Astfel e crucea din 1878 lucrată de Vasile Stanciu Burduşel şi ridicată de Jumară în memoria fiului său mort în războiu. Inaltă de peste 4 m. şi largă de 2 m., e troiţa dăruită de fraţii Negrescu. Acest fel de amplificare monumentală a crucei e caracteristică numai Olteniei şi unor judeţe de munte ale Munteniei. In Moldova asemenea troiţe nu se găsesc.



BURCĂ SAU ZEGHE DIN BANAT.
Colecţia Muzeului.

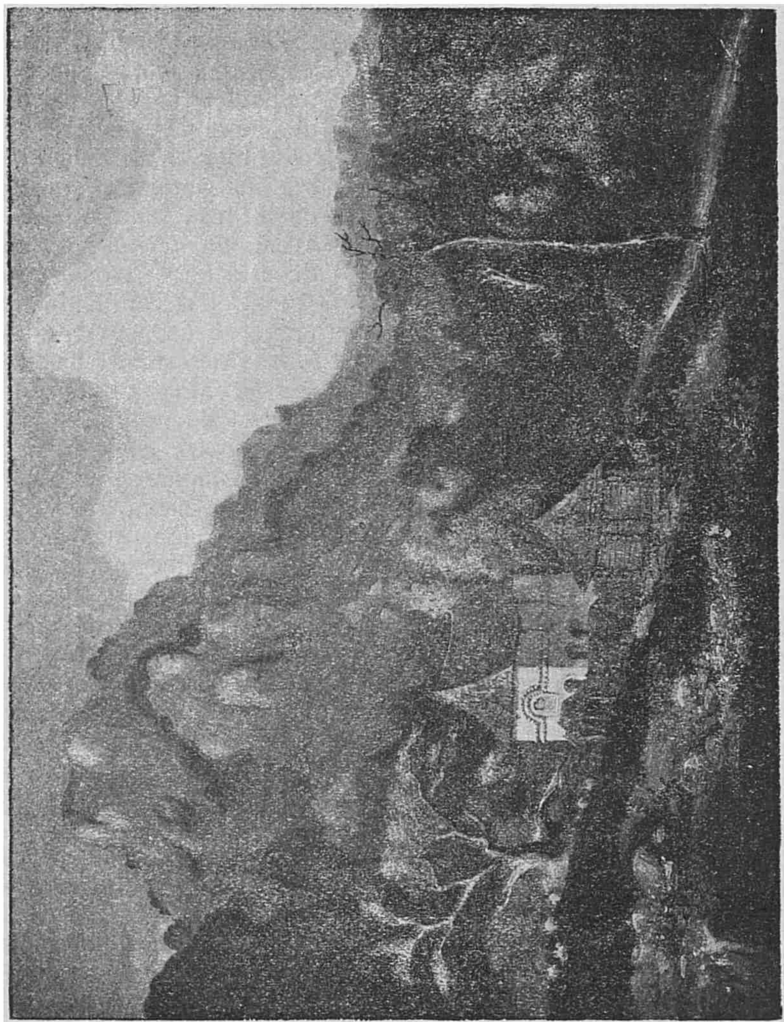
Impreună cu porţile aci amintite, troiţele sânt cei mai de frunte reprezentanţi ai secţiunei lucrărilor în lemn, cu care se îndeletniceşte Românul. Din nefericire, asemenea exemplare tipice ale noastre au lipsit cu desăvârşire la Expoziţia jubilară, unde s'a dat o idee cu totut incomplectă de arta populară românească.

Lucrările mai mici de lemn sunt splendid reprezintate prin bogata colecţie de furci de tors. Ele sunt comune atât în Regat cât şi la Românii din Transilvania, dela cari colecţia doamnei Brătianu, expusă în muzeu, posedă câteva exemplare foarte amplificate. Nu mai puţin caracteristice sunt cele din munţii noştri. Aceste încrestături foarte migăloase dar bine combinate sunt în genere opera păstorilor. Tot lor le mai datorim de altfel şi cele mai frumos ornate cancee, cauce sau alte unelte dela stână. Toate acestea, caşi păpuşarii sau formele pentru presat brânza, au încrestături întocmai ca cele ce se cunosc la popoarele germanice de Nord sub denumirea generală de *Kerbschnitt*. Desenuri geometrice sunt adâncite în lemn prin crestături cu muchile oblice, cele corespunzătoare fiind aplicate totdeauna în sens invers, aşa că porţiunea de lemn rămasă în relief are forma conică trunchiată. Izvoadele astfel săpate sunt în genere figuri rezultate din diferite aplicări ale «paznicului» sau compasului. Au forma unor rozete, ce se aseamănă grozav cu acele ale artei gotice târzii. Varietatea acestor izvoade este foarte mare, deosebirile constând în jocul diferit al paznicului. La noi asemenea încrestături se regăsesc atât la ornamentaţia caselor, după cum ne dovedeşte casa lui Mogoş, cât

www.dacoromanica.ro

şi la ştenapii porţilor, la furci, bâte, sfeşnice, ceaune, linguri, păpuşari, fluere, codirişti, tronuri, blidare, japiţe de car, etc.

Aceleaşi diverse aplicări au aceste modele încrustate şi la popoarele nordice, unde existenţa lor se dovedeşte încă din seco-

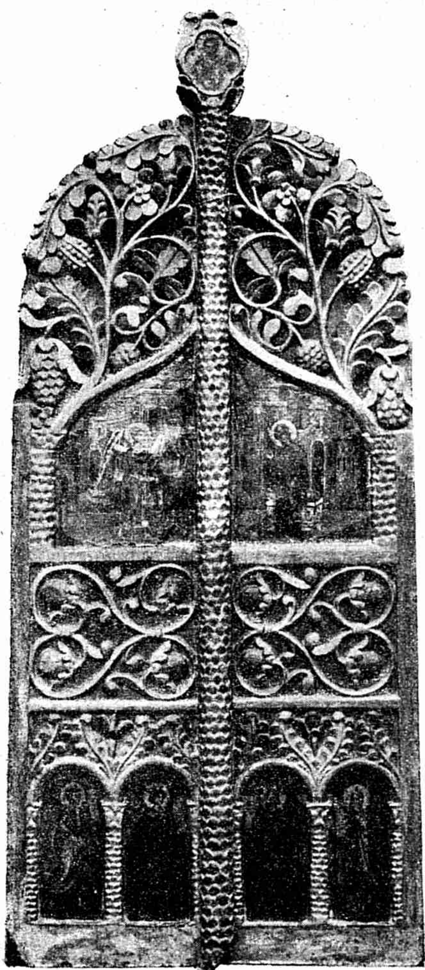


H. Trenk pinxit. 1860. SCHITUL DE SUB PEATRĂ.
După «Albumul Archeologic» dăruit de M. S. Regele.

lul al XVII. Azi această technică e încă întrebuinţată în arta populară din Danemarca şi Scandinavia. Urme de lucrări în Kerbschnitt se regăsesc şi prin Alpi, mai ales în epoca artei gotice. Dar nu numai popoarele germanice au exclusiv această

www.dacoromanica.ro

technică. Ea se practică întocmai la fel şi în Turcia. De unde am împrumutat-o noi, nu se poate încă stabili definitiv. Ne lipsesc date mai pecise despre tradiţia acestor obiecte, precum şi elementele îndestulătoare de comparaţie.



UŞĂ ÎMPĂRĂTEASCĂ.
Colecţia Muzeului.

Deşi piesele din Muzeu au înfăţişarea mai veche, ele nu datează totuşi de mai mult de vre-o trei decenii. Prin siguranţa desenurilor şi marea lor varietate se dovedeşte însă că modelele ce avem nu sânt decât reproducerea unor izvoade tradiţionale şi de mult înpământenite şi uzitate şi la noi. Unele încrestături dela porţile lui Mogoş, sau de pe furci şi de pe bâtele ciobanilor noştri, pot perfect suportà comparaţia cu cele mai frumoase exemplare ale Muzeelor streine, atât sânt de frumos concepute şi perfect executate.

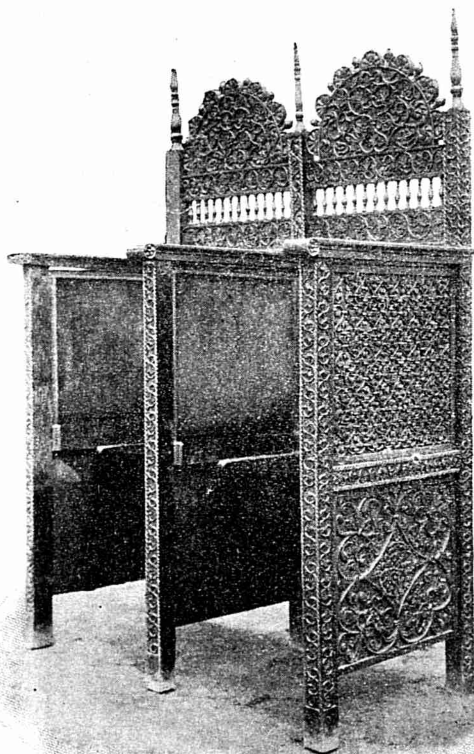
Cam aceleaşi motive decorative se regăsesc şi la bisericile de lemn, din cari sper că în curând voi reuşi a aduce una în Muzeu, dacă mijloacele, şi mai ales localul cel prea strâmt, 'mi-ar permite.

Inainte de a încheia această scurtă privire asupra secţiunei lucrărilor în lemn, trebue menţionate şi mobilele. Din cele civile însă, în afară de blidare, s'au păstrat puţine exemplare originale. Bogată din contră este secţiunea mobilelor bisericeşti, din care muzeul posedă câte-va exemplare admirabile. Strana şi tetrapodul dela Monăstirea Probota, cu împletiturile şi ajururile sculptate într'un frumos stil oriental, sânt exemplare foarte preţioase. Dar atât acestea cât şi uşile împărăteşti aci reproduse nu sânt pro-

www.dacoromanica.ro

duse ale artei populare. De caracter şi execuţie mai simplă şi asemănătoare cu mai sus citatele ornamente sânt stranele dela biserica din Cârligu aci reproduse.

Cu mult mai numeroase decât obiectele de lemn sânt exemplarele din secţiunea textilelor, care e mai complectă. Sânt reprezentate mai toate districtele ţărei şi chiar diferitele ţinuturi locuite de Români. Această complectare s'a putut realizà mai lesne, de oare-ce obiectele de acest fel sânt mult mai numeroase, fiind de o întrebuinţare mai curentă, şi se şi pot procurà mai cu înlesnire. Căci una din caracteristicile distinctive ale Românului este tocmai portul său. Cel femeiesc mai ales, este de o bogăţie extraordinară. Nu numai fiecare judeţ, dar aproape fiecare plasă, îşi are portul său particular. Deosebirile constau atât în formă cât şi mai ales în izvoade şi în culori. Aceleaşi deosebiri se constată şi la Românii de aiurea. E cu totul altfel, de pildă, costumul Siliştencilor de acel al Lugoşencelor sau al femeilor din Meglen.

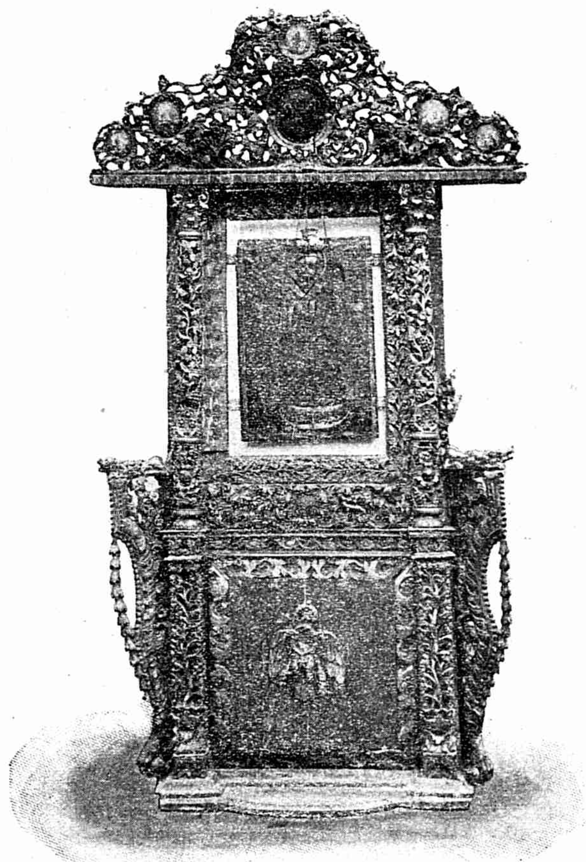


STRANĂ DE BISERICĂ DIN DOICEŞTI-DÂMBOVIŢA.
Colecţia Muzeului.

Elementele din care se compune veşmântul femeesc sânt aceleaşi peste tot şi se impun prin simplicitatea lor. O cămaşe sau ie, lungă până la glesne, îmbracă tot corpul. Ea e strânsă la mijloc printr'un brâu larg. Peste acesta se prind cele două şorţuri cari ţin loc de fuste, şi cari au diferite numiri, după cum se poartă în faţă, şi atunci se zic fotă şi zevelcă, sau vâlnic

www.dacoromanica.ro

sau catrinţă, când se poartă la spate. Dacă mai adăogăm betele, marama şi zeghea, avem costumul complect. Bogăţia şi varietatea constă mai ales în alesăturile ielor şi ţesăturile diferite ale şorţurilor. Intr'această privinţă se deosebesc chiar regiunile cele mai apropiate unele de altele. Sânt aşa de diferite felurile de creţuri, ţesături sau râuri de pe iele femeieşti, atât ca modele cât şi ca combinare a culorilor, încât prin mici modificări se obţin nenumărate variante. Sânt regiuni cari au culorile lor particulare şi chiar modul lor special de a le produce. Neputându-se reproduce aci costumele cu culorile lor, se amână o descriere mai amănunţită a diferinţelor portului pentru catalogul colorat ce se prepară de Direcţia Muzeului, după desenurile originale ale d-lui O. Roguski. Materialul adunat la Muzeu în această direcţie este foarte bogat atât pentru România cât şi pentru Ardeal şi Bucovina, aşa încât va permite o clasare a diferitelor tipuri şi a influenţelor reciproce.



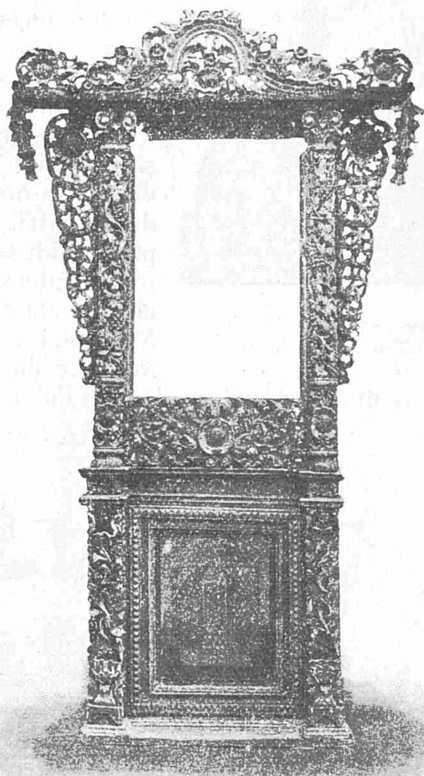
SUPORT DE ICOANĂ; SCULPTURĂ ÎN LEMN VOPSIT.
Dela o biserică Cantacuzinească, aflată în pridvorul bis. Bucur.
Colecţia Muzeului.

Cele peste 450 de cămăşi din toate părţile, orânduite după

www.dacoromanica.ro

regiuni, dau o bună imagină a diferinţelor locale şi a amplificărei izvoadelor. Iile cele mai vechi, de pânză groasă de in, sânt cele mai simple şi adesea cele mai frumoase. In vremea mai nouă râurile sânt prea încărcate cu fluturi, cari înlocuind beteala cea veche, dau un aspect neliniştit costumelor. Deasemeni cusăturile cari se făceau cu mătase sau arniciu, azi sânt de lână, şi deaceea mult mai grosolane şi neplăcute.

Nicăeri mai bine ca la Muzeu se pot păstrà izvoadele cele vechi. Sânt deci rugate toate persoanele cari au asemenea ie, să le vândă sau să le ofere Muzeului, pentru a se complectà cât mai bine acest bogat tezaur de izvoade străbune.



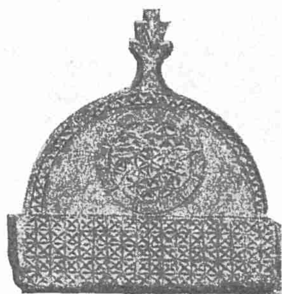
SUPORT DE ICOANĂ, BUCUREŞTI.
Colecţia Muzeului.

Nu numai simple ie, dar şi costume întregi sunt expuse la muzeu, unde cu timpul fiecare judeţ va fi reprezintat printr'una sau mai multe asemenea păpuşi, îmbrăcate cu costumul particular fiecărei regiuni. O atenţiune deosebită cată să se deà şi coafurelor vechi, astăzi de asemeni în desuetudine. Conciurile cele frumoase, din care muzeul are o colecţiune bogată, au dispărut cu totul din obiceiuri.

In afară de costume secţia textilelor mai cuprinde scoarţe şi läicere. Şi ţesutul acestora formà una din ocupaţiile de căpetenie ale Româncei. Nu erà casă, în vechime, fără războiul ei, şi ţărancele singure torceau şi vopseau lânurile din care apoi tot singure urzeau cele mai frumoase scoarţe. Tradiţia ţesutului nu

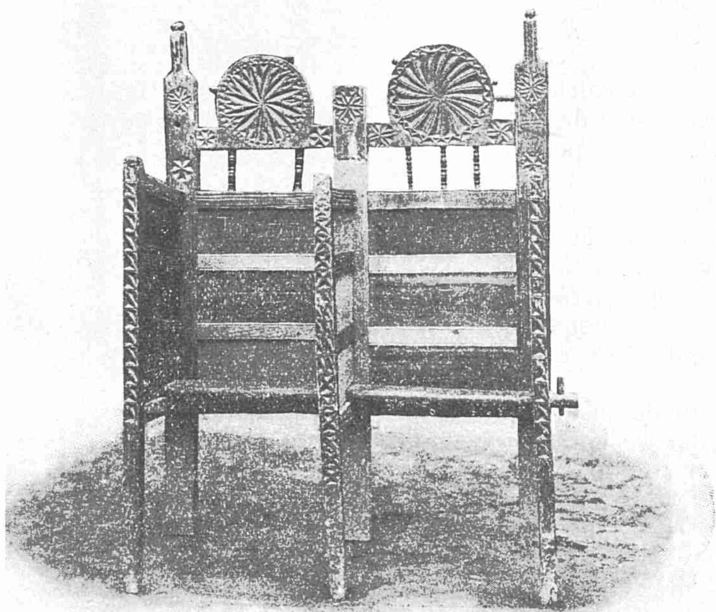
www.dacoromanica.ro

a dispărut încă; s'au înlocuit însă boielile vegetale prin culori de anilină, iar izvoadele geometrice vechi prin desenuri de animale şi altele. Modelele vechi din muzeu au început să fie copiate şi astfel vom reveni în curând la tradiţia cea bună.



Dela o strană de biserică din Topolniţa-Mehedinţi.

Secţiunea ceramicei e de asemenea foarte bogată. Exemplarele vechi fiind şi mai rare decât în celelalte secţiuni, din cauza materialului mai lesne expus deteriorărei, s'a compensat lipsa lor prin produse noi, dintre cari unele sunt foarte interesante. Cea mai veche strachină datată e din Oltenia, din 1810. Mult mai vechi sunt însă olăriile dela Românii din Transilvania, dela cari sunt expuse unele exemplare din secolul al 18-lea. Ceramica lor este



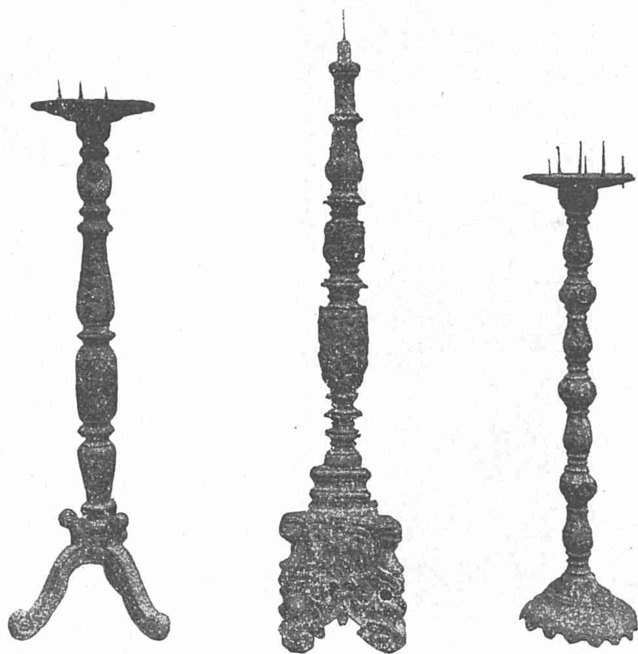
DIN STRANA DELA SCHITU CÂRLIGU-ROMAN.

însă tare influenţată de a Saşilor, pe când cea din ţară se aseamănă mai mult cu a popoarelor din sudul Dunărei.

www.dacoromanica.ro

Technica olăriei nu a dispărut încă din popor. O bună probă a numeroaselor centre de olari ţărani a dat ultimul concurs, la care au participat peste 150 de meşteri. S'a dovedit astfel varietatea modelelor şi mai ales a smalţurilor, cari diferă după materialele prime ce oferă fiecare regiune. Pământul cel mai bun este cel roşiatic din Mehedinţi. Formele sunt aproape aceleaşi pretutindeni. Unele dintre ele, cum sunt de pildă ulcioarele cele mari cu două mănuşi, se apropie de eleganţa vaselor antice.

Olăria românească e în general colorată. Chiar străchinele sau

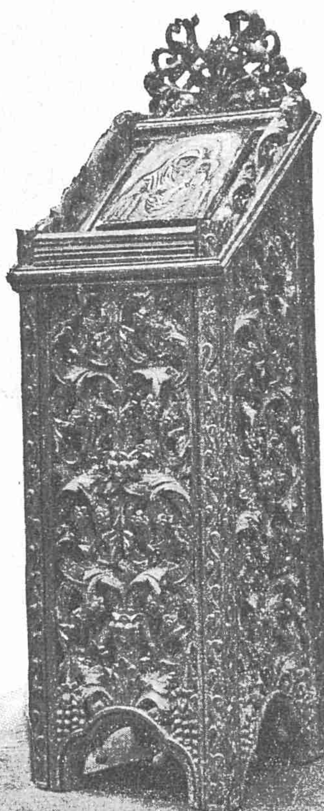


SFEŞNICE ÎMPĂRĂTEŞTI DE LEMN.
Din Boldu (R.-Sărat); Micşuneşti (Ilfov); Mănăstirea Bogdana (Bacău).

oalele cele mai ieftine au desenuri. La acestea din urmă smalţurile sunt înlocuite prin desenuri în alb, cu culoare de pământ. Izvoadele desenurilor prezintă variaţiuni foarte bogate; unele se apropie de încondeierile ouălelor de Paşti. Cu toată naivitatea desenurilor, totuşi prin originalitatea lor şi adesea prin perfecţiunea formelor, olăria românească, chiar cea mai nouă, produce cea mai bună impresie asupra specialiştilor străini. Olăria e una din expresiunile cele mai caracteristice ale artei noastre populare, şi de aceia i s'a şi dat locul ce i se cuvine în Muzeul de artă naţională.

www.dacoromanica.ro

Tot în secţiunea ceramicei intră şi sobele de teracotă, din cari Muzeu posedă un splendid exemplar, dăruit de părintele D. Dan din Straja Bucovinei. In aşteptarea unei noi clasificări, s'au expus aci şi discurile de la bisericele lui Ştefan cel Mare, cari prezintă şi un mare interes arheologic-istoric, pe lângă cel artistic.



TETRAPOD DE LEMN SCULPTAT.
Colecţia Muzeului.

Şi această secţiune, orcât ar fi de bine reprezentată, e departe de a fi complectă, rămâind a se întregi cu timpul.

Pe lângă aceste trei secţiuni capitale, mai aşteaptă să ia o dezvoltare mai mare şi colecţiunea de ouă încondeiate. De asemeni acea a instrumentelor de muzică, a pielăriei şi a bijuteriei populare.

Un bun început s'a făcut prin colectarea documentelor grafice, cari ne oglindesc poporul şi ţara noastră. Din nefericire, asemenea reproduceri nu sunt vechi, ca la alte popoare. Albumul lui Raffet, cuprinzând 20 planşe despre România, datează din 1837. Cel al lui Bouquet din 1843. Apoi vin colecţiunile dăruite de Regele, şi menţionate mai sus. In afară de acestea mai sunt şi unele foi răzleţe, cari prin subiectele reprezintate au interes pentru istoria culturală a trecutului nostru. Prin raritatea lor, asemenea documente sunt foarte greu de dobândit; să sperăm că amatorii, cari mai de timpuriu au avut buna idee de a colectă asemene planşe

www.dacoromanica.ro

cu subiecte româneşti, vor contribui la complectarea colecţiunei Muzeului. Exemplul dat de d-l Maiorescu, care a dăruit Albumul lui Billecoq, va găsi sper imitatori. Căci multe din aceste publicaţii sunt azi cu totul eşite din comerţ.

Acestea sunt, în rezumat colecţiile cari alcătuesc actualul muzeu. Adăpostite într'un local nu tocmai propriu, ele au fost astfel expuse încât să deà cea mai clară imagină a artei poporului nostru. Să placă, să atragă privirea şi să instruească în acelaş timp. O clasare strict ştiinţifică nu se va puteà face decât atunci, când din fiecare secţiune se vor aveà destule obiecte, pentru a nu fi nevoie a se umpleà, prin împrumutări dela una la alta, golurile secţiunilor actuale. Din cele câteva vederi ale sălilor, aci reproduse, se poate avea o idee de dispoziţia generală. S'au menţinut zidurile spoite cu var, pentru a păstrà mai bine caracterul rustic, care convine obiectelor expuse. Mai toţi pereţii sunt îmbrăcaţi cu admirabilele scoarţe şi lăicere, cari înveselesc sălile prin culorile lor plăcute. S'au menţinut încă dulapurile vechi, din cauza lipsei de fonduri, cari să permită o reînoire complectă a mobilierului.

JELŢ ARHIERESC DIN MICŞUNEŞTI.

Inceputul făcut, prin instalarea în muzeu a casei lui Mogoş,

www.dacoromanica.ro

rezumă programul viitor. Se va căutà a se face, în proporţia necesară, acelaş lucru pentru fiecare din regiunile mai însemnate locuite de Români. Aşa în cât în Muzeul Capitalei Regatului român, vom aveà câte o gospodărie completă a fraţilor din Bucovina, Ardeal şi Macedonia şi reprezentanţi ai artei şi portului Românilor din Serbia, Istria, Moravia etc. Acestea necesită însă călătorii anume în părţile locului şi adunarea materialului în mod sistematic. In doi ani şi cu mijloacele restrânse ce s'au acordat, nu s'a putut realizà decât o parte din program. Iar faptul că Oltenia este mai bine reprezintată decât restul ţărei, se datoreşte nu întâmplărei, ci procedărei sistematice ce se impuneà, de a se explorà succesiv dar temeinic o regiune anume, înainte de a trece la alta. Atât prin situaţia ei geografică, cât mai ales prin bogăţia sa artistică, se impuneà să încep cu Oltenia. Şi cred că am reuşit a adunà exemplare atât de caracteristice, încât am relevat chiar Oltenilor frumuseţea artei lor, pe care nu o bănuiau până acum. Secţiunea oltenească a Muzeului din Bucureşti e cu mult mai completă şi caracteristică, decât chiar interesantul şi mai vechiul Muzeu local din Târgul Jiului.

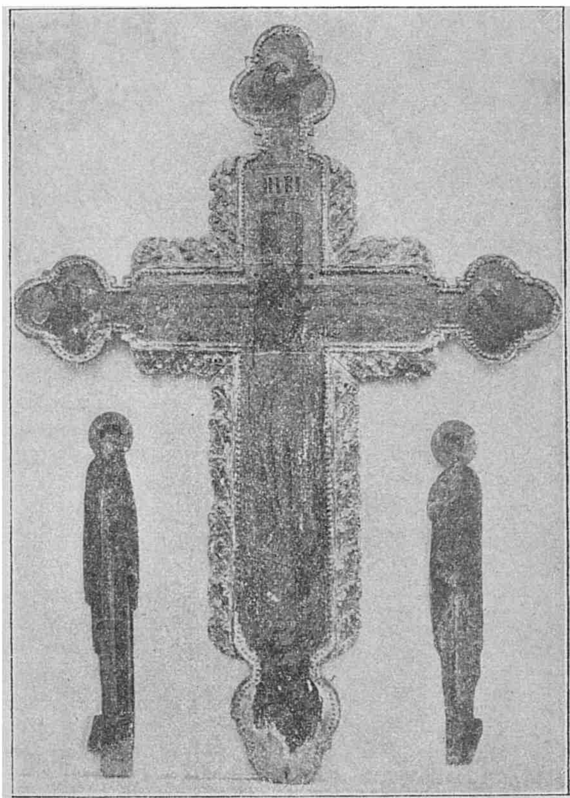


Pomelnic din biserica dela Leonţieneşti-Bacau.

Incă neorânduite sistematic sânt obiectele secţiunei eclesiastice, căreia i se cuvine o atenţiune cu totul specială. Căci conţine obiectele cele mai scumpe ale trecutului nostru şi singurile moşteniri dela strămoşi, dela cari nu avem alte rămăşiţe. Odăjdiile bisericeşti au fost păstrate în mănăstirile bogate, de unde în bună parte au fost ridicate cu ocazia secularizărei. Acestea formează depozitul bogat al muzeului de antichităţi, unde se găsesc în cea mai mare dezordine, amestecate cu obiectele preistorice sau cu cele grece şi romane. O separaţiune a muzeului de antichităţi de cel al neamului românesc se impune. In principiu această separaţiune a şi fost oficial hotărâtă şi va fi în curând pusă în aplicare. Căci n'au ce căutà evangheliile frumos ferecate, potirele, discurile şi crucile cu pietre scumpe, icoanele îmbrăcate în argint, aerele sau epitrahilele cusute cu fir şi măr-

www.dacoromanica.ro

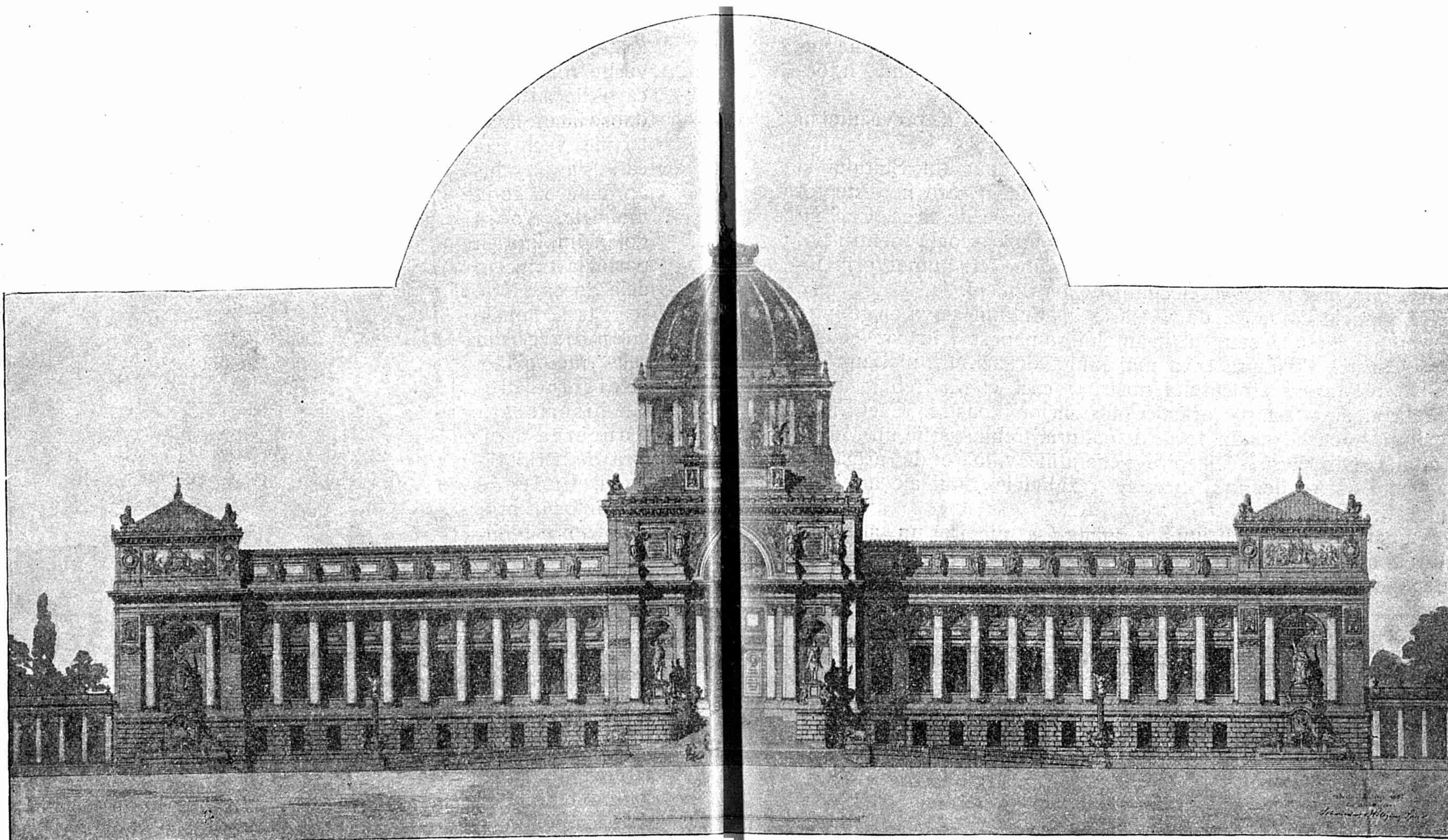
gele şi toate celelalte odăjdii purtând inscripţii cu numele voevozilor noştri, alături de idolii egipteni sau de inscripţiile grecoromane. Obiectele cultului trebue să se găsească în muzeul cel românesc, nu în cel de «antichităţi», al cărui cadru se încheie tocmai acolo, unde începe competinţa celui naţional. O dovadă a desinteresărei ce direcţia muzeului de antichităţi a arătat faţă de arta veche românească e lipsa de adaose făcute la colecţiile vechi, în cari s'au exclus aproape cu totul mobilele. Acest gol e împlinit în parte la muzeul dela Şosea, unde se găsesc unele exemplare din cele mai caracteristice mobile bisericeşti. Aducerea acestora de prin biserici, unde se pot înlocui prin còpii noi, se impune, căci altfel dispar, distrugându-se prin uz. De asemeni, furtul întâmplat acum în urmă la Monăstirea Bistriţa ne arată pericolul căruia sânt expuse obiectele scumpe din bisericile noastre. Asigurarea lor în colecţiile oficiale, cu toate garanţiile de o bună pază, se impune cât mai grabnic.



CRUCEA DELA CATAPITEAZMA DIN PLĂTĂREŞTI-ILFOV.

Prin reproduceri în gips, după părţile sculptate ale bisericilor se va putea alcătui şi o secţiune interesantă a mulagiilor, cari ar da o bună idee a architecturei noastre religioase. Un început s'a făcut şi în acest sens prin expunerea reproducerilor după stâlpii, pisania şi chenarii dela Stravopoleos. O bogată colecţie

www.dacoromanica.ro



PLANUL MUZEULUI DE ARCHITECȚII SCHMII WELTZIEN & SPEER, EXECUTAT ÎN 1887.

www.dacoromanica.ro

de fotografii complectează imagina ce se poate da despre bogata şi frumoasa artă a monastirilor şi bisericilor noastre.

Când toate aceste secţiuni, acum de abia proectate, vor putea fi realizate, atunci numai vom aveà în fine un muzeu naţional, demn de acest nume. Pentru ca însă toate aceste obiecte să fie expuse după cum se cuvine, e nevoe şi de un local potrivit. Pentru a orândui, de pildă, o secţie eclesiastică, trebue neapărat o sală boltită, în care să se ridice o catapeteasmă, întocmai ca într'o biserică.

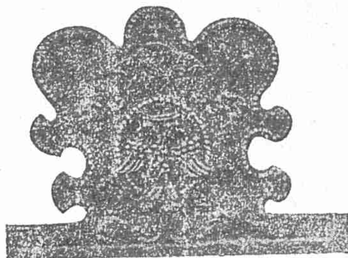
Toate aceste amenajări speciale muzeului sunt prevăzute în planul schiţat şi publicat încă din 1907.

Să nădăjduim că se vor aflà odată în bugetul Statului şi banii necesari pentru ridicarea acestei clădiri, care ne este tot atât de necesară caşi cazărmile sau localurile de licee. Căci un muzeu, în sensul adevărat, este cea mai bună şcoală pentru popor. In ea se capătă, fără altă pregătire, ci numai prin intuiţie, cele mai frumoase lecţiuni de patriotism.

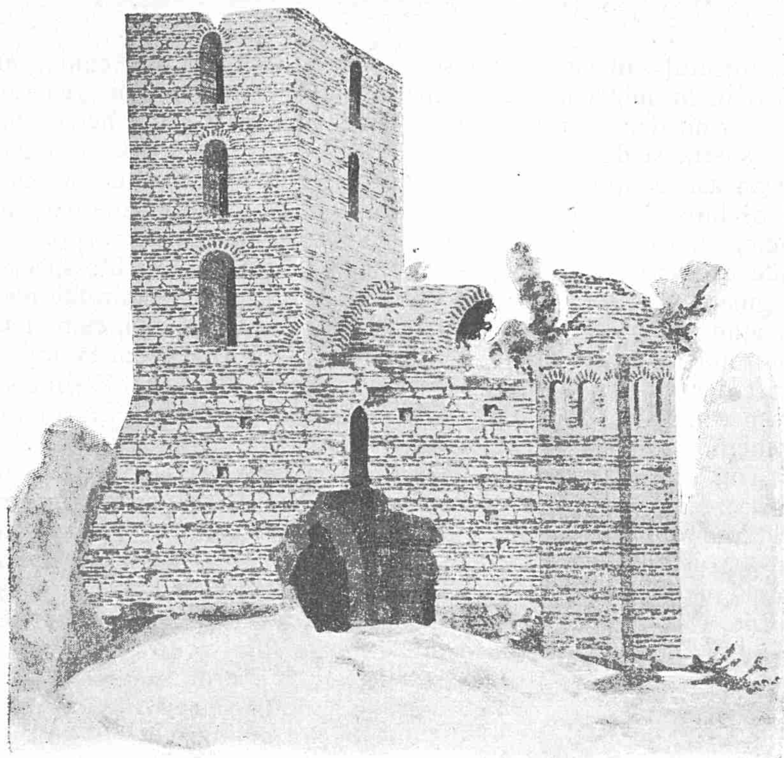
Iar numele ce se va da viitoarei instituţiuni se va alege între muzeul «naţional» sau «al neamului românesc», în caz că nu se va păstrà titulatura ceva mai lungă de azi. In nici un caz nu va fi Muzeul «trecutului nostru», căci el va trebui să cuprindă şi manifestările artistice ale zilelor noastre. Căci nu o instituţie moartă, ci un focar de cultură, trebue să fie un Muzeu naţional. Din el să se inspire generaţiile viitoare de artişti, şi într'însul să se depună succesiv rezultatele noui ale artei româneşti.

Numai astfel îşi va împlini înalta sa menire un adevărat Muzeu naţional, care trebue să fie în cea mai strânsă legătură cu poporul. In el trebue să se oglindească trecutul nostru şi tot aci să se plămădească viitorul artei româneşti.

In scop de a deşteptà interesul general pentru începuturile acestui Muzeu, au fost scrise şi aceste rânduri.



www.dacoromanica.ro



Acvarela de H. TRENK, 1861.

RUINELE BISERICEI SÂN-NICOARĂ, ARGEŞ.
Din Colecţia daruita Muzeului de M. S. Regele.

MUZEUL NOSTRU NAŢIONAL

Cu prilejul Expoziţiunii, toate institutele noastre culturale îşi rezumă activitatea ultimilor decenii, căutând să pună în lumină roadele ce au dat şi desvoltarea la care au ajuns. Multe din ele vor puteà într'adevăr să serve drept exemplu vecinilor noştri, cari — nu trebue uitat — vor venì aduşi, nu numai de curiozitate, ci şi de gândul ascuns să ne măsoare puterile. Din fericire, ne vom puteà mândri şi noi cu unele din institutele universitare şi şcolile superioare, care conformându-se nevoilor şi cerinţelor mereu crescânde ale timpului, pot cu falǎ să stea alături de institutele similare mult mai vechi din Occident.

Din păcate, însă, tocmai instituţia după care se măsoară gradul de cultură al unui popor, nu numai în prezent, dar şi

www.dacoromanica.ro

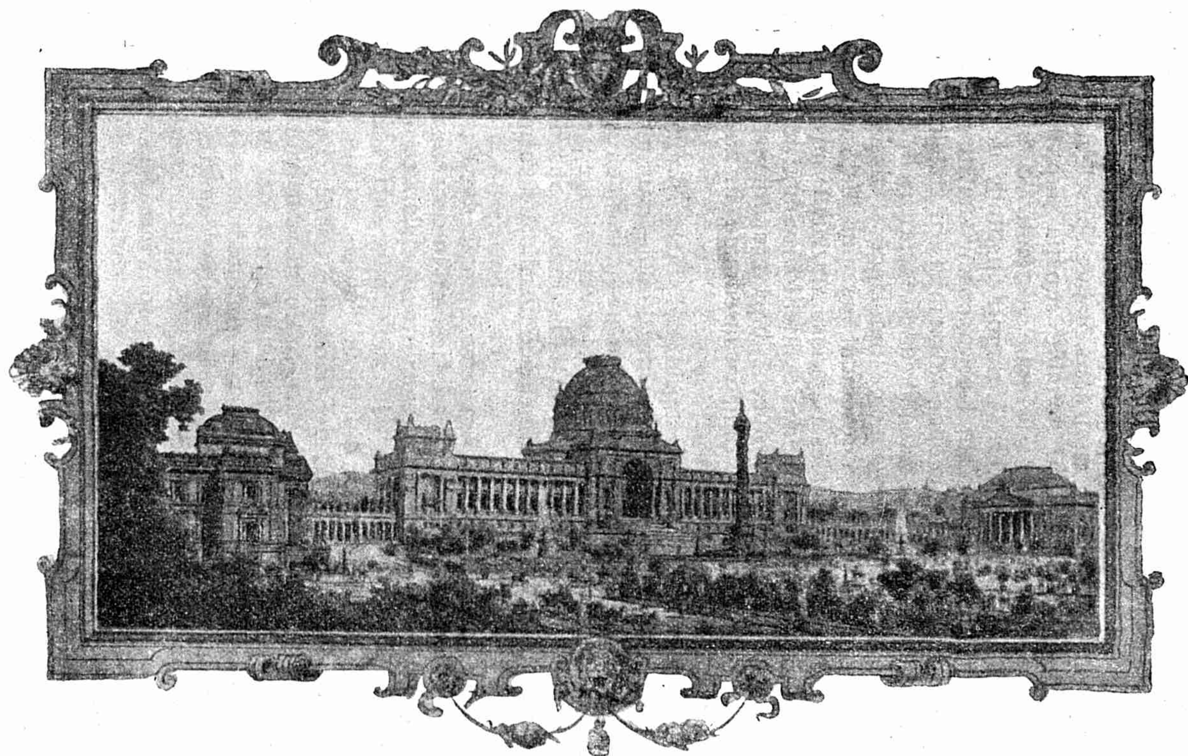
în trecutul său istoric, nu se va puteà înfăţişà aşà cum s'ar cuvenì. In mijlocul transformărilor şi al progresului general, singur muzeul nostru naţional a fost uitat şi, pare-se, persecutat de soartă şi de oameni. După o existenţă de 42 ani, el se găseşte azi în aproape aceiaşi stare ca la întemeiere, cu singura deosebire, că deşi nu s'a făcut nici o adăogire sau schimbare în bine, au fost din contra date uitărei o mulţime din dispoziţiunile excelente, ale întemeietorilor lui. Căci, dacă s'ar fi respectat regulamentul prin care a fost înfiinţat, Muzeul cu siguranţă n'ar fi ajuns în halul de plâns în care se află azi. Astfel, cum el se prezintă în acest an jubilar, nu poate servì decât drept exemplu, trist dar adevărat, al nedestoiniciei noastre de a nu fi ştiut să respectăm cel puţin, dacă nu să îmbunătăţim, ceea-ce ne-a lăsat generaţia entusiastă dela 1864.

Toţi sântem conştienţi de această ruşine, dar căutăm să ne descărcăm de responsabilitatea ce ne apasă, aruncând'o în sarcina conducătorilor direcţi ai instituţiunei numai. In realitate însă vina este a noastră a tuturor. In special, şi într'o măsură mult mai mare, ea revine în sarcina adevăraţilor îndrumători şi păzitori ai culturei noastre, a miniştrilor cultelor şi instrucţiunei publice. Direcţiunea Muzeului se poate din contra fălì că a reuşit ca, în potriva tuturor criticelor ce a primit, să-şi salveze existenţa. Intr'adevăr, deşi de fapt aproape neexistând ca instituţie culturală, totuşi personalul directiv al Muzeului a ştiut să se menţie regulat în toate budgetele Statului. I s'au impus, mai ales în anii din urmă, reducerile cele mai umilitoare, suprimându-i-se aproape cu totul mijloacele de a-şi mărì sau întreţine colecţiile şi, cu toate acestea, Direcţia vigilentă a rămas la postul său. Campaniile cele mai înverşunate, adese ori susţinute chiar de miniştrii Statului, au fost duse în contra stărei de destrăbălare a Muzeului; Direcţiunea însă din toate acestea a eşit vecinic nesdruncinată. Pe lângă Direcţie şi mulţumită ei numai a reuşit să se menţină astfel şi sărmana Instituţie atât de oropsită!

Spusele mele, care ar puteà fi suspectate de unii, îşi găsesc de altfel o deplină confirmare oficială, în chiar raportul adresat Regelui de către ministrul Cultelor din 1903. «Muzeul şi pinacoteca vegetează în nişte localuri imposibile şi lipsite aproape de orice mijloace de înavuţire», sânt cuvintele proprii ale ministrului, care de sigur nu aveà nici un interes să descrie mai rău decât erà starea adevărată a lucrurilor.

Şi drept orice măsură de îndreptare, se constată numai că în acelaş an — an de criză şi de reduceri budgetare — se sporeşte dela 183, cât fusese în budgetul precedent, la 430 lei lunar salariul directorului. Acesta este de atunci încoace «însăr-

www.dacoromanica.ro



VEDEREA GENERALĂ A MUZEULUI PLĂNUIT ÎN 1887.

www.dacoromanica.ro

cinat şi cu cursul de archeologie şi antichităţi la facultatea de litere». Pentru motive de economie, deşi contra avizului Facultăţii, se suprimase acea catedră din budgetul Universităţii, trecându-se însă la Muzeu. Şi la acelaş capitol al Muzeului, la care se adăugase sporul de mai sus, se reduce — în acelaş an — la mai puţin de jumătate de cum erau înainte spesele de material şi achiziţiuni ale colecţiunii. Astfel e situaţia după budgetele oficiale, care se feresc însă să arăte şi motivele în virtutea cărora s'a făcut atari reduceri la singura instituţie de acest fel din ţară. Muzeului i se ia astfel orice posibilitate de a-şi spori colecţiunile. Să se mai susţie apoi, că nu miniştrii cultelor, fără a excepta pe vre-unul, sunt culpabili de «vegetarea» Instituţiunei!

La vina autorităţilor se adaogă indolenţa şi desinteresarea publicului, care de mult s'a resemnat să nu mai supere cu vizitele sale doliul ce oficial s'a impus Muzeului nostru. Dispreţul din partea publicului este de altfel foarte motivat. Judece, ceice n'au fost vre-odată la Muzeu, după următoarea descriere a uneia din săli, demnă să rămâe consemnată în analele istoriei noastre culturale.

In dreptul uşei: o vitrină cuprinzând inele, brăţări, cercei vechi româneşti alături de un crucifix de fildeş; un toc obişnuit din zilele noastre, fără absolut nici o particularitate, nici vre-o explicare; reproducerea tezaurului dela Vettersfelde; o pendulă de metal; toate acestea fără vre-o indicaţiune. Sus de tot, pe vitrină, bustul în bronz al Principelui Ferdinand turnat de un artist ungur, la Paris.

Pe păretele din dreapta: o groaznică copie după un tablou al lui Gendron; portretul Regelui, desemn în care trăsurile sânt alcătuite din litere microscopice, alături un dulap cu «arme şi zeităţi ale sălbaticilor Americii de Sud», între cari se remarcă «un ciomag de queleracho, din tribul Tobas», sau un «evantail de pene de papagal» alături de «idoli din China, Batavia» şi alte curiozităţi, toate purtând etichete foarte detaliate. Pe părete, deasupra dulapului: frescele dela Curtea de Argeş! Un alt dulap cu «costume naţionale şi vestminte boereşti» cuprinde exemplare ordinare şi lipsite de interes. O inscripţie lungă atrage atenţiunea asupra obiectului principal din acest dulap: «cordonul-lentă cu care s'a scoborât sicriul rămăşiţelor pământeşti ale lui Vodă Cuza». Pe dulap, vase chinezeşti. Pe perete: tablouri din primele începuturi ale Renaşterii germane: un pretins Zeitblom, Cranach, etc.

În mijlocul zidului lateral: cartonul lui Kaulbach, represintând persecuţiunile creştinilor sub Neron. Dedesupt: icoana dela M-rea Vieros. Alături: colecţia de instrumente muzicale din ţară, dăruită de d-l Burada; scaune episcopale, unul din M-rea Probota;

www.dacoromanica.ro

icoane vechi şi noi. În fundul sălii: catapeteazma dela biserica Cotroceni, de care se reazimă capacul pictat al sicriului mumiei egiptene expus alături; alte icoane şi mobile bisericeşti; statui în lemn de sfinţi catolici. Între ferestre: dulapuri cu arme, vase şi alte obiecte romane găsite în Dobrogea şi Oltenia; deasupra busturile lui I. C. Brătianu, V. Alexandri şi alţii: broderii moderne pe mătase; copii după monumentele din ţară: reproducerea unui mozaic din Torcello, busturi antice; uşi de biserică, etc.

Mijlocul sălii îl ocupă reproducerea Trofeului dela Adam Klissi; iar pe pardoseală se întinde un enorm pătrat de ipsos, în care se pierd câteva bucăţi mititele dintr'o inscripţie dela Trofeu.

O mai mare babilonie nu se poate, nici un amestec mai monstruos, în care secolele înainte şi după Christos şi popoarele de pe întreg pământul să se afle în o mai vădită promiscuitate. Amintesc că aceasta e una din sălile Muzeului naţional *românesc*. Şi mai adaug că, pentru a nu fi prea lung, am omis o mare parte din obiectele mai mărunte, care nu mai puţin ca cele mari însă distrag ochiul vizitatorului. O sală mai meşteşugit alcătuită în scopul anume să zăpăcească în loc de a instruì, nicì că se poate închipuì. Mai rău înţeleasă nu se puteà să fie misiunea unui Muzeu naţional.

De aceeaşi părere probabil că este şi Direcţiunea Muzeului. Ea păstrează însă de peste 20 ani şi întreţine cu aceiaşi îngrijire starea actuală a colecţiunii, tocmai pentru a dovedì imposibilitatea în care se află de a face altfel! Ea aşteaptă, însă în zadar, ca vre-un Ministru al Cultelor să vie să se convingă de visu de necesitatea de a se îmbunătăţi soarta muzeului. Presupun că într'acest sens glăsuesc şi rapoartele anuale, ce probabil că Direcţiunea înaintează, pe care însă minìştrii nu se decid să le dea la lumină.

Starea actuală va mai dăinui încă, cât timp nu se vor lua măsuri radicale. Căci numai nişte utopişti pot crede, că s'ar fi putut obţine alte rezultate chiar în sălile actuale şi cu obiectele ce avem. Atari vizionari pretind, de pildă, că orânduind colecţiunile în mod sistematic şi inteligent, s'ar fi putut dà o oglindă vie a trecutului nostru. S'ar fi scris astfel, cu ajutorul monumentelor, istoria cea mai vorbitoare a popoarelor care au locuit— sau poposit numai — pe pământul ţării noastre. In avântul lor juvenil, ei mai pretind că o asemenea istorie ar fi fost chiar mai instructivă ca ori care alta; mai ales că ar fi fost pe înţelesul tuturor, chiar şi al celor ce nu ştiu să citească. Căci un obiect, oricât de neînsemnat s'ar părea, ne redeşteaptă mai limpede timpul căruia a aparţinut, ne vorbeşte mai mult şi în mod mai sincer despre oamenii cari l'au făurit, decât orice istorie scrisă.

www.dacoromanica.ro

Ce frumoase şi impunătoare capitole ale unei istorii demonstrative nu s'ar fi putut alcătuì, în locul haosului actual, persistă a crede utopiştii

Astfel, începând cu vremurile cele mai străvechi, am avea prin descoperirile dela Cucuteni, de pildă, seria întreagă a stărilor succesive, prin care au trecut primii locuitori ai acestor ţinuturi. Căci s'au găsit acolo, în straturi suprapuse, obiecte din epoca pietrei necioplite, sub altele de piatră lustruită. Tot acolo s'au descoperit şi obiecte din vârsta de bronz, alături de încercări ceramice din cele mai rudimentare până la reprezentarea figurilor omeneşti zise, «papades». Grupând dar în jurul rămăşiţelor dela Cucuteni alte obiecte găsite la Petreşti—Patruzeci de Cruci, Zimnicea, Predeal sau Măneşti din Muntenia şi spendidele exemplare de bronz din centrul de fabricaţiunea preistorică de la Ispanlac din Transilvania, s'ar fi alcătuit o frumoasă pagină a preistoriei în România. Ca termen de comparaţie ar fi putut servì piesele din Franţa, dăruite de G. de Mortillet şi cele din Danimarca din donaţiunea Mansfeld Büllner. Neţinând însă seamă de asemenea prea îndrăzneţe observaţiuni, direcţia Muzeului, consecinte în urmărirea planului său, a preferit să aşeze obiectele dela Cucuteni lângă nişte galvanoplastii moderne. Astfel desigur contrastul este mai izbitor. Tezaurul dela Turnu Măgurelc constând dintr'o splendidă serie de monede inelare, se pierde într'o cutie atârnată de pervazul unei uşi.

Pentru epocile coloniilor greceşti din Dobrogea sau ale dominaţiunii romane din Dacia ce nu s'ar fi putut face? adaugă aceiaşi idealişti. Ei ar propune o selecţiune a materialului atât de bogat, care obstrue toate coridoarele clădirei. Direcţia însă, crezând poate că cantitatea de pietre singură importă, a grămădit, fără nici o indicaţie a provenienţei, chiar pietre funerare, statui şi stâlpi miliari romani alături de sculpturi şi inscripţii grece şi altele cuineforme sau hieroglife. Rafturile unei săli sunt însă ocupate de nişte busturi de marmoră ale unor împăraţi romani, toate asemănându-se, de oare ce au eşit din mâna aceluiaşi vulgar falşificator. Deşì nu sânt indicate ca falşe, totuşi probabil că sânt expuse numai în scop de a prevenì pe publicul necunoscător. Mijloc foarte bun spre a-l ferì de contrafacerile ce în fiecare vară se vând încă pe la Constanţa, dându-se drept piese autentice. O menţiune despre neautenticitatea busturilor ar fi trebuit să se facă, căci altfel s'ar puteà crede că şi direcţia le consideră ca bune. Expunându-se dar falşurile, importantele obiecte autentice din această epocă nu pot fi puse în evidenţă, deşì ar merità o atenţiune mai mare. Pământul ţării româneşti, din Oltenia şi până în Dobrogea, e plămădit cu interesante rămăşiţe ale Romanilor cari în decursul atâtor veacuri

www.dacoromanica.ro

au ocupat aceste ţinuturi, întărindu-le şi înzestrându-le cu tot felul de construcţii. O imagină a acestor timpuri nu se capătă prin reaua expunere şi lipsa de selecţiune a obiectelor din Muzeu.

Tot pentru motivul că sunt prea multe, probabil, se ţin închise în casa de fier din cancelarie şi importantele monede grece, romane şi bizantine găsite în diferite puncte ale ţărei. Astfel, tocmai secţiunea greco-romană şi bizantină, care ar fi putut fi cea mai complectă şi una din cele mai interesante, lipseşte. Ar fi fost totuşi nimerit, ca şi cu ajutorul monetelor să se dovedească precumpănirea elementului roman, de care atâta ne place să ne fălim.

De necesitatea unei secţiuni greco-romane este de altfel convinsă, în teorie cel puţin, şi Direcţiunea Muzeului. Intr'un referat al său din Iunie 1905 găsim următoarele: «Intr'adevăr acest Muzeu tinde între altele a adunà şi a expune în ordine sistematică puţinele (??) rămăşiţe ale antichităţei greco-romane ce se găsesc în Dobrogea, cu deosebire în jud. Constanţa, înlesnind astfel bărbaţilor specialişti din ţară şi străinătate, profesorilor şi studenţilor universitari, ca şi publicului, mijloacele de a le vedeà şi de a le studià la o laltă şi de aproape». S'a văzut cât de bine se urmează în practică asemenea precepte.

Invaziunea popoarelor, o a treia mare epocă în istoria veche a noastră, este splendid reprezentată prin populara cloşcă cu puii de aur. Dar şi acest nepreţuit tezaur se pierde în cadrul modern, în care direcţia a fost silită să-l aşeze: arme turceşti şi desenurile costumelor ţărăneşti ale lui Satmary îl înconjoară! N'ar fi fost mai la locul lor acì, lângă comoara dela Pietroasa, reproducerile dela Vettersfelde ce se pierd în vitrina din sala descrisă mai sus, lângă obiecte din epoce aşà de depărtate. De ce nu se expun şi obiectele găsite de răposatul profesor Iorgulescu în săpăturile făcute de el la Istriţa, de unde provine şi cloşca?

Dar, de ce să căutăm o normă ştiinţifică, acolo unde bunul plac pare că hotărăşte singur de soarta şi locul obiectelor?

Epoca medievală şi modernă a Voevozilor pământeni ar fi putut fi splendid reînviată printr'o expunere bine chibzuită a frescelor, odăjdiilor, mobilelor, icoanelor şi atâtor frumoase şi scumpe rămăşiţe, ce s'au cules de prin monăstirile noastre. O asemenea secţiune ar fi trebuit să fie fala muzeului nostru naţional şi argumentul cel mai puternic al stării culturale a poporului român. Ea lâncezeşte ca şi întreg muzeul. De zeci de ani de zile nu s'a mai adăogat nici un obiect, pe lângă cele luate oficial cu ocazia secularizărei monăstirilor. Iar pe fiecare zi se vând, mai ales la străini, obiecte de prin monăstiri.

La expoziţia generală o să se vadă în parte, cât lipseşte din

www.dacoromanica.ro

colecţiile oficiale ale muzeului. Domenii întregi ale artei pământene, cum de pildă ceramica şi olăria populară, nu sunt reprezentate nici chiar printr'un singur obiect.



Lipsa unui local propriu este, pretind cei direct interesaţi, cauza acestei stări triste a Muzeului. Nu ni se spune însă lămurit asupra cui cade răspunderea nerealizărei unui asemenea local. Căci ideia de a înzestrà capitala ţărei cu o clădire demnă de un Muzeu naţional a preocupat în mai multe rânduri pe oamenii noştri de Stat. Dovadă sunt numeroasele credite ce s'au votat într'acest scop în vremurile de belşuguri budgetare. Astlel în restimpul dela 1884—1891 numai, s'au votat credite extraordinare, acoperite prin emisiuni de rentă amortibilă, pentru construirea Muzeului naţional, Bibliotecei centrale, Academiei, Pinacotecei şi Glyptotecei din Bucureşti, suma de *8 milioane* 224,134 lei. Şi cu toate acestea nici unul dintre localurile plănuite, afară de Academie, nu a fost construit. De cele mai multe ori creditele votate erau date uitării. Căci de sigur erà mai uşor a cere Parlamentului să voteze o sumă, decât a se ocupà în urmă de alcătuirea clădirei şi mai ales de organizarea unor asemenea instituţiuni. Din cauza întârzierii de a se da adevărata întrebuinţare banilor, mare parte din creditele acordate se anulau, după ce însă mai întâi fuseseră ştirbite pentru destinaţii de cele mai multe ori străine scopului. Astfel din suma votată de peste opt milioane *s'au cheltuit efectiv două milioane 238.028 lei, în şapte ani numai.*

Ce nu s'ar fi putut face pentru arta românească cu această sumă, dacă nu s'ar fi risipit în alte întrebuinţări, a căror motivare exactă nu se cunoaşte. Să nu ne plângem, în tot cazul, că nu s'au făcut sacrificii băneşti în acest sens. Nenorocirea este că ele au fost făcute în zadar, fiind rău întrebuinţate.

Din toţi aceşti bani nu ne-am ales decât cu localul Academiei române, care, graţie stăruinţei secretarului ei perpetuu, a reuşit ca în locul «camerelor din etagiul de jos al aripei stângi a palatului Universităţii» ce ocupà în 1890, să-şi aibă palatul de astăzi. Celelalte institute, de cari nu a fost cine să se ocupe, au avut soarta cunoscută: Biblioteca Centrală, după ce a perindat prin case închiriate, a fost în cele din urmă desfiinţată şi alipită la Academie; iar Muzeul a mucezit în sălile în care îl găsim azi.

Şi totuşi, la diferitele capitole în care se specifică cheltuelile acestor două milioane două sute de mii lei, găsim că Muzeul a avut partea cea mai respectabilă. Nu e capitol în care să nu se găsească în dreptul sumelor cheltuite motivări ca acestea: «s'a

www.dacoromanica.ro

plătit diferite obiecte pentru muzeu», «s'au făcut îmbunătăţiri pentru muzeul de antichităţi»; alteori se dau bani, pentru săpăturile dela Adam Klissi, sau «din suma rămasă disponibilă (769.294) s'au făcut cheltueli pentru Academie, *Muzeu* şi bibliotecă». Toate aceste citate precum şi cifrele ce urmează sunt luate întocmai din următoarele două publicaţii oficiale ale Ministerului Cultelor:

1) «Dare de seamă asupra lucrărilor de clădiri şcolare şi biserici executate de acest minister din creditele votate de Corpurile legiuitoare dela 1880 până la Octomb. 1898» pag. 84—87 şi

2) «Expunerea situaţiei creditelor extraordinare acoperite prin emisiune de rentă amortibilă la 31 Martie 1901» pag, 72. Intre «Stabilimentele şi depozitele de cultură» pentru care s'au cheltuit sume de peste 2 milioane, nu se cuprind nici Muzeul de istorie naturală, nici Archivele, ci numai cele anume arătate maí sus.

Din sumele globale, une-ori numai se specifică suma anume cheltuită pentru Muzeu. Astfel din creditul de lei 75.075 din 1884 şi din cele de 1.375.000 lei din 1890, se indică anume la Cap. 98, p. 86 din prima publicaţie oficială: «Suma de lei 75.075 s'a întrebuinţat pentru cumpărarea de colecţiuni, tablouri, biblioteci, necesare Muzeului». Iar 3 rânduri mai la vale: «Pentru Muzeu s'a plătit din acest credit, săpăturile la Adam-Klissi în sumă de lei 16.500; s'a mai plătit de asemenea sume (iarăşi fără indicaţie) pentru diferite colecţii, reparaţii, etc.

La cap. 99 găsim: «Din creditul de lei 5.394 s'au făcut mai multe îmbunătăţiri pentru Muzeul de antichităţi... şi s'au plătit nişte cărţi vechi, transport de pietre cu inscripţii, etc.».

Aceste sume sunt, bine înţeles, suplimente la sumele prevăzute anual în bugetul acestei instituţiuni.

In mod misterios de tot se cheltuesc sume relativ importante trecute sub denumire de «diverse». Astfel din cei 892 mii lei, cheltuiţi până la 1 Ianuarie 1898, în seama numitelor institute, sunt trecute «diversele» pentru nu mai puţin de 18.520 lei! La cap. 99 «Biblioteca, Pinacoteca, Muzeul de antichităţi şi Gliptoteca», diversele reapar pentru 54.049 lei! Pentru «architecţi şi conductori» se cheltuesc din aceleaşi capitole, pentru nişte institute care nu s'au clădit: 104.460+37.267+25.079 L.

Ar fi de sigur foarte interesent, să se ştie cum s'au întrebuinţat aceste plăţi pentru «diverse» în serviciul unei cauze care n'a isbutit. Direcţia muzeului are interes, ca şi noi, să ceară lămuriri. Căci din toţi aceşti bani daţi pe diverse şi la architecţi, nu ne-am ales—în afară de Academie—cu nimic pentru Muzeu.

Nepărtinirea mă obligă să adaug, că totuşi ne-am ales cu ceva din această scumpă campanie: cu 'faima cel puţin ce o

www.dacoromanica.ro

avem în străinătate, de a posedà un splendid Muzeu naţional. Planurile acestui presupus Muzeu al nostru sunt reproduse, ca model chiar, în revistele speciale şi tratatele de architectură din Germania! Pentru satisfacerea curiosităţii publicului român, care sigur nu ştie nimic despre existenţa acestor misterioase clădiri, se reproduce aci o vedere generală a Muzeului Naţional din Bucureşti precum şi faţada acestuia.

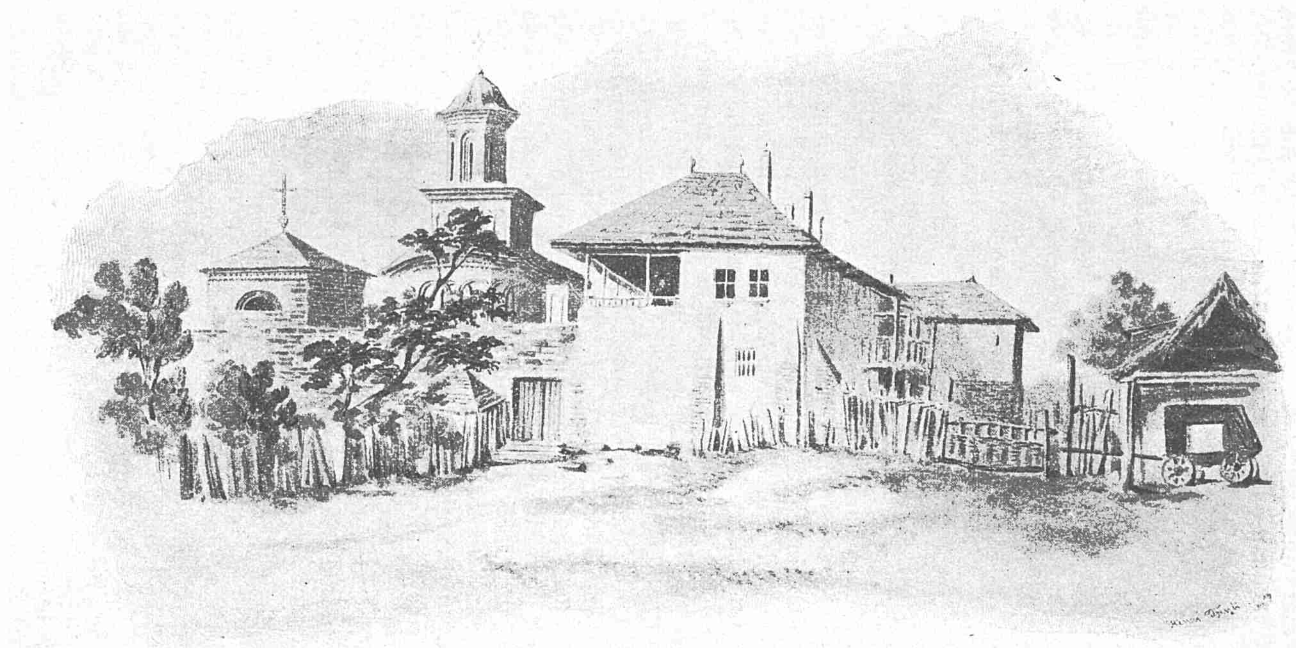
Despre aceste clădiri, iată informaţiunile ce se găsesc în «Darea de seamă» mai sus citată p. 85: «In 1885 a fost însărcinat d. architect Schmieden, din Berlin, cu facerea planurilor şi devizelor mai multor construcţiuni, între cari şi acea a Muzeului Naţional, în condiţiunile de a i se plăti 2,16 % din valoarea devizelor. Lucrările însă nu s'au început, şi, din creditele prevăzute, s'au plătit numai diferite obiecte pentru Muzeu». Atât se spune oficial. Din publicaţiile străine însă ştim că clădirea plănuită era foarte larg concepută: ea trebuia să adăpostească la un loc, pe lângă Muzeu, şi Academia, Biblioteca centrală şi Arhivele statului. De corpul central al clădirii se legau prin galerii deschise două alte clădiri mai mici, ce urmau să se ridice mai târziu: una destinată Pinacotecei, cealaltă Muzeului Industrial.

Era un plan nu se poate mai frumos şi tot deodată mai practic. Ideia înfiinţărei acestei instituţiuni fiind foarte mult sprijinită de Ministrul Cultelor de atunci, D-l D. A. Sturdza, avea toţi sorţii să reuşească. Mai ales că, deodată cu votarea creditului, se alesese şi locul pe malul Dâmboviţei, iar după aprobarea schiţei, în 1886, şi încheierea definitivă a contractului, architecţii germani, fără întârziere, au şi executat planurile cerute. Revista «Deutsche Bauzeitung» din 1887 anunţă că architectul Schmieden împreună cu colaboratorii săi v. Weltzien şi Speer au terminat lucrarea, asupra căreia se dau mai multe lămuriri. In curând, lăzi enorme conţinând planurile, din care unele părţi erau în mărime de execuţiune, sosesc la Minister. Ministrul însă nu mai era acelaş. După oare cari întârzieri, se plătesc în fine şi planurile, şi cu aceasta se îngroapă ideia edificiului Muzeului. Căci de fapt, nu s'a aflat nimic în urmă despre o campanie în scop de a susţine realizarea clădirii.

Secretarul perpetuu al Academiei Române, fostul Ministru al Cultelor care patronase, dacă nu chiar zămislise, ideea măreţii instituţiuni, urmăreşte singur de astădată, realizarea parţială cel puţin a ideei din 1885. Găsind sprijinul cuvenit la noul ministru al Cultelor, dl. Th. Rosetti, reuşeşte, graţie energiei sale neobosite, să înzestreze Academia cu localul ei actual, afectându-se într'acest scop o a treia parte numai din suma arătată mai sus.

Despre Muzeu nu se mai vorbeşte: planurile architecţilor ger-

www.dacoromanica.ro



H. TRENK, 1861.

MONĂSTIREA SĂRĂCINEŞTI-VÂLCEA.
Din colecţia dăruită Muzeului de M. S. Regele.

www.dacoromanica.ro

mani sânt chiar înlăturate sau distruse, nu se ştie de cine. Astăzi, în tot cazul, nu li se mai dă de urmă în Minister.

Incercarea de a se comanda planuri pentru Muzeu, s'a mai repetat în urmă, totdeauna însă cu acelaşi rezultat ca întâia dată.

In 1892, Direcţiunea Muzeului prezintă la Minister planurile d-lui prof. Georg Niemann din Viena. Puţin mai tîrziu, d. dr. Moritz Dreger, tot din Viena, este direct însărcinat de şeful Muzeului cu facerea unor planuri, făgăduindu-i-se chiar executarea clădirii. In aşteptarea aprobării planurilor de către Minister, învăţaţii austriaci dau preţioasa lor colaborare la săpăturile de la Adam-Klissi, asupra cărora a apărut o voluminoasă lucrare tradusă apoi şi în româneşte. Ce s'au făcut planurile, nu se ştie. Sigur însă este, că cel din urmă dintre cei ademeniţi să prezinte planuri, cu greu numai a putut primi de la Minister o parte din banii ce reclamă pentru munca sa îndoită.

Câte planuri va mai fi prezintat de atunci neobosita Direcţiune, n'am cunoştinţă. Se pare însă că Muzeului îi este ursit să nu'şi aibă localul său. De aceea nici nu voi mai reveni aci asupra celor spuse acum câţiva ani în această privinţă. Propunerile mele erau de sigur mult prea modeste—şi deci realizabile—pentru o autoritate, care plănueşte numai lucruri mari şi de aceea greu de împlinit. Totuşi persist a crede că un singur local cu mai multe aripi, având înfăţişarea vechei architecturi româneşti, ar fi cel mai nimerit palat al Muzeului Naţional.

Astăzi mai ales, când în bugetul Casei Artelor se prevede înfiinţarea unor noui Muzee, ar fi bine să se dea o mai serioasă atenţiune ideei din 1885, care tindea să concentreze toate institutele artistice la un loc. Orice răsleţire ar fi în defavoarea noastră. Nu avem destule bogăţii artistice pentru a înzestra mai multe cartiere ale Capitalei cu câte un Muzeu. Concentrându-le însă toate la un loc, am alcătui un institut demn să ne reprezinte şi tradiţia şi îndeletnicirile artistice ale poporului român. In loc de mai multe Muzee şi Pinacoteci şi Gliptoteci, am avea mai multe secţiuni ale aceluiaşi Muzeu Naţional. Iar când vre una din secţiuni va lua o desvoltare prea mare, i se va putea consacra un institut aparte. Deocamdată şi pentru mult timp încă, nu există o asemenea temere, din nefericire. E timpul însă ca să se fixeze un plan larg şi bine chibzuit, la care să poată conlucra Miniştrii de orice culoare politică vor fi. Destule cheltueli zadarnice şi experienţe triste am făcut timp de peste 40 ani pentru a ajunge în halul de azi.

Totuşi să nu fim nerăbdători: autorităţile competente pare-se că tot veghează.

O dovadă, a zelului Direcţiunei în această privinţă, se gă-

www.dacoromanica.ro

şeşte în «Monitorul Oficial» No. de la 28 Aprilie 1906, p. 794. Acesta cuprinde un comunicat al Academiei Române asupra unei conferinţe a Directorului Muzeului, care închee «cu un apel *călduros* la cei în drept, spre a construi un local pentru Muzeu, în care se vor păstra şi sculpturile monumentelor lui Traian de la Adam Klisssi».

Fapta bună şi curagioasă, unică în felul ei, merită să fie semnalată. Fac însă rezervele mele asupra sculpturilor de la Adam-Klisi, fie ele ale lui Traian sau ale unui alt Impărat, care au locul lor indicat în Dobrogea. Acolo vor trebui înapoiate şi cele aduse cu atâta greutate şi cu mai mare cheltuială. Căci toţi cei ce vor să studieze monumentele de la Adam-Klissi nu se pot mulţumi numai cu vizitarea pietrelor aduse în Bucureşti, ci trebue să cunoască la faţa locului resturile impunătoare ce din fericire nu s'au putut disloca. Aşa a făcut şi Furtwängler şi Cichorius şi toţi ceilalţi învăţaţi, cari se ocupă de monumentele noastre romane. Ar trebui deci să se organizeze un Muzeu de antichităţi în localitate chiar. Căci ar fi absurd, să năzuim a aduce în Bucureşti o întreagă cetate de peste zece hectare suprafaţă.

Pe lângă Muzeul din Capitală, trebuie să tindem la înfiinţarea Muzeelor locale în diferite alte centre din ţară. Un foarte frumos început a fost realizat de câţiva oameni de inimă la Tîrgu-Jiu, unde se află un foarte interesant muzeu judeţean. Prefectura din Constanţa de asemeni a cerut prin raportul său No. 40171, din 1 Iulie 1905, înfiinţarea unui Muzeu în oraşul Constanţa. Direcţiunea Muzeului din Bucureşti s'a opus din răsputeri la aceasta, pe motiv că «ideea e nu numai greu de realizat dar chiar *contrarie* scopului ce s'a urmărit şi se urmăreşte (sic) prin înfiinţarea Muzeului Naţional în Capitală». Cred din contră, că înfiinţându-se cât mai multe muzee locale, cu atât mai sigur se scapă de peire numeroase obiecte, ce totuşi nu intră astăzi în Muzeul din Bucureşti. Prefectura din Constanţa, în raportul menţionat, arată de altfel «că multe din obiectele de valoare găsite acolo au fost cumpărate pe preţuri de nimic şi apoi trimise spre vânzare în străinătate, mai ales în Anglia. Singurul mijloc pentru a se aduna aceste obiecte ar fi ca să admită înfiinţarea unui Muzeu în Constanţa». Un început de asemenea muzeu se şi făcuse prin îngrijirea d-lui Pâslea inginerul şef al lucrărilor portului, care cu o sârguinţă şi pricepere demnă de laudă, adunase şi catalogase numeroasele obiecte mari şi mici ce se găseau în cursul lucrărilor de terasement. Un admirabil Muzeu s'ar fi organizat de d-nii ingineri, judecând după frumoasele începuturi realizate şi după spiritul ştiinţific, de care erau conduşi. Direcţiunea Muzeului din Bucureşti a cerut însă să i

www.dacoromanica.ro

se predea toate obiectele găsite acolo. Aşa s'a şi făcut. De un an însă, de când s'au încheiat procesele verbale de predare, obiectele, azi proprietate a Muzeului din Capitală, aşteaptă în zadar ca să fie ridicate şi aduse la Bucureşti. Statui întregi zac în lăzi, iar sarcofagiile sânt împrăştiate în port, fără ca cei în drept să se ocupe de ele. Nu erà mai bine ca ele să constitue Muzeul local din Constanţa şi să fie lăsate în buna pază a celor ce le descoperise?

* * *

Desinteresarea administraţiunei superioare faţă de Muzeu nu se reduce numai în privinţa localului; în acelaşi mod vitreg s'a ocrotit şi gospodăria internă a instituţiunii. Modul de administrare a Muzeului e de sigur unic şi merită să fie cunoscut cu ocazia jubileului nostru cultural.

Aci, ca peste tot, mă refer numai la cei 20 de ani din urmă. Întâiu, pentru că asupra primilor timpuri nu am date oficiale; al doilea, pentru că în aceste două decenii din urmă, direcţiunea Muzeului fiind continuu în aceleaşi mâni, se poate mai bine urmărì spiritul de continuitate.

Muzeul ar trebuì să se administreze conform Regulamentului aprobat prin decretul domnesc din 25 Nov. 1864, care n'a fost anulat sau modificat în urmă. In realitate însă nici una din dispoziţiunile lui nu se mai respectă azi. Şi e ciudat, că, pe când actualul Director al Muzeului, ca membru al Parlamentului în diferite sesiuni, a avut ocaziunea să prezinte nenumărate proecte de legi şi rapoartele cele mai incompatibile cu specialitatea sa de profesor sau Director, nu a putut, împiedicat fiind de Miniştrii Cultelor probabil, să ne înzestreze cu un nou regulamant al administrărei Muzeului.

Erà natural dar ca Direcţiunea, pentru a putea realiza marile modificări ce probabil că plănueşte, să înceapă prin a dà uitării lanţurile unui regulament învechit.

Astfel, s'a nesocotit împărţirea Muzeului — conform art. 2 din Regulament — în 4 secţiuni, respectându-se numai ultima secţiune, acea a «curiozităţilor», care, s'a văzut, predomină peste tot. Totuşi diferitele secţiuni trebue să fi existat la început. Cu timpul s'a constatat chiar insuficienţa lor. De acea pe baza Raportului Ministrului Cultelor, d-l T. Maiorescu, prin Decretul Nr. 2036 din 30 Dec. 1875 «se aprobă înfiinţarea a patru secţiuni nouă la muzeul din capitală şi anume: 1) secţia porturilor naţionale; 2) secţia tablourilor istorice; 3) secţia gemmelor şi cameelor şi 4) secţia industrială».

Decretul domnesc, încadrat într'un chenar foarte decorativ, e afişat într'una din sălile Muzeului. Ne fiind pus în aplicare,

www.dacoromanica.ro

după cum se dovedeşte prin lipsa totală a numitelor secţiuni, decretul a devenit el însuşi piesă de muzeu, obiect de curiozitate, expus alături de frescele dela Argeş şi nişte monezi romane. Mulţumesc sincer Direcţiunii, care a bine-voit să scoaţă acest decret la lumină; căci, ne fiind cuprins nici în colecţiunea oficială a Ministerului, n'aşi fi avut de unde să-l cunosc altfel.

Aceasta e singura modificare oficială — şi de acea ne respectată — ce se aduce Regulamentului din 64. Pe cale arbitrară însă, ca ne convenind Direcţiunii actuale de sigur, s'a suprimat pur şi simplu dispoziţiile art. 5 din Reg., conform cărora «Direcţiunea Muzeului de antichităţi este încredinţată unui *Comitet archeologic*» (sublinierea e în original), compus din 5 persoane. Cum s'ar putea pretinde însă ca, în urma demisiunii sau încetării din viaţă a primilor membri, actuala Direcţie să fi găsit 5 persoane, cari să primească această însărcinare «onorifică». De altfel, de sigur că un atare comitet ar fi stânjinit bunul mers şi planul unitar al Direcţiunii. Prin suprimarea acestui atât de cuminte dar învechit decret, Muzeul nostru dovedeşte că este mai modern de cât toate institutele similare din lume, căci, atât muzeele din ţările cu tradiţii artistice, ca Franţa şi Germania, cât şi cele mai recente institute mari din America — chiar şi The Metropolitan Museum of Art din New-York, înfiinţat la 1893 — toate, fără excepţie, au unul sau mai multe Comitete sau Consilii.

Nicăieri achiziţiunile nu se fac fără aprobarea acestor comitete, compuse din oameni speciali sau din amatori recunoscuţi. Aşa prevede de altfel şi Regulamentul din 1864: art. 17 lasă în sarcina conservatorului numai unele «condee de banii trecuţi prin buget pe seama Muzeului, afară de paragrafele excursiunilor şi ale colecţiunilor, *cari se regulează prin Comitetul archeologic*». Azi, însă, tot bugetul Muzeului «se regulează» pe baza dispoziţiunilor Directorului. Zic şi eu «director», deşi nici titlul acesta nu e prevăzut în Regulament, unde art. 13 pomeneşte numai de un «conservator cu o garanţie ipotecară de un minimum zece mii de galbeni». Era foarte firesc ca, fără vre-o dispoziţiune oficială chiar, ci prin simplul condeiu al Direcţiunii, să dispară asemenea titulaturi şi măsuri de garanţie învechite şi nepotrivite cu timpurile moderne.

Mulţumită dar neobositei munci a actualului Director, s'a transformat, fără sgomotul decretelor oficiale, administraţia cea veche într'una aşa de modernă, în cât pereche n'are. Din tot regulamentul cel vechiu nu s'a respectat de cât capitolul referiritor la îndatoririle publicului vizitator. Şi aci însă s'a redus timpul în care colecţiile îi sânt puse la dispoziţie.

Muzeul nostru este azi în afară de ori ce lege sau regula-

www.dacoromanica.ro

mente. El se administrează după bunul plac al unei direcţiuni, care de fapt este perpetuă şi decretează cu de la sine putere. Din fericire, nici un ministru nu s'a atins de această autonomie a Muzeului. Instituţia a fost salvată numai de hatârul personalului ei directiv. Altfel de mult s'ar fi găsit vreun ministru care să o desfiinţeze!

*
* *

O a doua cauză a stării mizerabile a Muzeului este, după părerile unora, lipsa unui budget potrivit cu nevoile şi importanţa instituţiunii. Să examinăm şi acest punct.

Budgetul Muzeului de antichităţi se prezintă, în termen mediu, cu suma de 20.000 lei. Aceasta e prevăzută pentru cheltuelile de personal şi de achiziţii, în cursul unui an. Intr'însa nu se cuprind, bine înţeles, suplimentele numeroase arătate, în parte numai, mai sus şi din cari unele sunt de 75.000 lei. Asemenea nu se cuprind în budgetul anual nici sumele ce se mai acordau sub următoarele diferite denumiri: 1) Fondul de «cercetări pentru studii archeologice şi în special Limes Romanus» variind între 10 şi 5 mii lei anual. 2) Fondul pentru «acoperirea cheltuelilor reclamate de legea monumentelor istorice», în general 3—4 mii lei anual. 3) Fondul pentru «exploatări de staţiuni preistorice şi publicaţiuni relative la aceste exploatări»: 5.000 lei. 4) Fondul pentru «Seminarul epigrafic-archeologic, 2.000 lei anual, precum şi alte fonduri extraordinare pentru săpături (16.000 mii lei dintr'odată) sau pentru misiuni şi transporturi, unele plătite, pare-se, chiar şi de Ministerul de Externe.

Din Budgetul anual, de aproximativ 20.000 lei, rămâne, omiţându-se personalul şi cheltuelile de întreţinere, o sumă de 10.000 lei pentru «achiziţiuni», la cari mai la urmă s'au adăogat şi «publicaţiunile şi cheltuelile extra-ordinare». Suma a fost redusă, nu se spune de ce, tocmai în ultimii ani, la 5 şi apoi chiar la 3 mii lei. Socotind dar ca medie 5.000 lei anual pentru achiziţii, am avea în decurs de 20 ani o sumă globală de 100.000, care este de sigur sub cea reală.

Cari sunt obiectele ce s'au cumpărat din această sumă, întreabă, cu oarecare indiscreţiune, o parte din public. Regret că de astă dată nu pot linişti pe inoportuni, de oarece îmi lipsesc documente oficiale. Muzeul n'a publicat nici un raport asupra obiectelor noi dobândite. Probabil pentru că nu a cumpărat nimic de seamă. Dar atunci, ce s'a făcut cu banii? Iată, neapărat un cerc viţios, din care Ministrul singur va putea descurca pe cei nedumeriţi, publicând dosarele voluminoase ce cu atâta îngrijire ţine ascunse. Să se fi cheltuit toţi banii numai pentru «publicaţiunile» ce se cuprind tot la acest capitol, iar nu se

www.dacoromanica.ro

poate crede. Mai întâiu, pentru că, după câte se ştie, catalogul colecţiunilor nu a apărut. De altfel publicaţia «Monumentelor epigrafice şi sculpturale ale Muzeului Naţional (sic) de antichităţi» precum şi broşura «Câteva monumente epigrafice ale Muzeului Naţional (sic) de antichităţi» publicate de directorul instituţiunei, au apărut în anii din urmă numai: prima în 1902, a doua în 1903. Deci până atunci, n'au existat nici spese de publicaţii cel puţin. Iar pentru săpături, transporturi, etc. s'au arătat fondurile speciale diferite de ale achiziţiilor.

Pe de altă parte, se ştie că cea mai mare parte din obiectele Muzeului sânt sau provenite din monăstiri şi săpături, sau din donaţiuni. Cei mai însemnaţi donatori sânt: Generalul Mavros, întemeitorul Muzeului, Contele Scarlat Rosetti, M. Ghika, N. Creţulescu, D. A. Sturdza, Mortillet, Büllner, Colonelul Papazolu, Calomfirescu, Burada, Anghelescu, etc., etc. Obliectele şi cărţile din colecţiunea Kogălniceanu, Cezar Boliac şi altele, au fost cumpărate din fonduri extraordinare. Exceptându-le dar pe acestea cari formează aproape totalitatea colecţiunii, sânt curioşi, cari ar dori să cunoască obiectele cumpărate din fondul budgetar arătat. Repet că nu se cunosc obiecte mai de seamă cumpărate din alocaţiunile budgetare. Pentru lămurirea celor nedumeriţi, ar fi în tot cazul de dorit ca să se publice «rapoartele generale către Ministerul Cultelor despre starea Muzeului» conform art. 16 din Regulament. Deasemeni orice achiziţiune nouă ar fi trebuit anunţată prin ziare, invitându-se publicul să o vadă. Aşa se face în străinătate, pentru a se întreţine interesul maselor pentru Muzee. Altfel instituţiunea se dă uitării şi iese din circulaţie, după cum e cazul Muzeului nostru. Iar Direcţiunea e impotentă să lupte apoi în potriva unor asemenea curente ostile Instituţiunei.

Ce îmbucurătoare rezultate se pot obţine din contra, când instituţia ştie să întreţină interesul publicului, ne dovedeşte în primul rând Academia română, care din donaţiuni numai, a ajuns să dispue de un venit anual de peste un milion! Câte alte instituţiuni de cultură nu au fost de asemeni ajutate de particulari. Numai Muzeului, de 20 ani în urmă, nu i s'a făcut nici o donaţiune mai de seamă.

* * *

Lipsa de interes din partea publicului şi a autorităţilor faţă de Muzeu ar fi fost poate iertată, dacă asemenea institute nu ar mai fi corespuns cerinţelor timpurilor nouă. Când însă ştiut este, că în educaţiunea modernă a popoarelor, Muzeele capătă un rol din ce în ce mai însemnat, nepăsarea în care ele au fost lăsate la noi, devine o adevărată crimă. Căci puterea de

www.dacoromanica.ro

educaţiune a Muzeelor, asupra maselor mai cu seamă, este incontestabilă. Ele întregesc învăţământul dat la şcoli şi universităţi, căci orice învăţământ care pleacă dela obiecte chiar, este mult mai persuasiv şi mai real decât teoria pură. Şi în măsura dată, chiar un Muzeu local ca al nostru ar fi putut exrcita acţiunea sa. El ar fi trebuit, în primul rând, să fie expresiunea civilizaţiunei ţărei şi un fel de păzitor al tradiţiunii pământene. Dar pe lângă această menire curat naţională, el ar trebui să satisfacă şi cerinţele estetice, şi, printr'o orânduire plăcută şi punerea în valoare a obiectelor în adevăr frumoase, să desvolte gustul vizitatorilor. O a treia misiune a Muzeului ar fi fost şi acea pur teoretică, de a servi drept bază studiilor şi cercetărilor istorice şi culturale, adunând şi expunând în mod ştiinţific materialul din ţară. Toate aceste meniri înalte şi frumoase, rezumate numai aci, Muzeul nostru Naţional, pentru motivele lesne de înţeles, nu le-a îndeplinit. Viitorul program de acţiune al Muzeului trebuie să se concentreze asupra următoarelor puncte:

1. Să se cerceteze cât mai amănunţit rămăşiţele artistice şi istorice din ţările locuite de Români, şi să adune cât se poate mai multe obiecte în legătură cu trecutul nostru şi cu îndeletnicirile artistice ale poporului românesc.

2. Să păstreze pentru Muzeul Naţional central, din Bucureşti, câte un exemplar mai caracteristic din fiecare speţă şi să le orânduiască în mod sistematic şi estetic servind tot odată şi învăţământului şi educaţiunei artistice a maselor.

Dubletele sau piesele cu interes pur local să se lase la locul provenienţei, înfiinţându-se cât mai multe muzee provinciale. Acestea la rândul lor vor îmbogăţi Muzeul din Bucureşti şi prin schimbul reciproc se va deşteptà în toată ţara interesul pentru obiectele de artă. Prin asemenea mijloace de stimulare, mai lesne decât prin legi prohibitive, se vor salva obiectele, ce azi trec peste graniţa ţării.

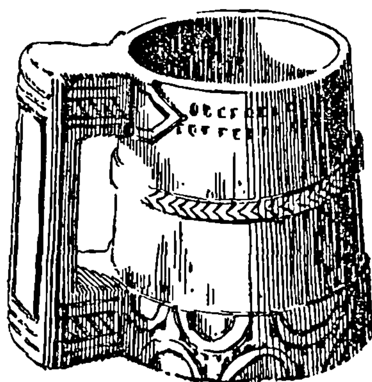
3. Prin conferinţe înaintea obiectelor sau cu ajutorul proecţiunilor şi mai ales prin publicaţii ilustrate şi cataloage, să se facă cunoscut în ţară şi în străinătate tezaurul nostru naţional. Astfel numai, Muzeul va puteà servì drept centru al unei mişcări artistice.

Iar pentru că deocamdată, ruşinea naţională, de care cu toţii ne ştìm vinovaţi, să nu fie împărtăşită şi de numeroşii străini, cari ne vor vizità, mai ales de vecinii mai mici, cari din acest punct de vedere se prezintă mult mai bine ca noi, aşi fi de părere ca Muzeul să serbeze anul jubilar închizând sălile sale. Să se şteargă firma de pe uşile palatului Universităţii, iar obiectele mai de seamă să se împrumute Expoziţiunii. Publicul român, fiind obicinuit cu neexistenţa de fapt a Muzeului, nu s'ar îm-

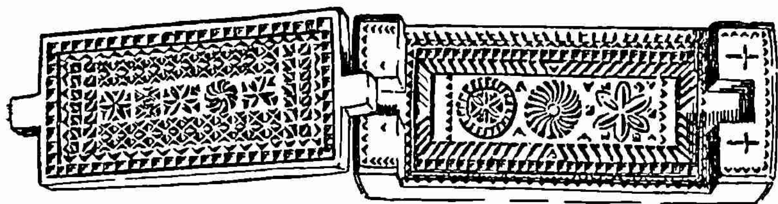
www.dacoromanica.ro

potrivì. Iar personalul instituţiunii, fiind asìgurat prin budgetul în curs, cred că de asemenea nu ar protestà. Direcţiunea va găsi astfel răgaz să mediteze în linişte asupra unor planuri de reformă, cari neapărat că se impun.

A provoca un curent favorabil ideei de reformă Muzeului, nu numai în cercurile oficiale, dar şi în public, acesta este scopul de căpitenie al rândurilor de faţă. Şi să sperăm că, în erà nouă în care intrăm după jubileu, se va găsì un ministru, care să repare greşelele neiertate ale predecesorilor săi. Atunci, publicându-se istoricul oficial şi amănunţit al instituţiunei, se va vedeà dacă au avut sau nu dreptate toţi aceia, cari în atâtea rânduri au criticat Direcţiunea Muzeului. Aceasta trebuie în orice caz scuzată, căci a făcut ce i-a fost îngăduit: în locul unei instituţiuni, care să fie sanctuarul culturii şi trecutului românesc, ne-a dat un Muzeu ursuz, un adevărat cimitir al artei pământene.



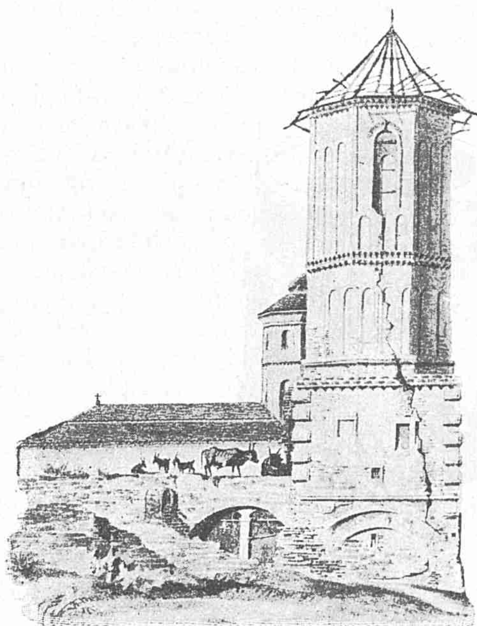
www.dacoromanica.ro



Păpuşari de lemn. — Colecţia Muzeului.

MUZEUL ROMÂNESC ŞI CEL BULGARESC

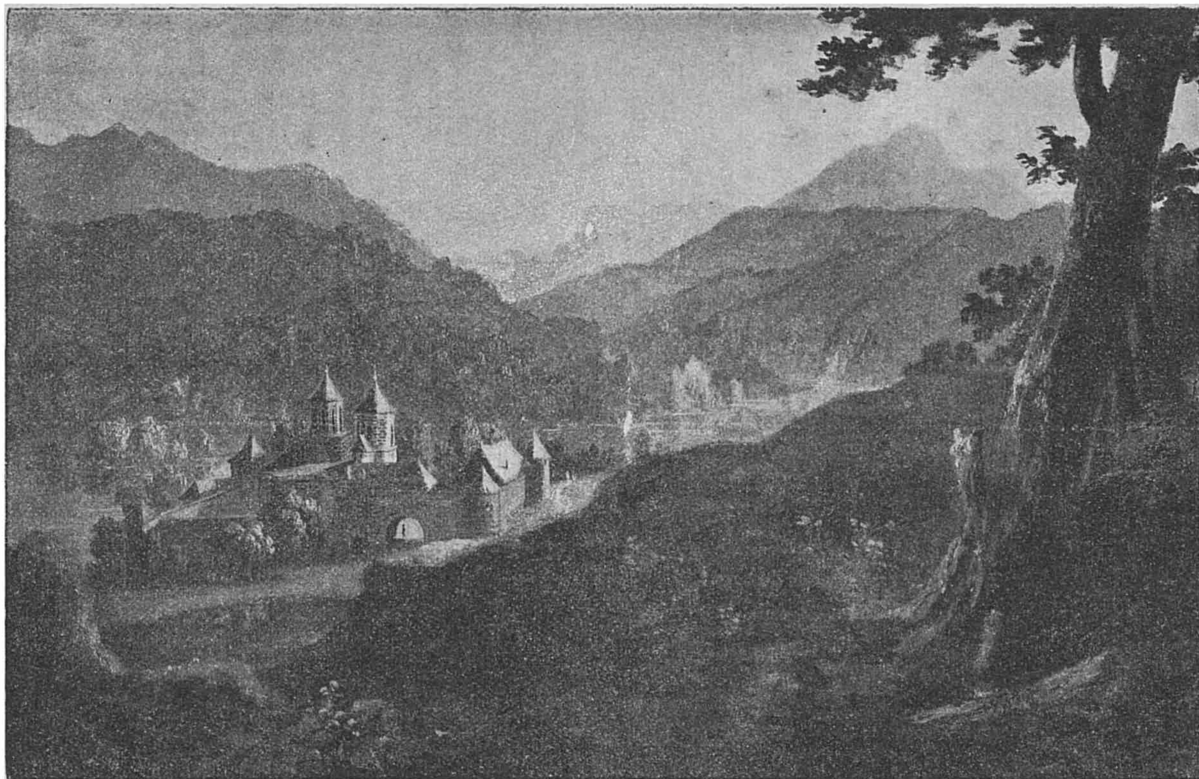
«Băgaţi de seamă să nu vă întreacă vecinii mai tineri de peste Dunăre», erà refrenul discursului ţinut într'un cerc de universitari români de către ministrul instrucţiunii publice din Bulgaria, cu ocazia petrecerii sale în ţară, acum trei ani. Cuvintele d-lui Şişmanoff aveau autoritatea unui specialist, care văzuse de aproape starea învăţământului şi a institutuţiilor noastre culturale, însoţit fiind în cercetările sale de însuşi colegul său român. Cu adânca pricepere a pedagogului, el însuşi reformator în chestii de şcoală în ţara sa, ministrul bulgar a putut să deosebească părţile într'adevăr bune şi temeinice ale organizaţiei noastre de altele greşite şi neisprăvite. În mod firesc dar şi criticile sale, cuprinse în avertismentul de mai sus, alternau cu «aprecierea marilor progrese săvârşite de vecina mai bătrână, căreia — adăogă oratorul — Bulgarii îi datoresc atâta recunoştiinţă».



H. TRENK.
RUINELE MONĂSTIREI STĂNEŞTI-VÂLCEA.
Din donaţiunea M. S. Regelui.

Părerile acestea nu au fost, pare-se, simple amabilităţi oca-

www.dacoromanica.ro



Pictură de H. TRENK, 1861.

MONĂSTIREA CORNETUL, PE APA OLTULUI, A BANULUI MAREŞ BĂJESCU, 1666.

Din colecţia daruită Muzeului de M. S. Regele.

www.dacoromanica.ro

zionale. Dl. Şişmanoff le-a confirmat în urmă şi compatrioţilor noştri reşedinţi în Sofia. În mod şi mai lămurit le-a spus acestora, că în trecerea sa pe la noi a aflat nu numai unele lucruri bune şi reforme ce-şi propuneà să adopte, dar că s'a pătruns şi de greşelile şi păcatele de cari mai cu seamă va căutà să ferească ţara sa. Care anume instituţii şi reforme intră în categoria celor demne de imitat şi care în a celor ce trebuesc evitate, s'a ferit să ne arăte oaspetele nostru. Clasificarea se poate însă lesne face. Oricine nu e orbit de un patriotism falş, trebuie să recunoască că avem o serie de instituţii culturale demne de toată lauda, alături de altele cari constitue o ruşine naţională. Dacă cele dintâi numai au nevoe să fie menţionate, reputaţia lor fiind bine stabilită, cele din urmă, din contra, nu pot fi destul de des semnalate. Revenind mereu asupra lor, dându-le cât mai mult în vileag şi făcând pe câţi mai mulţi părtaşi conştienţi ai ruşinei ce ne apasă, numai astfel putem sperà să se aducă îndreptarea dorită.

Fără a avea pretenţia să fac bilanţul general al stării noastre culturale faţă de Bulgari, să-mi fie permis însă ca, în cercul restrâns al specialităţii mele, să stabilesc o comparaţie între noi şi cele văzute în călătoria ce, anume într'acest scop, am făcut astă vară la vecinii noştri de peste Dunăre.

Printre institutele noastre de cultură, nu cred să existe unul mai puţin prezentabil ca aspect şi mai puţin corăspunzător scopului său ca Muzeul nostru de antichităţi.

Mulţumită administraţiei din ultimii timpi, Muzeul a ajuns să fie unul din organele cele mai neplăcute ale vieţii noastre culturale. E ca un stârv pe care toţi — public şi miniştri — îl ocolesc; de care nimeni nu îndrăzneşte să se atingă, nici chiar pentru a salva tezaurele pierdute într'însul. O pacoste grea apasă asupra lui. S'ar zice că în locul paserei simbolice ce împreună cu Minerva protege arta, la Muzeul nostru s'a încuibat o vulgară cucuvaie, ce'i cobeşte a moarte.

O asemenea stare de lucruri nu se poate să fi scăpat ochiului perspicace al Ministrului bulgar. Şi nu într'o mică·măsură trebue să fi contribuit aceasta la formularea criticelor ce ni s'au adus. Mai ales că tocmai într'această privinţă Bulgarii ne-au luat cu mult înainte. Într'un singur deceniu ei au făcut mai mult decât noi în patru. Istoricul oficial [1]) al Muzeului din Sofia ne-o dovedeşte. Extragem dintr'însul următoarele notiţe, cari nu sânt fără interes ca termen de comparaţie cu instituţia noastră. Graţie

---

[1]) Discursul inaugural pronunţat de Directorul Muzeului la Mai 1905 şi publicat în «Revista Şcoalelor», organ al Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii publice Nr. pe Septembrie, p. 770—7, — Sofia, 1905.

www.dacoromanica.ro

publicaţiilor bulgăreşti sântem în stare să ne punem mai lesne în curent cu Muzeul vecin, decât sântem cu al nostru, asupra căruia — lucru nemai pomenit — nu a apărut nici un raport s'au orice altă relaţie dela cei în drept. Şi cu toate acestea legea prevede publicarea regulată a anuarului. Dar, ca la noi, la nimeni!

La început şi în Sofia, întocmai ca şi la noi, colecţiunile de antichităţi şi de monezi formau o secţiune a Bibliotecii naţionale. La 1893 numai s'a înfiinţat Muzeul ca instituţie de sine stătătoare, instalându-se într'o veche clădire, Buiuk-Giami, datând din 1384, care s'a amenajat în vederea nouei întrebuinţări.

Pe bazele unui program cu caracter naţional se începù colecţionarea şi studierea atât a monumentelor descoperite întâmplător cât şi a rezultatelor exploraţiunilor ştiinţifice ce se fac în ţara întreagă. Direcţia Muzeului e ajutată în acest sens de Minister, care în 1895 prin circulări adresate autorităţilor, le obligă să dea concursul lor, indicând descoperirile ce s'ar face şi contribuind la inavuţirea colecţiunii. Numai din cercetările Direcţiunii s'au adunat 1492 bucăţi de sculpturi, cea mai mare parte importante din punct de vedere artistic, precum şi inscripţii de mare valoare ştiinţifică. O deosebită atenţiune s'a dat în explorări şi gorgoanelor, probabil de origină tracă, ce sânt presărate în număr de peste zece mii pe întreg teritoriul bulgar. Abia o a zecea partea din ele au putut fi cercetate în mod ştiinţific. — Bronzurile, cari la întemeierea Muzeului erau numai două, numără, după zece ani, 924 bucăţi. In acelaş timp s'au adunat 800 basoreliefuri zise trace, formând o colecţie unică în felul ei. Colecţia de monede, întemeiată încă înainte de 1893 de către bătrânul Tachella, a fost de asemeni considerabil sporită ca număr şi ca valoare în ultimii ani. In total Muzeul cuprindea la inaugurare 22.642 numere. [1]) Care este starea inventariului Muzeului nostru nu se poate spune, de oarece nici nu se ştie dacă inventar există. Sigur însă este că în vara aceasta, a anului 1906, trimiţându-i-se o monedă cu cerere ca să se indice Nr. sub care a fost inventariată, Direcţia Muzeului răspunde că s'a trecut sub Nr. 1. Oficial, deci, cred, autentic!

Sărăcia şi mai ales incuria Muzeului nostru reese şi mai evident pentru cel ce vizitează Muzeul Bulgarilor. Contrastul e atât de izbitor, încât nici chiar cel mai îndârjit şovinist nu ar putea

[1]) O descriere amănunţită a colecţiunilor Muzeului din Sofia nu-şi are locul în acest articol, menit să arăte spiritul de organizare mai ales al vecinilor noştri. O scurtă expunere se găseşte de altfel în articolul D-lui Iorga. Sămănătorul din 20 Aug. 1906. Antichităţile clasice sânt pe larg studiate, şi frumos reproduse în splendida lucrare publicată acum in urmă sub auspiciile Academiei din Viena: *Antike Denkmäler in Bulgarien*, bearbeitet von *E. Kalinka* 1 vol. 4⁰, 439 pp. Wien, 1906.

www.dacoromanica.ro

să nege inferioritatea noastră, din punctul de vedere ce ne preocupă aci. Iată dar un caz precis în care prevestirile atât de politicos formulate de către Ministrul Şişmanoff s'au împlinit de pe acum. Căci nu e îndoială: ne-au întrecut Bulgarii! Şi ne-au luat înnainte într'o ramură din domeniul pur cultural, care de obiceiu se desvoltă mai lesne la popoarele cu o civilizatie mai îndelungată. E straşnică lecţia ce ne-o dau vecinii noştri mai tineri. Dar câte feţe româneşti mai sânt, care să roşească înnaintea acestei ruşini a neamului nostru?

Pentru ca să nu existe bănuială că aşi fi exagerat valoarea Muzeului bulgar, numai pentru a face să reiasă şi mai mult mizeria celui românesc, voi cità aci părerile imparţiale ale streinătăţii, care nu mai poate fi învinuită de părtinire. Astfel încă din 1898, pe când Muzeul erà în formaţiune, găsim în Gazette de Beaux Arts, din Paris, următoarele cuvinte de laudă sub iscălitura unei autorităţi necontestate ca S. Reinach:

Le jeune Musée de Sofia fondé en 1893 promet de devenir sous peu, grâce au zèle intelligent de son Directeur, le plus important de la presqu'île balkanique (cuprinzând de astă dată şi România) après ceux de Constantinopole et d'Athènes. Voici plusieurs années que Mr. Dobrusky, malgré l'exiguité des crédits dont il dispose, trouve moyen d'enrichir la collection confiée à sa garde de statues, de bas-reliefs, de petits bronzes, de monnaies, de documents épigraphiques et, non content de réunir ces documents et de les publier dans un recueil rédigé en langue bulgare (le Sbornik), il en adresse généreusement des photographies aux savants occidentaux qui les font connaître à leur tour. Il serait très à désirer qu'un érudit comme Mr. Dobrusky disposât des ressources nécessaires pour pratiquer des fouillcs en Bulgarie...

Nu dar prin risipă de bani, ci numai prin râvna inteligentă a unui Director erudit au alcătuit Bulgarii Muzeul lor. Iar noi...! Inferioritatea în care ne găsim apasă cu atât mai greu, cu cât Bulgarii n'au cheltuit de cât câteva sute de mii, pentru a aveà ceva bun, pe când noi am spulberat tot atâtea milioane pe nimic.

Din comparaţia bugetelor anuale ale celor două instituţiuni constat între altele şi următoarea nepotrivire: La Bulgari fondurile prevăzute pentru noui achiziţiuni merg în mod normal tot crescând (12.893 în 1903 faţă de 27.599 în 1904), pe când salariile personalului descresc (15.755 în 1903 şi 14.550 în 1904). La noi din contră: leafa Directorului a tot crescut, iar fondurile pentru achiziţii au tot scăzut, până ce, în cele din urmă, convingându-se Miniştrii de reaua lor întrebuinţare, le-au suprimat cu totul. In bugetul în curs, fondurile au reapărut; despre achiziţii noui ale Muzeului bucureştean nu s'a aflat încă nimic. Ar

www.dacoromanica.ro

trebuì şi într'această privinţă să luăm pildă de la Bulgari. In aşteptarea «Buletinului Muzeului Naţional» pe care d. Dobrusky îl promite în discursul său inaugural, se publică în organele oficiale ale Ministerului Cultelor, [1]) în fiecare an, cum anume s'au cheltuit sumele acordate. Se specifică chiar amănunţit obiectele, indicându-se de pildă numărul monezilor grece, romane-imperiale sau republicane, bizantine etc., precum şi cele de aur, argint. Deasemenea se indică obiectele dobândite prin săpături, specificându-se natura lor. La noi un văl misterios şi încă de nimeni pătruns se întinde prudent asupra celor ce se petrec la Muzeu. Şi cu toate acestea şi la noi instituţia e publică. Dar să nu insistăm asupra acestui punct delicat.

Reluând comparaţia celor două instituţiuni, trebue să adaog că şi Bulgarii în afară de secţia archeologică mai au o secţie eclesiastică. Aceasta înfiinţată numai de vre-o câţiva ani, nu este aşa de bogată ca a noastră, de oarece odoarele se află încă prin Monăstiri. Ne o spune însuşi Directorul în discursul său inaugural. Gelos chiar de frumoasele odoare ale noastre, d-sa adaugă că «Muzeul Naţional din Bucureşti poate în această privinţă să serve de pildă». Nu ştie însă d. Dobrusky că meritul de a fi păstrat toate aceste obiecte revine secularizării averilor monăstireşti, pe urma căreia s'a alcătuit colecţia ce posedăm. Marele merit al Direcţiunii actuale constă însă în clasarea şi expunerea atât de potrivită a obiectelor, încât foarte puţini numai au putut să-şi dea seamă de importanţa şi frumuseţea lor cât timp s'au aflat la locul lor de veci, adică în vitrinele Muzeului. A trebuit ca o mână dibace să le orânduiască în mod inteligent în cula de la Filaret, pentru ca aceleaşi obiecte să stârnească admiraţiunea tuturor. A fost o adevărată revelaţiune mutarea lor: parcă s'ar fi desgropat din pământ, atât erau de uitate şi nesocotite la Muzeul sau cimitirul artei pământene.

In dorinţa ce are de a o vedeà sporind cât mai curând, d-l Dobrusky vorbeşte despre secţiunea creştină cu o modestie care se explică nnmai prin prea frumoasele şi repezile rezultate dobândite de d-sa pe terenul antichităţilor clasice. Pentru a arătà adevărata valoare a colecţiunii bisericeşti, voiu lăsa şi de astă dată pe alţii să dea nota adevărată. Profesorul I. Strzygowski, byzantinist de frunte, în referatul [2]) său asupra artei creştine în

[1]) Dokladă do gospodina Ministra na Narodnoto Prosbiţeine, 1903—1904. Sofia 1906. p. 69 sp.

[2]) *Die christliche Kunst in einigen Museen des Balkan* în Oesterreichische Rundschau, III, Heft 30: Gerade für die Zeit, die dieser Artikel gerecht zu werden sucht *muss mit allem Nachdruck auf die mustergültige Organisation des Museums in Sofia aufmerksam gamacht werden.* Was hier ein Kunstsinniger Fürst, beraten von dem als Gelehrten wohlbekannten Mi-

www.dacoromanica.ro

Balcani, insistă în special asupra «*organizaţiei model a Muzeului din Sofia*» tocmai din acest punct de vedere. «*E unic în felul său,* adaogă el, *ce s'a făcut acì de către un principe iubitor de artă ajutat de un ministru savant ca Sismanoff şi de Directorul Dobrusky cu tendinţe aşa de moderne*».

Cu saemenea protecţii şi sub o astfel de direcţie mai ales, nu e mirare ca Muzeul să progreseze atât de repede, încât, după zece ani numai, vasta moschee ce la început adăpostea toate colecţiile, să nu mai poată cuprinde de cât numai antichităţile clasice. Muzeul etnografic s'a şi mutat într'alt local, în vara trecută. Iar pentru secţia religioasă însuşi Strzygowski susţine, în articolul menţionat, ideia Bulgarilor, de a se transforma în Muzeu creştin vechia basilică din oraş, Sf. Sofia, ce datează probabil din vremea lui Justinian.

Ce îmbucurătoare este această înflorire şi creştere normală a tinerei instituţii bulgare şi cât de umilitoare stagnarea Muzeului nostru! Firesc ar fi fost, ca şi despre noi să se poată spune tot atât bine ca şi despre vecinii noştri. Căci elementele constitutive şi mediul înconjurător fiind acelaşi în ambele ţări, regresul instituţiei mai bătrâne e şi mai neexplicabil. Tocmai de aceia am ales ca termen de comparaţie Bulgaria, singurul stat cu care ne putem măsură puterile, şi faţă de care în multe privinţe ne credem superiori, pentru că sântem mai de vreme intraţi în concertul european. Ar fi de dorit ca în alte direcţii să fie aşa. Rămâne ca specialiştii să ne-o dovedească. In privinţa Muzeului însă nu mai e îndoială: ne-au dat de ruşine. Şi ne aflăm doară în condiţiuni absolut egale din punct de vedere al trecutului. Pe malul Mării Negre, atât pe teritoriul bulgar cât şi pe cel român, au fost presărate oraşe greceşti, ale căror resturi apar din nou azi cercetătorului. Ambele ţări au fost acelaşi timp indelungat colonii romane; aceleaşi civilizaţii s'au perindat în urmă între Carpaţi şi Balcani. Dela toate aceste popoare se găsesc într'o parte şi alta de-alungul Dunărei tot atâtea rămăşiţe, noi fiind parcă mai favorizaţi de soartă (Pietroasa, Adam Klissi etc.). Muzeele reprezintante ale acestor epoce ar trebuì deci să se bucure cel puţin de o aceiaşi reputaţie.

Pe când însă vecinii noştri au explorat în mod sistematic şi ştiinţific [1]) pământul ţării lor, noi am continuat să practicăm

---

nister Şişmanoff, geleistet hat, indem er den Museumsdirektor Dobrusky nach Kräften in seinen durchaus im modernsten Fahrwasser laufenden Bestrebungen unterstützte, das steht wohl einzig da.

[1]) Despre părerile foarte favorabile ale învăţaţilor englezi şi germani (profesorii B. Brown din Edimburg şi Conze din Berlin) asupra săpăturilor făcute de Bulgari, care se rezumă în «*strălucita întruchipare a Muzeului din Sofia*», vezi interesanta dare de seamă a d-lui V. Pârvan în «Sămănătorul» din 9 Iulie 1906, nnde sânt reproduse unele citaţiuni, ce mă scutesc de a repetà aci.

www.dacoromanica.ro

sistemul de distrugere destul de cunoscut în urma destăinuirilor d-lui Teohari Antonescu. Am plătit cu bani scumpi şi zile de lucru ale soldaţilor noştri ceea ce Bulgarii au făcut prin bunăvoinţă şi sub înţeleapta conducere a d-lui Dobrusky. Rezultatele noastre se văd în labirintul din sălile palatului Universităţii, unde sânt aruncate fără selecţiune sau vre-o indicaţie tot felul de pietre cu inscripţii şi cu sculpturi. In Muzeul din Sofia din contră domneşte o ordine perfectă. Cu o sobrietate distinsă, dar cu gust ales sânt grupate diferitele antichităţi, sau în ordine cronologică sau după natura subiectelor reprezintate. Totdeauna însă cu multă pricepere şi cu mare discernământ. Lămuriri şi indicaţia secolelor însoţesc fiecare obîect. Când, pentru punerea în evidenţă a vre-unei piese, e nevoe de comparaţie, se adaugă lângă original şi reproducerea în gips cu care se aseamănă, sau din a cărei familie face parte. Intr'un cuvânt toate mijloacele muzeografiei moderne sânt întrebuinţate, pentru a da colecţiei pe lângă aspectul estetic şi utilitatea practică ce trebue să aibă. Folositoare pentru cercetări, ea este tot deodată atrăgătoare şi instructivă chiar pentru profani. O curăţenie exemplară, o ordine perfectă domneşte înfine în acest adevărat templu al artei. Nu pe nedrept a stârnit el admiraţia savanţilor englezi, francezi, germani şi austriaci, în parte citaţi aci. Iar despre halul Muzeului nostru nicăeri vre-o vorbă de laudă. Şi ne mai mirăm, că în asemenea condiţiuni publicul român se dezinteresează de o instituţie care nu-i procură nici o satisfacţie estetică, nici nu-i este de un folos. Să-i dăm şi noi viaţa ce trebue să o aibă, şi de sigur că şi la noi se va deştepta gustul şi priceperea artei. Atunci o să vedem şi noi mai bine de 500 vizitatori într'o singură zi, cum mi-a fost dat să constat eu însumi în două rânduri, în Sofia. Căci aci Muzeul este intr'adevăr al poporului bulgar, care se mândreşte cu el, pe când al nostru pare că este proprietatea exclusivă a celor ce-l conduc.

De concepţia deosebită a conducătorilor depinde de sigur şi marea neasămănare a celor două instituţiuni. Bulgarii au avut fericirea să găsească în d-l Dobrusky [1]) acel spirit diriguitor, care prin muncă cinstită, vederi largi şi energie a creat în aşa scurt timp frumoasa operă ce cu toţii admirăm. Iar noi... !

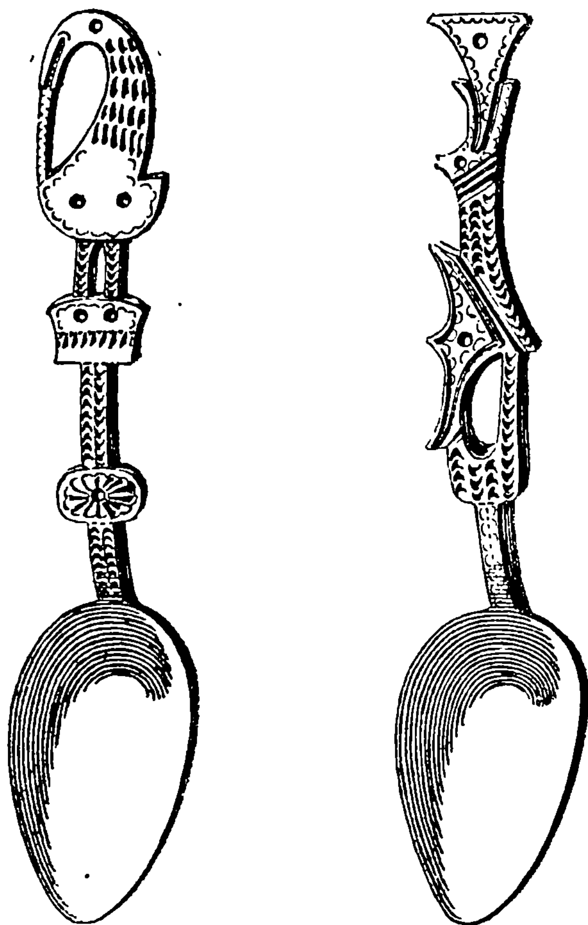
Şi cu toate acestea, dezamăgiri îu privinţa personalului, nu le-au lipsit nici lor. Mi s-a afirmat în Sofia că unul din custozii muzeului provincial din Filipopoli a fost acuzat de neregularităţi în administrarea colecţiunilor ce-i erau încredinţate. Dovedindu-i-se

[1]) Kalinka, op. citat, p. 2: Der Universitätsprofessor in Sofia V. Dobruski, der das von ihm daselbst geschaffenne Antiken Museum *so liberal wie energisch leitet.*

www.dacoromanica.ro

vinovăţia, a şi fost condamnat. Nu s'a ţinut seamă de serviciile ce el însuşi, şi mai ales bătrânul său tată, adusese muzeului din Sofia. Şi această energică hotărâre a Bulgarilor ar trebui să ne serve drept pildă.

Căci e vreme să băgăm de seamă, să nu ne prea întreacă vecinii mai tineri de peste Dunăre!



LINGURI DE LEMN.
Col. Muzeului.

www.dacoromanica.ro

UN PLAN AL MUZEULUI NOSTRU NAŢIONAL

Chestiunea Muzeelor preocupă din ce în ce mai mult spiritele. O ultimă dovadă este şi raportul senzaţional al d-lui dr. Istrati [1]). In calitate de Comisar general al Expoziţiei d-sa hotărăşte, în ultima instanţă şi cu toată autoritatea situaţiilor sale oficiale, asupra soartei diferitelor institute artistice din Capitală. Voiu lăsà cu totul la o parte învinuirile aduse şi chestiunile de polemică ridicate de d-sa. La acestea a respuns de altfel, tot pe cale oficială, d-l G. Sterian, administratorul Casei Artei [2]). Mă voi ocupà numai în mod cu totul obiectiv de partea relativă la crearea şi instalarea muzeelor propuse de d-l dr. Istrati.

In rezumat, d-sa hotărăşte ca toate colecţiunile noastre artistice să fie mutate la Filaret.

Cu toată depărtarea şi izolarea acestei părţi a oraşului, nu aşi aveà nimic de zis contra unei asemenea propuneri, dacă Expoziţia ne-ar fi lăsat acolo nişte clădiri proprii pentru a adăpostì colecţiunile noastre artistice. Din nefericire însă, clădirile existente nu corespund de loc unei asemenea întrebuinţări.

Astfel Cula, în care d-l dr. Istrati decide să se instaleze Muzeul bisericesc, este cu totul improprie pentru aceasta. Am arătat aiurea o parte din desavantagiile inerente clădirii. D-l Sterian deasemenea confirmă, în referatul său, că cele trei săli mici cari o compun sunt întunecoase şi insuficiente; iar apoi adaogă: «Dacă am vrea să facem un Muzeu religios cu toate bogăţiile cari există numai în Muzeul nostru.... ar trebuì douăzeci de cule». Acestor argumente puternice le mai vin în sprijin şi altele. Cula nu poate servì drept Muzeu, lipsită fiind cu totul de spaţiul necesar pentru circularea liberă a vizitatorilor.

[1]) *Muzeele noastre*, Raport al d-lui dr. Istrati catre Ministrul Cultelor şi Instrucţiunii publice, publicat în *Cronica* din 20 Ianuarie 1907, şi în alte ziare. Un al doilea raport al d-sale către Ministrul Domeniilor etc., a apărut in acelaşi ziar din 26 Ianuarie.

[2]) *Muzeele noastre*, Referat al d-lui arhitect G. Sterian, administratorul Casei Artelor, la raportul d-lui dr. Istrati către d-l Ministru al Instrucţiuni publice pentru crearea de Muzee în localul Expoziţiunei. 1 broşură, 23 pagini. Carol Göbl, 1907.

www.dacoromanica.ro

Cele trei odăiţe suprapuse comunică printr'o singură scară; fiecare încăpere e deci înfundată, formând cunoscutul «cul de sac», de care într'un muzeu trebue să ne ferim. Şi asemenea defecte sunt iremediabile. Dar mai presus de toate ar fi de o uşurinţă neertată, ca să îngropăm în culă odoarele cele mai scumpe ale străbunilor noştri, expunându-le astfel la o distrugere sigură în caz de incendiu. Pe când aiurea se iau toate măsurile imaginabile contra focului, noi am expune tezaurele noastre într'o clădire cu acoperişul întreg de lemn — şindrilă, cu o singură scară, asemenea de lemn, şi cu podelele tot de lemn. Clădirea are o siugură eşire numai şi câteva ferestre mici. A instalà de bună voe un Muzeu în astfel de condiţiuni, ar fi o adevărată crimă. Să fim fericiţi că am scăpat cu faţa curată astă vară, şi să nu ne încercăm din nou norocul. Am puteà plătì prea de tot scump o asemenea încăpăţânare. Căci la reparaţii în vederea înlăturării pericolului, nu trebue să ne gândim. S'ar cheltuì cu totul în zadar încă vre-o câteva zeci de mii peste cei 61.818 l. cât a costat clădirea. Nu vom aveà însă, în urma preschimbărilor, nici culă propriu zisă şi nici Muzeu în adevăratul înţeles al cuvântului.

Pentru aceleaşi motive, cred că nu se vor puteà instalà alte colecţii nici în «construcţiunea *provizorie* în care a fost pusă secţiunea etnografică ce cuprindeà Transilvania, etc». şi din care d-l dr. Istrati vrea să facă acum «un admirabil lapidariu». Un Muzeu nu este un simplu hambar în care se adăpostesc obiectele de ploae; el este şi trebue să fie şi un loc de studiu. Un lapidariu mai ales, cu colecţii epigrafice cum sunt ale noastre, trebue să fie continuu accesibil studenţilor. Numai atunci el are raţiune de a fi. Nu prea văd însă cum, în afară de marea distanţă ce ar despărţì Muzeul de Universitate, studenţii ar puteà lucrà pe timp de iarnă într'o vastă hală construită în paiènte şi neîncălzită. Un muzeu archeologic se mai compune in mare parte din copii în gips; şi acestea s'ar deteriorà curănd din cauza umezelei şi a schimbărilor de temperatură provocate de condiţiunile defavorabile ale clădirei.

Inutilizabil ca Muzeu mi se pare de asemenea chiar şi aşa zisul Palat al Artelor.

El este, după părerea *architectului* G. Sterian, «o clădire zidită în pripă în timpul iernei, cu ziduri prea groase, cu săli prea mici, cu spaţiuri enorme perdute. Planul acestei construcţiuni, conceput deasemenea în pripă, nu prevede nici o destinaţie specială. Cele două săli de jos sunt întunecoase şi înguste. Sălile de sus, în număr de trei, sunt iarăşi înguste şi primesc o lumină din cele mai defectuoase: de sus, dintr'un tavan cu geamuri insuficiente, şi o altă lumină laterală, falsă, dela învelitoarea

www.dacoromanica.ro

unui «*hall*» prea înalt, prea mic în raport cu înălţimea lui şi inutilizabil.

Pe un timp puţin acoperit acest palat este absolut întunecos; nici una din săli nu e degajată printr'un coridor, nici una nu poate fi închisă sau izolată.

Prin faptul că clădirea a fost zidită iarna şi că are ziduri exagerat de groase, tencuelele au închis în ziduri o cantitate enormă de apă, care nu va eşi decât dărâmându-se tencuelele şi lăsând zidurile să se usuce vreo doi ani.

A pune obiecte de artă şi de valoare în localul actual. aşa cum este astăzi, ar fi a le expune la o pierzanie sigură, căci experienţa s'a făcut în timpul verei trecute; o mare parte din lucrurile expuse acolo au fost stricate de umezeală, şi a trebuit o îngrijire permanentă şi o supraveghere neîntreruptă în tot timpul Expoziţiei, pentru a prezervà de o stricăciune desăvârşită toate tablourile cari ni se încredinţase pentru a fi expuse acolo.»

De halul în care se află Palatul Artelor, nu trebue învinuiţi architecţii. E laudabilă, din contră, sforţarea ce au pus, terminând. într'un aşa scurt timp şi în atari condiţiuni, o aşa colosală clădire. Planurile le-au fost desigur impuse. Nimeni de altfel nu s'a preocupat în mod serios de destinaţia viitoare a clădirei. Iată de ce, acum e imposibil ca să se facă dintr'însa un Muzeu. D-l Comisar însuşi cere «un credit de maximum 300.000 lei pentru mărirea localului». Adăogaţi la cei 621.232 lei cât a costat Palatul, am aveà un total de aproape un milion! D-l G. Sterian, architect, estimează la 500.000 lei, suma necesară pentru reparaţii. «Cu această sumă, adaogă însă d-sa. oricine se poate învrednicì a clădi un Muzeu cum se cade şi -n sensul adevărat al cuvântului, chiar în centrul Capitalei».

Această afirmare e prea categorică şi justă pentru a fi trecută cu vederea. Trebue neapărat să se ţie seamă de ea. Să nu ne angajăm din nou în cheltueli de reparaţii şi cârpeli, cari niciodată nu vor dà un rezultat bun; mai ales însă când cu aceiaşi bani se poate face o clădire nouă şi în condiţiunile speciale unui Muzeu.

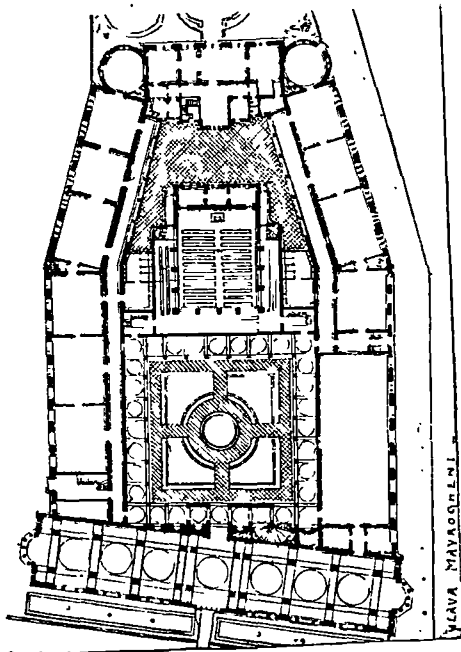
Convins de acest adevăr şi de necesitatea unui Muzeu, încă de astăvară am conceput ideea clădirii unui local propriu, în care să se instaleze în mod demn trecutul nostru artistic. In acest sens am şi adresat mai multe rapoarte autorităţii şcolare superioare. Primul meu raport fiind aprobat, d-l architect N. Ghika a fost oficial însărcinat, prin adresa No. 1210 *din 19 Septemvrie 1905*, cu alcătuirea planurilor, din care o parte sânt reproduse aci.

Noua clădire presupuneà totdeodată şi o altă împărţire şi organizare a tuturor colecţiunilor noastre de artă. Toate propune-

www.dacoromanica.ro

rile, ce am făcut pe urmă în acest sens, au rămas însă fără răspuns din partea Ministrului. Iar dacă azi, urmând exemplul d-lui dr. Istrati, mă hotărăsc să dau publicităţei unele părţi din acele rapoarte, o fac cu speranţa că poate pe această nouă cale ele vor ajunge şi la cunoştinţa acelora, către cari au fost dela început adresate.

Un prim punct, asupra căruia cred necesar să insist şi aci, este cauza neexistenţei unui Muzeu românesc. In genere ea se atribue lipsei de fonduri. Este însă absolut neexact. Căci de fapt s'a cheltuit sume cu mult mai mari, decât ar fi fost necesar ca să fim cel puţin la nivelul vecinilor noştri Sârbii şi Bulgarii, cari ne-au întrecut cu mult. Am dovedit aiurea cum, în răstimp de 7 ani numai, s'au risipit în socoteala Muzeului *peste două milioane*, fără să ne fi ales cu ceva. Starea tristă de azi e rezultatul lipsei de control în cheltueli şi *mai cu seamă a lipsei unei directive în lucrări.* S'a cheltuit orbeşte în trecut, după cum şi azi se propun noi cheltueli, fără ca să existe un plan hotărât şi bine chibzuit. Daca urmăm iar cu sute de mii pentru reparaţii şi cârpeli, ne vom deşteptă iar peste câţiva ani cu milioanele cheltuite şi fără de Muzeu. Căci rămâne bine hotărât: nu orice clădire, fie ea oricât de scumpă, poate servi pertru păstrarea şi expunerea operilor de artă. Muzeele, mai mult ca orice alte clădiri, au cerinţele lor cu totul speciale şi ca materiale de construcţie şi ca amenajare.

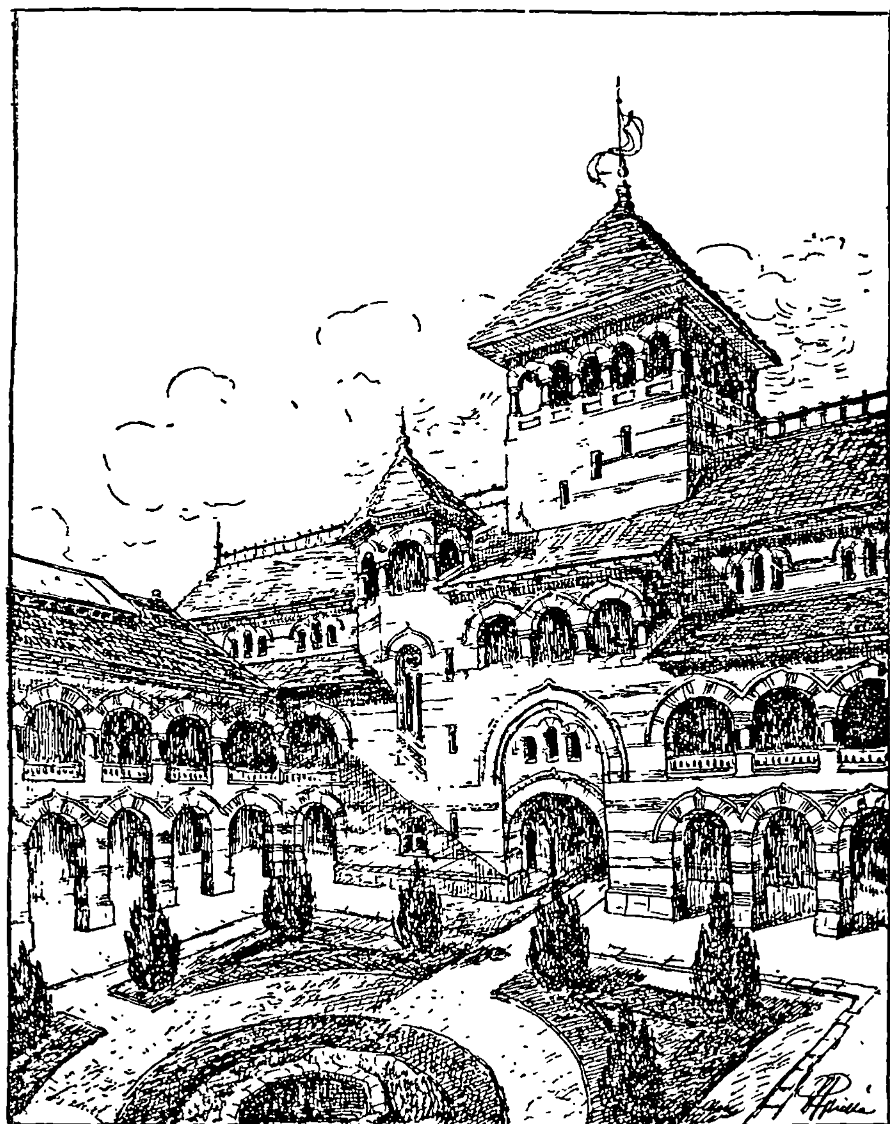


PLANUL MUZEULUI NAŢIONAL.

Conform acestor cerinţe, au şi fost alcătuite de d-l arhitect Ghika schiţele de plan ale Muzeului ce urmă să se ridice la şoseaua Kiselef, unde se află azi Muzeul de etnografie şi şcoala de arte frumoase.

Clădirea e concepută în stil românesc, adaptat însă scopului

www.dacoromanica.ro



CURTEA INTERIOARĂ A MUZEULUI, DUPĂ PLANUL D-LUI ARCHITECT N. GHIKA.

www.dacoromanica.ro

special. Materialele de construcţie prevăzute sunt: piatră, cărămidă aparentă, tencuită numai în interior, beton armat, fier şi sticlă.

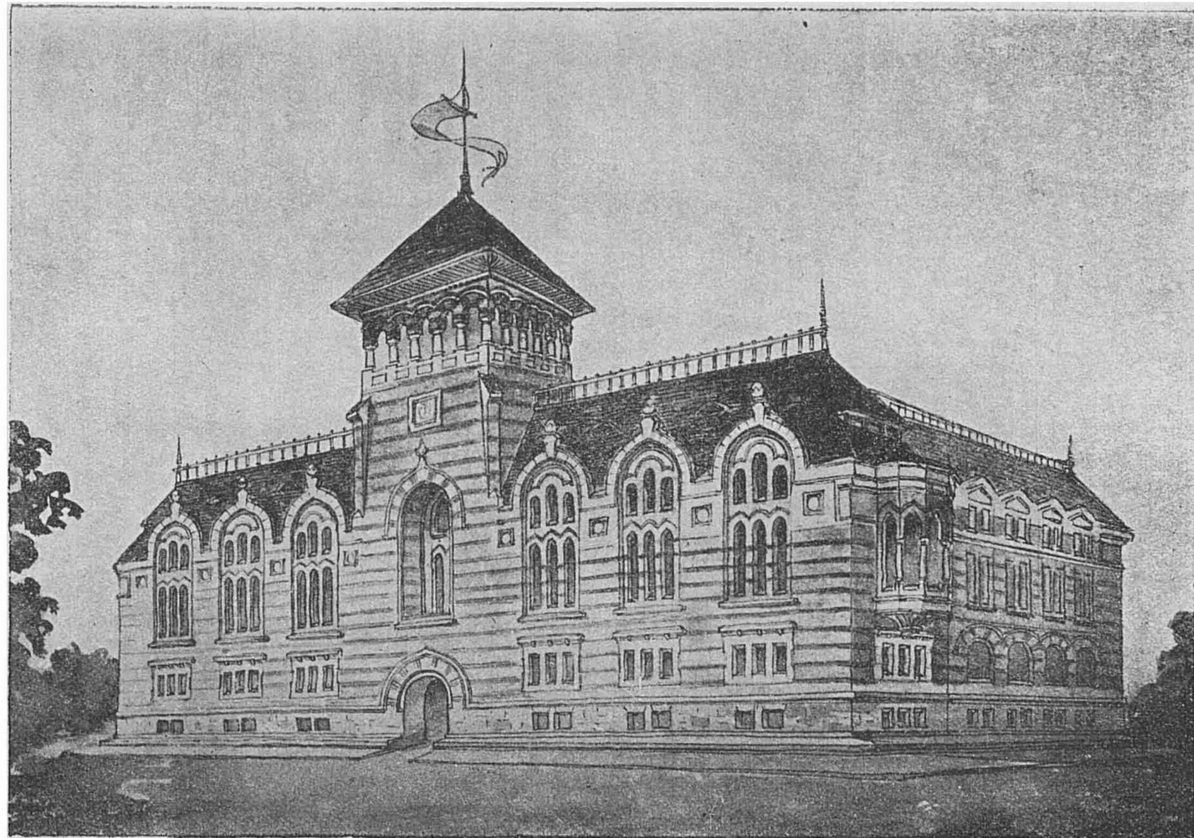
Infăţişarea exterioară a clădirei e condiţionată, după cum se vede din ilustraţie, de ferestrele mari de care are nevoe în primul rând Muzeul. Turnul pătrat d'asupra intrărei ar întrerupe pe deoparte simetria lungei faţade, făcând posibilă in acelaşi timp bolta din interior a secţiunei bisericeşti. Faţadele laterale vor fi cât mai simple: cărămidă aparentă cu chenare de piatră la ferestre. Din schiţa de plan se poate vedeà economia clădirei. Muzeul erà conceput formând un corp cu şcoala de arte frumoase, care e deasemenea lipită de local. Se destina de o camdată Muzeului corpul principal dinspre Şosea şi jumătate din aripele laterale, iar cealaltă jumătate rămâneà şcoalei. Cu timpul, mărindu-se colecţiunile, urma ca şcoala să-şi mute atelierele putând de indată servì drept săli de expoziţie. In caz de lipsă de fonduri, s'ar puteà executà numai partea Muzeului deocamdată. Ambele clădiri sânt legate printr'un amfiteatru central, servind atât pentru conferinţele Muzeului, cât şi pentru cursurile şcoalei.

Voiu analizà acì numai planul Muzeului. Catul de jos al corpului central e destinat administraţiei, Bibliotecei şi sălilor de studiu şi de copiat. In sălile boltite din etajul superior s'ar instalà arta religioasă, care constitue secţiunea cea mai însemnată a Muzeului. Incăperile sânt într'adins croite mari şi largi, pentru ca să se poată subîmpărţì în urmă prin ziduri mobile, conform cerinţelor colecţiunilor. Cu ajutorul tâmplelor şi mobilierului din bisericile distruse şi cu toate celelalte frumoase şi scumpe odoare ale cultului se poate alcătui o sală de onoare a Muzeului, în care să se găsească o parte cel puţin din splendoarea dispărută a monăstirilor şi bisericilor strămoşeşti. Una din aripele laterale ar servi pentru colecţiile etnografice şi de artă decorativă, instalate de pe acum în trei săli, ce s'ar conserva în clădirea nouă; iar în cealaltă aripă s'ar pune jos antichitatea şi sus galeriile de tablouri. În acest scop s'a prevăzut mijloacele combinate de luminat (lateral şi de sus), după cerinţă.

In mijlocul clădirei se deschide o prea frumoasă curte pătrată, împrejmuită de pridvoarele cu arcade, după cum se vede în desenul acì alăturat. Aceste galerii au un îndoit scop: să adăpostească unele obiecte de piatră, cari au nevoe de o lumină directă şi tot odată să serve ca degajare pentru fiecare sală. Prin verdeaţa ce o va ornà, curtea va procurà un plăcut loc de repoas şi reculegere pentru vizitatori. —

Instalat în asemenea condiţiuni şi adăpostind toate rămăşiţele artistice şi culturale ale popoarelor cari au locuit ţara noastră, din vremurile cele mai vechi şi până azi, Muzeul ar

www.dacoromanica.ro



FAȚADA PRINCIPALĂ A MUZEULUI, DUPĂ PLANUL D-LUI ARCHITECT N. GHIKA.

www.dacoromanica.ro

constitui istoria cea mai veridică şi vorbitoare a României; ar prezintă interes chiar pentru călătorul străin şi ar fi de folos pentru cultura generală a Românilor.

Muzeul dela Şosea ar cuprinde numai originale; reproducerile în ipsos sau altfel, necesare studiului artistic [1]—te miri cum se poate face archeologie la Universitate fără de ele — ar aveà locul lor aiurea. Mulagiile ar trebuì să formeze seminariul archeologic universitar.

Azi toate aceste colecţii se află într'un haos de nedescris. Alături de d-l dr. Istrati «putem spune fără înconjur că ţara noastră nu are nici un Muzeu în înţelesul adevărat al cuvântului». Aceiaşi constatare tristă au făcut-o şi alţii mai înainte. Astfel d-l Haret, încă din 1903, scrià în Raportul său către Rege: «Muzeele şi pinacoteca vegetează grămădite în nişte localuri imposibile, lipsite de orice mijloace de înavuţire.»

Este dar vremea ca să se clarifice şi această stare de lucruri. Să se hotărască secţiunile Muzeului naţional şi atribuţiile celorlalte institute similare.

Să se contopească toate la un loc, după cum propune şi d-l dr. Istrati, atunci însă în sensul planului aci alăturat şi după normele aci indicate. Căci în clasarea şi diferenţiarea Muzeelor trebue să fim călăuziţi de valoarea şi interesul pentru studii ce prezintă fiecare colecţiune. Potrivită acesteia trebue să fie şi clădirea. D-l dr. Istrati însă porneşte dela un punct de vedere cu totul contrar. Aci e greşeala fundamentală a raportului d-sale. Căci nu pentru că au rămas pe urma Expozitiei nişte clădiri scumpe şi greu utilizabile altfel, noi să împrăştiem colecţiile noastre după încăperile disponibile, creind atâtea Muzee câte localuri avem. Din contră, apreciind însemnătatea colecţiilor pentru istoria neamului, să căutăm să le punem în localuri anume construite, făcând să reiasă întreaga lor valoare şi să aducă serviciile dorite.

Nu forma exterioară, nu haina, sau în cazul de faţă clădirea, ci fondul, adică în speţa noastră tezaurele artistice, trebue să aibă precădere. După întinderea ce ele vor lua, trebue să se prevadă şi localurile de Muzee, iar nu vice-versa.

Salvarea şi buna utilizare a colecţiunilor trebue singure să preocupe pe toţi aceia, a căror judecată dreaptă nu e turburată de greaua răspundere a soartei clădirilor dela Expoziţie. Iată de ce d. dr. Istrati se găseşte izolat cu propunerile d-sale.

---

[1]) Incă din 1896 am insistat pentru creerea unui asememea Muzeu pe lângă cel de antichităţi. Incercarea făcută mi-a atras însă urgia celor interesaţi. Până azi nu s'a adaos însă nimic la începutul făcut de răposatul Odobescu.

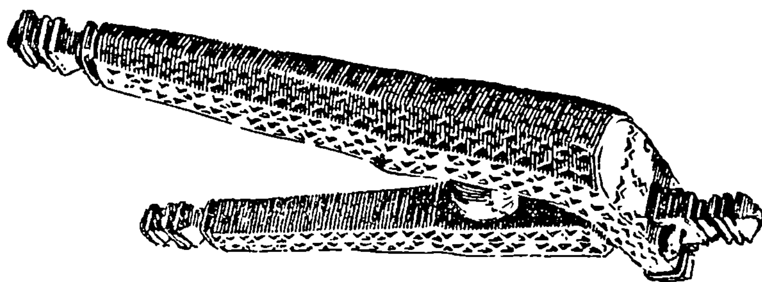
www.dacoromanica.ro

S'a comis imprudenţa — explicabilă, poate, prin grabă — de a se ridicà nişte clădiri costisitoare, fără a li se da dela inceput o destinaţie bine definită. Să nu agravăm greşala, înmormântând acum în ele comorile artei româneşti. Să se destine Parcul de la Filaret cu clădirile din el numeroaselor şi prea potrivitelor întrebuinţări ce d. dr. Istrati însuşi le arată în al doilea raport al d-sale, adresat Ministerului Agriculturei, Industriei şi Comerciului. Să se întemeieze grădini botanice şi zoologice, şcoli de horti, — api, — agri — şi serici — cultură, cu muzeele lor şi se vor aduce imbunătăţiri simţitoare în desvoltarea şi propăşirea acestor ramuri noui ale economiei naţionale. Acestor instituţiuni cu expoziţiile lor veşnic premenite le-ar aduce, poate, servicii bune aşà zisul Palat al Artelor şi Cula. Arta însă are cerinţe mai speciale, mai greu de împlinit.

Iar dacă, după cum afirmă d. dr. Istrati, «creditul de 300.000 lei se va puteà obţine relativ uşor din excedentul anului curent,» atunci nu pentru cârpeli de tot felul, după cum se cere, să fie întrebuinţaţi, ci pentru punerea temeliei şi ridicarea unui adevărat Muzeu. Ar fi încoronarea cea mai frumoasă şi încheierea cea mai temeinică a celor patruzeci de ani de desvoltare culturală, sărbătoriţi cu atâta fală de întreg neamul românesc.

Iar ministrul care ar realizà asemenea idee, şi-ar ridicà el singur un monument neperitor.

Când va veni şi vremea şi omul acela?



www.dacoromanica.ro

SÂNTEM VREDNICI DE UN MUZEU NAŢIONAL?

În noi totul e spoiala, tot
e lustru fără baza.
EMINESCU: Epigonii.

Azi, când lumea e preocupată de îndreptarea stării economice a ţărănimii, s'ar păreà, poate, că nu e nemerit să ne mai gândim şi la Muzeele noastre. Totuşi, eu cred dinpotrivă că acum tocmai îşi are rostul ei şi chestiunea aceasta, fiind în foarte strânsa legătură cu reformele sociale ce se plănuesc.

Căci, dacă într'adevăr una din cauzele revoltei din primăvara trecută este prăpastia ce s'a dovedit că desparte clasele noastre sociale, atunci nu numai prin reforme agrare se va îndreptà răul. Pe lângă uşurarea traiului ţăranului, trebue să ne îngrijim şi de educaţia lui morală. Şi într'acest sens este încă foarte mult de făcut, faţă de puţinul realizat.

Pământ i s'a mai dat ţăranului şi în alte dăţi; acum i s'a mai asigurat imaşul vitelor sale şi i se vor mai înlesnì şi alte avantagii de ordin material. E momentul să ne întrebăm însă, ce s'a făcut în trecut şi ce se plănueşte în prezent pentru ridicarea moralităţii sale? Căci instrucţia singură — o experienţa dureroasă ne-a dovedit-o nu satisface şi mai ales nu îmblânzeşte în destul sufletul ţăranului. Ştiinţa de carte este incontestabil absolut necesară tuturor, nu mai încape îndoială. Ea singura însă nu e de ajuns pentru a da educaţia sau cultura în înţelesul adevărat al cuvântului. Pe lângă spirit trebue îngrijit şi sufletul. Intru cât cel ce va ştì să citească şi să scrie nu se va simţì legat de pământul patriei sale şi prin alte legături sufleteşti, nu ne vom puteà bizui pe statornicia sentimentelor sale. Neavând nimic sfânt în cugetul său, ţăranul, fie el chiar absolvent al şcoalei primare, într'un moment de orbire va da uitării şi patria, şi pe frate şi chiar avutul său propriu. Se va simţì străin într'o ţară indiferentă, cât timp printr'o educaţie serioasă nu i se va fi lămurit rostul său pe acest petic de pământ şi nu i se va fi însuflat o adevărată iubire pentru ogorul şi neamul său. Asemenea sentimente trebue deci redeşteptate în sufletul său.

Respectul tradiţiei este incontestabil unul din elementele cele

www.dacoromanica.ro

mai puternice pentru educarea morală a popoarelor. La ţăranul nostru tradiţia religiei strămoşeşti împlineà în parte acest rol în educaţia sentimentală. Cu slăbirea credinţii, ţăranul de azi şi-a perdut însă multe din însuşirile sufleteşti ale părinţilor săi. De vom puteà pe baza credinţii să reînviem şi celelalte sentimente bune ale poporului român de odinioară, nu e loc de cercetat aci. Voi insistà numai asupra unui singur factor, de care va trebuì să se ţină samă în îndrumarea viitoare a maselor. Şi anume asupra educaţiei artistice a poporului, care trebue să capete un loc de samă în programul nostru cultural. Arta, considerată nu ca o cerinţă a luxului, ci ca o îndeletnicire productivă şi recreativă în acelaş timp, dovedeşte întotdeauna o bună stare sufletească precum şi prosperarea materială a unui popor.

Şi dacă luptăm pe cale de reforme economice să redăm ţăranului un traiu mai omenos şi mai îmbelşugat, trebue neapărat şi-i uşurăm şi reluarea ocupaţiunilor artistice ale strămoşilor săi. Căci un belşug mai mare şi o artă mai frumoasă a avut ţăranul nostru din generaţiile trecute. Dovezile indiscutabile ni le produc tocmai rămăşiţele artistice ce mai găsim. Frumoasele şi numeroasele monăstiri şi biserici presărate pe întregul pământ românesc ne mărturisesc credinţa, sentimentul de patrie şi tot deodată şi simţul artistic al voevozilor şi boerilor; iar sculpturile şi ţesăturile naţionale ne dau dovadă a artei şi a bogăţiei plugarului de odinioară. Căci desigur că nu-l trage inima să-şi înflorească poarta şi tinda casei, sau să-şi împodobească păreţii căminului cu velinţele alese şi scumpe pe cel ce n'are un ceaun de mămăligă.

Cultivarea artei merge paralel cu prosperitatea materială. Să redobândim pe aceasta din urmă şi în mod firesc se va naşte şi cea dintâi. Cu siguranţă că atunci când ţăranul nu va mai duce grija zilei de mâne şi nu va mai fi aşa de greu apăsat de condiţiile muncii sale, atunci va reînvià în chip firesc şi poezia şi arta populară, acum date uitării. Oricare ar fi însă soarta reformelor sociale plănuite, şi deci implicit şi a viitorului artei noastre populare, o misiune avem de împlinit. Trebue neapărat să salvăm rămăşiţele ce mai rămân din arta de odinioară. Fie chiar numai ca document al unor vremi mai bune şi al unor însuşiri sufleteşti mai înalte, pe care le-a avut, şi desigur că le mai are încă, poporul român. Prin asemenea probe, mai mult decât prin vorbe, vom puteà dovedì gradul nostru de cultură. Astfel numai am puteà înfierà pe răuvoitorii cari, judecându-ne după un moment de cumplită rătăcire, s'au grăbit să ne trateze de «semisălbateci», contestându-ne deptul de naţie civilizată.

www.dacoromanica.ro

Datoria de a culege aceste testimonii ale trecutului trebue să o împlinim, chiar dacă printr'o orbire momentană nu am fi cu toţii convinşi de însemnătatea lor artistică sau culturală. Să ne ferim de blestemul generaţiilor viitoare, care nu ne-ar ierta greşala de a nu fi salvat la timp asemenea rămăşiţe. Căci nepăsarea de azi nu se va mai puteà indreptà mâne: obiectele dispărute sau distruse nu se mai regăsesc. Ele sânt pierdute pe vecie şi cu ele dispar atâtea titluri ale omeniei noastre. E vreme, cred, ca, după încercările ruşinoase prin care am trecut, să ne desmeticim puţin şi, reculegându-ne, să căutăm să îndreptăm greşelile comise.

Acum, ori niciodată, mai este vreme să înfiinţăm acel muzeu naţional, în care să se oglindească în mod demn trecutul artistic şi cultural al poporului românesc. Mândria naţională nu ar trebui să ne îngădue să rămânem, mai ales în această privinţă, într'o vădite inferioritate faţă chiar şi de vecinii noştri mai tineri şi mai puţini la număr decât cele douăsprezece milioane de Români. Chiar fraţii noştri de peste Carpaţi, cu toate greutăţile ce-i strâng, au reuşit să ne întreacă. Sibiul, Clujul şi Cernăuţii, de pildă, au muzeele lor cu mult încă înainte de capitala regatului român. Acì, cu toate acestea, ar trebuì să se înalţe acest adevărat templu al românismului. Prin porturile şi obiectele lor uzuale să se vadă cel puţin reunite la un loc ramurile răzleţe ale Românilor de prin Macedonia, Bosnia, Serbia, Ungaria, Moravia, Bucovina şi Basarabia. Alături de variatele costume ale judeţelor din ţară, această adunare, fie chiar numai de veştminte, ar puteà totuşi să ne lase să întrezărim puterea ce am reprezentà, de s'ar realizà vreodată întrunirea numeroaselor populaţiuni româneşti, azi atât de împrăştiate. Dar nu pentru evocarea unor asemenea utopii, ci în vederea unor scopuri cu mult mai practice şi imediate ar trebuì înfiinţat acest muzeu. El ar fi casa de educaţie a sentimentelor naţionale şi în acelaşi timp depozitul izvoadelor artei pământene. Prin el ar învăţa generaţiile tinere să aprecieze şi să iubească trecutul; prin el ar aflà gospodarul dela ţară mijloacele atât de simple şi totuşi atât de apreciabile prin care bătrânii ştiau să-şi îmblânzească traiul şi să-şi desfete ochiul; prin el în fine s'ar face educaţia artistică a întreg poporului. Săteanul va fi mândru văzând considerarea deosebită ce se dă produselor mânilor sale, iar târgoveţul va fi uimit descoperind asemenea însuşiri fratelui său dela ţară. Măgulirea primului şi mulţumirea celuilalt ar contribuì desigur la apropierea lor şi poate chiar la iubirea reciprocă.

In afară de asemenea consideraţiuni de ordin moral, să se ia în seamă mai ales însă avantagiile economice ce ar rezultà din renaşterea industriilor naţionale pe urma modelelor din muzeu.

www.dacoromanica.ro



VEDERE DIN SALA OBIECTFLOR DE LEMN.

www.dacoromanica.ro

Toate aceste argumente, pe scurt numai enunţate aci, vor fi oare în stare să ne deştepte din amorţeala în care ne perpetuăm? Şi, în momentul în care ne încumetăm să prefacem starea economică a ţăranului, fi-vom în stare să realizăm cel puţin această mică operă din domeniul preocupărilor culturale? Dacă nu din sentiment de datorie faţă de contimporanii noştri, cel puţin din respect faţă de trecutul nostru, ar trebui să ne executăm.

* * *

Cauza neexistenţei unui muzeu românesc, aşa cum ni s'ar cuveni, nu este, după cum s'ar putea crede, numai lipsa de fonduri. In realitate s'au cheltuit sume cu mult mai mari decât ar fi trebuit chiar, ca să putem fi cel puţin la nivelul vecinilor noştri. Am arătat altă dată risipa ce s'a făcut cu banii destinaţi Muzeului de antichităţi şi cum în cele din urmă, cu toate creditele de milioane acordate, tot cu nimic ne-am ales.

Din fericire însă nu tot aşa s'a procedat cu Muzeul de Zoologie. Acesta, deşi venit cu mult în urma celui de antichităţi, a ştiut să profite mai bine de împrejurări. Azi îl vedem răsfăţându-se în marele şi luminosul local dela Şoşea, anume construit într'acest scop. Sumele modeste prevăzute la început au fost cu mult depăşite în urmă. Cu mulţumire am constatat că noile credite nu i s'au refuzat. S'au dat şi se mai dau sume însemnate şi pentru complecta instalare a acestei instituţiuni, cum de altfel se şi cuvine. Căci Statul e dator să facă asemenea sacrificii pentru institutele sale. Cu atât mai mult, cu cât eră neapărat necesar ca în Capitala Regatului român să se afle şi un Muzeu de Zoologie. Nimeni nu va avea nimic de obiectat în contra lui.

Iar acum că acest muzeu există, şi e dotat cu toate cele necesare, nu ar trebui oare să ne ocupăm puţin şi de Muzeul de etnografie şi artă naţională, năpustit într'un colţ al desfiinţatei Monetării a Statului? Până când oare dobitoacele să se bucure de o mai mare favoare decât oamenii? Oare lupii, urşii, şerpii şi toate celelalte lighioane de pe la noi, sau chiar din alte continente, ne sânt mai scumpe decât produsele artistice ale strămoşilor şi fraţilor nostri din ţară sau de peste hotare? Oare după varietăţile peştilor sau lipitorilor din apele noastre, sau balenelor şi focelor aduse de pe aiurea, se poate căpătă mai lesne o imagină a culturii româneşti, decât după o strană a lui Petre Rareş, o tâmplă a Cantacuzineştilor sau o troiţă, ridicată de bătrânul Burduşel în memoria fiului său mort în războiul independenţei noastre? Şi-apoi, oare, atât pentru vizitatorul indigen cât şi pentru cel străin, este de mai mare interes, de pildă, cuibul berzei din Muzeul de zoologie, decât casa cu sculp-

www.dacoromanica.ro



VEDERE DIN SALA CERAMICEI (PRIMA ORÂNDUIRE).

www.dacoromanica.ro

turile ei unice, a meşterului gorjan Antonie Mogoş, instalată în Muzeul etnografic? Cuiburile de berze cred că sunt aceleaşi peste tot şi bine cunoscute şi chiar de copii, fără deosebire de naţionalitate; pe când o casă cu stâlpii la fel cu ai lui Mogoş nu se mai întâlneşte nicăeri pe'ntinsul pământului. Şi de aceia socot că atât pământeanul cât şi străinul va trage mai mare folos din vizitarea muzeului de artă naţională de cât a celui de zoologie universală[1]).

Iar în mintea ţăranului mai ales — căci de el trebue să ne îngrijim în primul rând — se vor naşte, sânt sigur, mai curând idei de ordin moral sau patriotic din contemplarea unei icoane străbune sau a portretului ctitoricesc al lui Tudor Vladimirescu de pildă, decât în faţa tigrului sfăşiindu-şi prada. Necesitatea unui muzeu de artă şi etnografie românească se impune deci, mai ales atunci când avem chiar unul de zoologie. Căci şi foloasele ce se pot trage pe urma celui dintâi sânt incomparabil mai mari decât cele ce ne poate da cel dealdoilea. Şi e sigur o nespusă ruşine că ne lipseşte încă un muzeu naţional, când avem un muzeu zoologic aşa de splendid şi costisitor instalat. Cu atât mai mult cu cât un asemenea muzeu, fie el oricât de însemnat din punct de vedere ştiinţific — după cum de altfel se pare că este al nostru — nu compensează lipsa unui muzeu naţional. Insemnătatea celui zoologic se datoreşte în bună parte caracterului său universal. Un muzeu de etnografie şi artă românească însă, oricum ar fi el înjghebat, va aveà totdeauna un caracter propriu, o originalitate a sa, prin natura colecţiilor chiar. In nici un caz el nu poate suferì comparaţia cu alte instituţii străine decât întrucât priveşte instalaţiunea; căci din punct de vedere al conţinutului el este fără termen de asemănare, fiind unic în felul său. De aceia numai un asemenea muzeu poate da nota caracteristică a poporului nostru, arătând gradul său de cultură. După importanţa tezaurelor artistice şi culturale, iar nu după speţele de dobitoace, ni se fixează locul ce ni se cuvine în rândul naţiilor civilizate.

Oricât de vădită e dar superioritatea şi necesitatea unui asemenea muzeu, şi oricât de regretabilă e lipsa lui, totuşi să ne bucurăm că avem cel puţin un muzeu zoologic. Căci cu atât mai multă înlesnire vom puteà deci consacrà pe viitor toată atenţiunea, precum şi mai ales toate resursele disponibile, pentru

[1]) Cu atât mai mult cu cât nici nu este în legătură cu vreun institut care să deà rezultate practice, folositoare vreunei ramuri a activităţii naţionale. Asemenea institute, cum e de pildă cel nou plănuit de geologie, au precădere faţă de toate celelalte. Pentru acestea nu ni se vor puteà reproşà cheltuelile, fie ele oricât de mari. Ele sânt necesităţi imperioase.

www.dacoromanica.ro



VEDERE DIN SALA COSTUMELOR DIN MUZEUL DE ARTĂ NAȚIONALĂ.

www.dacoromanica.ro

muzeul artistic. Faţă de cel zoologic nu mai avem îndatoriri noi. Li s'a făcut animalelor onoarea unei clădiri precum şi a unei splendide instalaţiuni; e vreme să aducem aceiaş atenţiune, dacă nu aceleaşi omagii, şi semenilor noştri. Şì trebue chiar să ne grăbim cât mai mult. Animalele mai pot aşteptà. Chiar de nu sânt încă reprezintate în colecţii absolut toate speciile diferitelor familii, nu e o lipsă ireparabilă: ele se reproduc în deajuns şi chiar fără intervenţia sau grija noastră. Nu tot astfel e însă cu obiectele de artă. Acestea dispar pe zi ce merge. Şi e o crimă să mai întârziem cât de puţin cu colecţionarea lor. O mare şi importantă parte e chiar pierdută. Să salvăm dar cât mai curând ce ne-a mai rămas. Pericolul e iminent ca în puţină vreme, chiar de-am voì, să nu mai putem alcătuì un asemenea muzeu. Obiectele dispar nu numai prin distrugerea timpului sau a nepriceperii posesorilor lor, dar şi prin colecţionarea străinilor. Ei au agenţi numeroşi cari cutrieră ţara şi cumpără tot ce e mai important. Şi dacă nu vom luà măsurile necesare, în curând ne vom trezi în foarte umilitoarea situaţie de a fi nevoiţi să ne ducem la Sofia sau la Buda-Pesta să vedem în muzeele de acolo obiectele româneşti, ce n'am fost capabili să reţinem în ţara noastră. Nu pentru întâia dată atrag atenţiunea asupra pericolului ce ne ameninţă. Dacă mai tărăgănim, vom îndurà şi această ruşine. Vecinii vor venì să vadă la noi lupii din Bărăgan, iar noi vom admirà în muzeele lor odoarele poporului român. Va fi rezultatul îndărătniciei şi indolenţii noastre. Şi cu drept cuvânt vom merità blestemele urmaşilor noştri.

* * *

Realizarea Muzeului naţional dorit este cu atât mai lesnicioasă, cu cât un început există chiar. In Octombrie s'a împlinit un an dela înfiinţarea oficială, pe cale bugetară, a «*Muzeului de Etnografie şi artă naţională*» dela Şosea.

Ce s'a realizat în acest timp dovedesc cele patru săli, redate în parte şi în alăturatele fotografii. Lăsând altora aprecierea lucrării, relevez numai existenţa acestor săli, care sânt o dovadă materială şi prin urmare apreciabilă pentru fiecare. Convins că lucrarea nu e terminată şi nici perfectă, adaug numai că în timpul dat şi cu mijloacele foarte reduse de care am dispus, cu greu s'ar fi putut face mai mult. E totuş un început, un fel de program de muzeu, după care se poate judecà cam ce ar trebuì să fie opera complectă.

Pentru ca muzeul naţional să ia avântul şi proporţiile ce ì se cuvin, şi pentruca să realizăm o instituţie în genul celor similare dela alte popoare civilizate, ar trebuì:

1. Să se despartă definitiv cele două instituţii, care se con-

www.dacoromanica.ro

fundă încă. Anume, să se lase în sarcina «Muzeului de antichităţi» numai antichităţile; iar celui nou creat întreaga artă pământeană. Primul ar cuprinde preistoria, epoca greco-romană, cu bogatul material epigrafic, precum şi numismatica veche. «Muzeul de artă naţională» ar cuprinde întreaga artă a poporului român, dela cele mai simple produse ale ţăranului până la costumele voevozilor noştri precum şi întreaga artă a mănăstirilor şi bisericilor din ţară. O secţiune a parte ar formà aceea a reproducerilor în gips după sculpturile şi pisaniile principalelor noastre monumente.

Asemenea separaţiune se impune, şi nu ar constitui decât intrarea în legalitate. S'a putut tolerà amestecul straniu din vechiul nostru muzeu, cât timp nu a existat un altul; acum însă trebue curmată o aşa ciudată stare. De altfel, tot printr'o asemenea sciziune, s'a creat şi actualul Muzeu de zoologie, care erà înainte alipit pe lângă cel de geologie.

Muzeul de antichităţi, mult prea strâmtorat în actualul local, nu ar puteà decât să profite în toate privinţile de separaţiunea propusă. Nu odată am cerut oficial ca să mi se remită obiectele româneşti ce se pierd cu totul în vecinătatea copleşitoare a pietrelor romane. Un raport al meu a fost chiar aprobat, fără însă ca de fapt să se fi realizat predarea obiectelor. Până când însă averea naţională va fi considerată ca posesiunea particulară a unui vremelnic director, care se obstinează a nu cedà obiectele ce nu-i aparţin?

2) Pentru complectarea colecţiunilor acestui muzeu naţional şi salvarea cât mai grabnică a rămăşiţilor artei româneşti, ar trebui să se acorde fondurile necesare. Mai ales în primii ani ai funcţionării instituţiunii. In această privinţă însă Muzeul de artă naţională se prezintă în cele mai ruşinoase condiţiuni. Tabelele comparative ce urmează vor dovedi tristul adevăr al plângerilor mele. Pentru a face să reiasă nedreptatea ce se comite, am dat în primul rând bugetul Muzeului etnografic din Sofia, care întocmai ca şi al nostru este în primul an de când funcţionează separat de cel de antichităţi, de care erà alipit până aci. Iar pentru a dovedi că şi la noi se cheltueşte incomparabil mai mult cu celelalte muzee, care totuşi sânt cu mult mai vechi ca cel etnografic, am dat şi bugetele lor respective. Toate aceste bugete, şi cel bulgar, sânt cele oficiale pe întreg anul 1907—908.

www.dacoromanica.ro

	MUZEELE ETNOGRAFICE		MUZEELE DIN BUCUREŞTI	
	Din Sofia	Din Bucureşti	De Antichităţi	De Zoologie
Director	5.580	2.400	5.160	4.800
Secretar contabil	1.680	1.200		
Desenator		1.800	2.400	[1]
Custode preparator . . .				3.000
Asistenţi			1.400	3.360
Oameni de serviciu . . .	3.000	840	5.196	3.156
Totalul pesonalului . . .	10.000	6.240	13.896	14.316
Pentru achiziţiuni şi intreţinerea colecţiunilor . .	20.000	2.000	9.000	57.500
TOTAL . . .	31.160	8.240	22.896	71.810

Orice comentarii sânt, cred, de prisos, căci inferioritatea muzeului de artă românească e vădită pentru oricine.

Cu 20,000 lei anual pentru achiziţii, faţă de cele *două mii* numai de care dispunem noi, li e foarte uşor Bulgarilor ca să ne facă, după cum au şi început, o enormă concurenţă în cumpărarea obiectelor din ţară şi în curând să vedem în muzeul dela Sofia o secţiune valahă.

Şi faţă de muzeele din Bucureşti, cel de artă naţională e pus într'o strigătoare inferioritate. Nu mai vorbesc de cel de antichităţi, care cu toate resursele de care dispune vegetează în aceiaş stare, fără nicio ameliorare vădită.

Chiar muzeul de zoologie, care până în prezent a costat aproape o jumătate de milion, se mai bucură de un buget anual de 71.810 lei. Dintr'aceştia 37.500 lei reprezintă «a *doua* rată pentru plata costului dulapurilor. N'ar mai puteà aşteptà animalele în dulapurile cele vechi până ce să se salveze mai întâi rămăşiţile artistice, pentru care nu se acordă în buget decât 2.000 lei?

E clar că, cu un aşa buget, muzeul — redus la un singur servitor — nu poate funcţionà normal şi deşi gata instalat din Maiu, nu poate fi deschis publicului. Nu a mea va fi vina, dacă muzeul de toţi dorit nu se va întemeià. Am arătat cred destul pericolul ce ne ameninţă. Mărturisesc că, în afară de reaua voinţă a unora, am întâmpinat şi mult sprijin din partea multora. D. Ministru al Cultelor, în primul rând, convingându-se de impo-

[1] 2 400 lei daţi însă din fondul serviciului pescăriilor.

www.dacoromanica.ro

sibilitatea de a face ceva cu un buget aşa redus, a bine-voit să-mi adaoge din fondurile extraordinare încă un servitor pe lângă singurul ce mi se lăsase. Tot prin credite extraordinare mi-a fost posibil să salvez splendida casă de lemn a lui Mogoş ce erà destinată a fi dărâmată şi care azi e una din podoabele Muzeului.

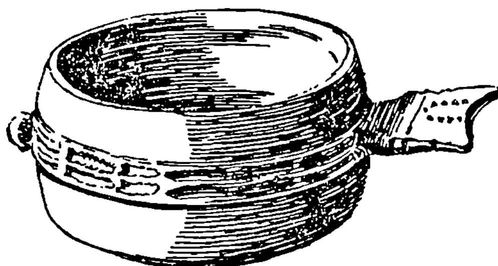
Pentru bugetul anului viitor d. administrator al Casei Şcoalelor — proprio motu — mi-a asigurat o subvenţie de vreo 2 mii lei. Aceiaşi sumă mi s'a promis şi dela Casa Bisericii. Amândorora le exprim aci recunoştinţa mea. E mult, neapărat, ce au bine-voit a face, faţă mai ales de nimicul esistent. In tot cazul însă nu e suficient.

Se pare că imperioase alte cerinţi nu permit sporirea bugetelor muzeelor, chiar când arta naţională e în joc. Ar fi oare prea îndrăzneaţă cererea, tocmai în anul în care ne preocupăm atâta de îndreptarea soartei ţăranului şi deci şi a artei lui, ca bugetul Muzeului de artă naţională să fie cel puţin egal cu acel al Muzeului zoologic?

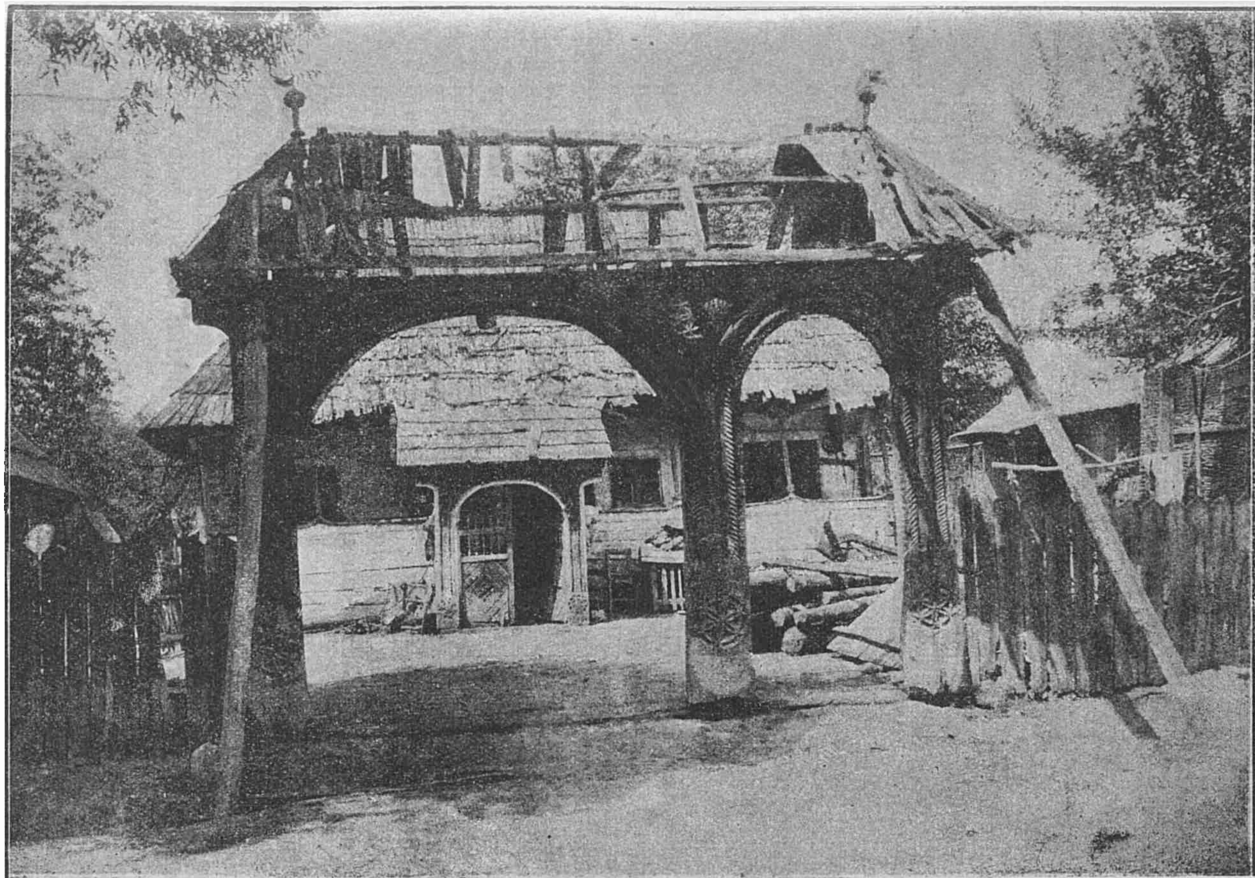
3). Pentruca noul muzeu să se înfăţişeze în mod demn, ar trebuì să aibă şi un local propriu, potrivit cerinţilor cu totul speciale ale muzeografiei moderne. Planurile ce într'acest scop am alcătuit împreună cu d. arhitect N. Ghika-Budeşti, nu au însă şansă de a fi realizate. Avem doară un splendid Muzeu de zoologie. Ce ne mai trebue şi unul pentru arta naţională!

* * *

Soarta muzeului artistic este, se vede, tare compromisă. Dacă Statul nu se va decide a face datoria ce-i încumbă, nu mai rămâne decât o singură nădejde: *intervenţia particulară.* Aceasta s'a şi arătat destul de eficace în protecţia noului muzeu. Dacă nu cu bani oficiali, să încercăm prin subscripţie publică să întemeem această instituţie cu aşa de înaltă menire naţională. Intr'acest scop propun fundarea unei societăţi, un fel de *Epitropie a Muzeului,* la care sper că vor aderà toţi cei cu adevărate sentimente patriotice. Astfel numai vom puteà dovedì, dacă sântem sau nu vrednici de un Muzeu naţional.



www.dacoromanica.ro



CASA LUI ANTONIE MOGOȘ, CEAURU-GORJ,

www.dacoromanica.ro

D-L DR. ISTRATI PRO ŞI CONTRA MUZEULUI

Deşi nimeni nu se mai îndoeşte astăzi că, întrucât priveşte colecţiile de artă, am rămas codaşi chiar printre popoarele balcanice, totuşi nici în această privinţă nu ne-am cuminţit încă. Tot mai credem, pare-se, că şi Muzeele se pot face numai cu vorbe. Căci altfel nu se explică nepotrivirea ce există între cuvintele înflăcărate, deoparte, şi faptele negative, de altă parte, ale chiar celor mai aprigi apărători ai înfiinţării unui Muzeu naţional. In fruntea acestora se află d-l dr. C. Istrati, care, în calitatea sa de Comisar general al Expoziţiei, a avut ocazii numeroase să-şi exprime ideile sale în acest sens. Indignarea d-sale în contra nepăsărei condamnabile faţă de trecutul nostru este din cele mai elocinte: «*Un popor care nu respectă trecutul, comite o crimă de lèse-naţionalitate, mai direct un act comparabil cu patricidul, devine un venetic între neamuri, fără busolă, fără raţiune şi chiar fără dreptul legal de a mai exista*», scrie d-sa într'una din numeroasele circulări. (Buletinul oficial al Expoziţiei generale p. 157). Mai categoric cu greu poate fi cineva. Şi nu o singură dată se exprimă astfel. D-sa ştie să stărue cu atâta căldură, cu cuvinte atât de patriotice, atât de răsunătoare, încât nedumereşte şi apoi convinge, poate, chiar şi pe cei mai sceptici. Pare aşa de stăpânit de idea înfiinţărei unui mare Muzeu al poporului român, pe care-l apără cu atâta entuziasm, încât mai nimeni nu se gândeşte să analizeze cel puţin ideile d-sale, înainte de a le admite. Toţi se închină înaintea părerilor şi intenţiunilor aşa de patriotice ale d-lui doctor. Mulţumită atmosferei ce s'a făcut în jurul său, d-sa a ajuns azi autoritatea supremă în chestii de înfiinţare şi organizare a Muzeelor de artă. In alcătuirea colecţiilor dela Şosea am întâmpinat şi eu rezistenţa acestei înalte autorităţi.

De aceea, cu tot respectul ce incontestabil se datoreşte d-lui Istrati pentru numeroasele şi realele sale merite în alte multe direcţiuni, îmi voiu lua totuşi libertatea — ori câte neplăceri mi-ar produce aceasta — să pun în discuţiune părerile d-sale în chestiunile cu totul speciale privitoare la Muzee. Cu atât mai mult mă cred îndreptăţit a o face, cu cât însuşi d-l doctor, într'un

www.dacoromanica.ro

raport adresat Ministerului Cultelor, publicat în «Cronica» din 20 Ianuarie a. c., şi referitor tot la Muzee de artă, singur a mărturisit că în afară de timp «*nu are nici destoinicia cerută ca să se ocupe maî departe cu aceste chestiuni.*» E natural de altfel ca d-l dr. Istrati, a cărui activitate întreagă a fost consacrată studiilor şi cercetărilor din domeniul chimiei, să fie străin chestiunilor de artă. Mai cu seamă că asemenea cunoştinţe nu se pot căpăta sau învăţa de azi pe mâine. In chesti de artă, o apreciere sigură nu poate fi dobândită în mod spontaneu; ea trebue să fie rezultatul unei întregi educaţiuni cu caracter artistic, susţinută prin studii speciale atât teoretice cât şi practice.

Şi asemenea educaţiune artistică nu se mai poate dobândi după trecerea unei anumite vârste. După o viaţă întreagă petrecută exclusiv în laboratorii, e imposibil oricui să ajungă, cu toată bunăvoinţa ce ar avea, arbitru în chestiuni de artă, cari până aci i-au fost streine. Pe cât de firesc ar fi fost deci ca d-l dr. Istrati, după o aşa de strălucită carieră ştiinţifică, să-şi închee activitatea sa de profesor reorganizând sau creând un institut model de chimie, de pildă, pe atât de straniu ni se pare văzându-l amestecat în chestiuni de muzeografie. Mai cu seamă după probele ce a dat prin organizarea secţiunei artistice dela Expoziţie. Căci prin lipsa totală de discernământ în alegerea obiectelor şi prin lipsa şi mai regretabilă de gust ce a predominat la orânduirea lor, dovadă a fost făcută de marea deosebire între intenţiunile d-lui doctor şi realizarea lor. Totuşi azi încă d-sa persistă pentru înfiinţarea unui Muzeu, anume după planul d-sale special. Argumentele ce aduce întru susţinerea ideei d-sale par, la prima vedere, aşa de bine întemeiate, încât conving pe mulţi de inutilitatea înfiinţării unui alt Muzeu, în special a celui dela Şosea. Căci luându-ne după afirmările d-sale, d-l doctor Istrati are întrunite gata toate elementele constitutive ale unui Muzeu. Şi anume: are la dispoziţie un local: palatul artelor din Dealul Filaret; acestuia i-a găsit numele cel mai potrivit: Muzeul trecutului nostru; iar ca organisator, în fine, îi stă la dispoziţie competinţa extraordinară a d-lui Mironescu.

Ce-i mai lipseşte dar d-lui Istrati, pentru a închegà Muzeul poporului român, aşa de mult trâmbiţat? În aparenţă nimic; în realitate însă tot. Şi iată de ce:

Localul, după cum am mai dovedit altă dată, este cu totul impropriu pentru un Muzeu de artă. D-l doctor însuşi confirmă aceasta, de oarece, prin numitul său raport către Ministerul cultelor, cere 300.000 lei pentru repararea localului, în vederea instalărei colecţiunilor. Dar în afară de d-sa, chiar şi architecţii constructori ai acestui palat susţin afirmarea noastră, căci singuri mărturisesc că nu în vederea unui Muzeu a fost anume

www.dacoromanica.ro

ridicată clădirea. Palatul fiind punctul culminant al Expoziției, architecții au avut să se preocupe mai ales de *efectul* ce avea să producă clădirea [1]). În urmă de tot venea numai preocuparea distribuirei interne, pe care singuri mărturisesc că nu o vor puteà judecà decât când clădirea va fi gata. S'a văzut că e defectuoasă, şi într'o clădire specială de muzeu, distribuirea trebuie să predomine față de toate celelalte cerințe. Nu clădirea face Muzeul, ci colecțiile ce sunt adăpostite într'însa, şi felul cum sunt orânduite. De acest adevăr însă nu vrea să ție seamă d. doctor care, având răspunderea unei aşà de scumpe clădiri, vrea cu orice preț să facă dintr'însa un Muzeu, deşi e cu totul improprie unei asemenea destinațiuni.

Mulți împreună cu mine sunt de părere că numai ca hală mare pentru petreceri, cu muzică şi restaurant, se potriveşte acest palat. În vederea serbărilor ce se vor da în parcul dela Filaret, cred că această destinație ar fi cea mai nemerită. În tot cazul ar fi o neiertată uşurință, să se mai cheltuiască sute de mii de lei cu reparațiuni în vederea instalărei unui Muzeu acolo, când, după cum am arătat, cu aceiaşi bani se poate lesne face un local propriu şi într'un loc mai la îndemâna publicului de cât la Filaret.

Tot aşà de intemeiate obiecțiuni se pot aduce şi în potriva numelui — adică a cuprinsului — Muzeului. Botezându-l «Trecutul nostru», d. dr. Istrati a dat singur dovadă că nu ştie anume ce va cuprinde viitorul său Muzeu. Într'adevăr, cele mai contradictorì păreri asupra destinației acestui Muzeu se găsesc în diferitele circulări, rapoarte şi discursuri, toate ale d-lui dr. Istrati însuşi.

Uneori e de părere că acest Muzeu al d-sale «*trebuie să aibă următoarele secțiuni: a culturei, a artelor frumoase, al armatei, etnografic, economic*». (Citație textuală din raportul către

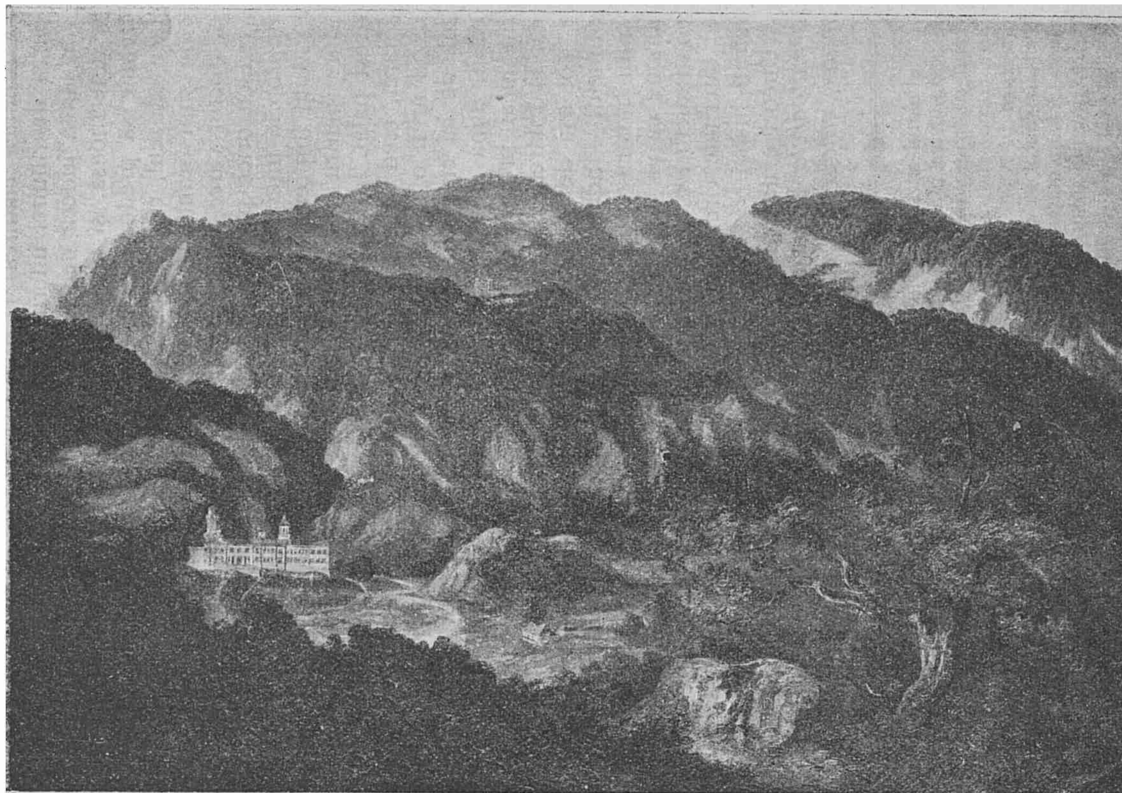
---

[1]) «Palatul acesta este conceput pentru a satisface trei cerințe, una mai importantă ca alta şi anume: *silueta în raport cu desfăşurarea lui* şi cu restul clădirilor din Expoziție, lucru ce a fost obținut prin legătura ce există între corpul central, portice şi pavilioanele dela colțuri. Urmează apoi *arhitectura în raport cu natura materialelor şi cu timpul*, în care concepătorii au căutat să deà soluțiunile cele mai simple, mai practice şi *mai de efect*. Ornamentația joacă un rol secundar, pe când deschiderile lojei porticelor permit jocurile de lumină şi de umbră, obținând *efecte* ce pot fi văzute dela distanțe mult mai mari».

«O altă cerință este *dispozițiunea planului în raport cu efectele de arhitectură voită* şi cu practica lui în vederea obiectelor ce se vor expune, problemă ce a fost rezolvată şi de care nu ne vom puteà da seamă decât atunci când i se va da ultima toaletă, atât ca decorație cât şi ca mobilier».

Muzeul «Trecutul nostru» de B. & Ş. (Burcuş şi Ştefănescu, autorii palatului) în Buletinul Expoziției p. 101—2.

www.dacoromanica.ro



H. TRENK, 1861.

MONĂSTIREA BISTRIŢA ŞI ARNOTA-VÂLCEA.
Din Colecţia dăruită Muzeului de M. S. Regele.

www.dacoromanica.ro

Ministrul Cultelor). O mai vastă dar şi mai puţin realizabilă concepţie, nici că se poate! În acelaş raport însă face unele restricţiuni, permiţând şi existenţa deosebită a Muzeului de artă naţională dela Şosea. Tot aşà de puţin clară e deosebirea între ceea ce numeşte d-sa Muzeul clasic şi cel al trecutului nostru. Uneori le desparte în localuri diferite, alteori le contopeşte, indicând chiar sălile ce se cuvin fiecăruia din ele în palatul dela Filaret [1]).

Din aceste diferite contraziceri este foarte greu, cred chiar şi pentru d-l D-r Istrati, să se determine cadrul Muzeului.

Rămâne să vedem dacă al treilea element, cu care d-sa vrea să alcătuiască colecţia, este demn de mai multă atenţiune. Dintr'un simplu desenator, d-l D-r Istrati face din d-l Vladimir Mironescu «un om priceput (?) architect şi archeolog, bun cunoscător al trecutului nostru, fotograf şi aquarelist în acelaşi timp», recomandându-l în raportul său ca viitor organizator al Muzeelor sale. Intru cât d-l Mironescu desinatorul, merită aceste epitete, ne-a dovedit singur prin alcătuirea secţiunilor artistice din Palatul Artelor. Intrucât, pe de altă parte, d-l D-r Istrati care nu e nici archeolog, nici architect, poate să dea asemenea certificate, rămâne de stabilit. Căci de aiurea d-l Mironescu nu le posedă, după cum nici competinţa nu o are.

Acestea sunt elementele de cari se laudă că dispune d-l D-l Istrati. D-sa uită însă că pentru a alcătuì un Muzeu e nevoie mai ales de colecţiuni. Cu oamenii pe cari îi văzurăm şi cu mijloacele arătate nu se întemeiază însă Muzee.

De altmintreli, mă încumet a o spune, ideia infiinţărei unui Muzeu nici n'a preocupat pe d-l D-r Istrati în mod serios. A fost o simplă vorbă, pe care nici nu s'a gândit să o realizeze

---

[1]) «Păstraţi Muzeul clasic unde este şi duceţi tot ce priveşte celelalte ramuri la Filaret, sau duceţi tot la Filaret...» O hotărâre mai clară nici că se poate!

«Tot ce priveşte Muzeul clasic ar fi pus în etajul de jos... iar aripele cu etajul de sus vor servi pentru trecutul şi secţiunea artelor decorative (?) pe când în culă se va formà Muzeul bisericesc, iar obiectele ce aparţin secţiunei etnografice vor fi trimise Muzeului dela Şosea». (Din raportul către Ministrul Cultelor).

Cum se împacă însă aceste schimbăcioase păreri cu următoarele hotărâri din Buletinul oficial p. 158?

«În Muzeul «Trecutul nostru» cată însă să întrunim tot ce priveşte numai neamul românesc, dela constituirea sa şi până în prezent, bine înţeles nu numai din România, dar şi din orice parte, oricât de depărtată sau mică ca suprafaţă, locuită încă de Români şi chiar de populaţiuni româneşti, păstrând încă oarecare caractere speciale şi cari au putut fi slavizate, germanizate, maghiarizate, turcizate sau grecizate». În acest caz el conţine şi Muzeul de antichităţi — aşa zis clasic şi pe cel etnografic, ce odineaori se relega la Şosea.

www.dacoromanica.ro

vre-o dată şi de care se serveşte iar azi pentru a împiedica pe alţii, cari vor să dea o formă concretă gândului lor. Căci, dacă, după cum singur afirmă, e adevărat că «pretutindeni expoziţiunile au avut darul de a înlezni crearea şi a lăsà în urma lor tot soiul de Muzee cu caracter artistic, istoric, industrial sau comercial» [1]), atunci nu suntem în drept a ne întrebà, de ce Expoziţia domniei sale nu ne-a lăsat aceleaşi instituţiuni? Răspunsul e simplu, pare-mi-se: pentru că nu s'a găsit cine să le inşghebe. O dovadă evidentă dar, că intre spusele şi faptele d-lui Doctor există o mare deosebire.

Dar şi mai grav e faptul, că d-l Doctor nu numai nu s'a preocupat de înfiinţarea Muzeului pe care atât îl trâmbiţă, dar a împiedicat chiar pe alţii să profite de pe urma Expoziţiunei.

Căci altfel nu ar fi permis să se vândă particularilor din colecţiile Expoziţiei tocmai obiectele cele mai caracteristice, cari sunt astfel pierdute pentru colecţiile statului. Sunt cu atât mai îndreptăţit să fac aceste neplăcute destăinuiri, cu cât la timp şi prin adresă oficială am căutat să împiedic asemenea măsuri greşite. Am însemnat chiar, ca reţinute pentru Muzeul de la Şosea, o serie întreagă de obiecte, cari toate însă s'au înstrăinat de către mult cunoscătorul şi conştiinciosul d. Mironescu. S'a crezut că mi se pune altfel piedică de a îmbogăţi Muzeul, în capul căruia fusesem numit în timpul Expoziţiei. Am dovedit însă că, deşi lipsit de concursul Expoziţiei, totuşi am reuşit să organizez la Şosea un început de Muzeu, care cu toate că nu a dispus de mijloacele materiale şi de personalul aşa de bogat al Expoziţiei, este însă mult mai interesant, mai caracteristic şi mai variat decât a fost aşa zisul Muzeu al trecutului nostru de la Filaret. Părerea nu este a mea, ci a tuturor acelora cari au putut stabili comparaţia.

Cumpărarea de către particulari a obiectelor de valoare, ce se aflau în sălile Expoziţiei, nu este de altfel singura negligenţă de care pretinşii organizatori ai Muzeului s'au făcut culpabili. Mai există una de ordin moral, şi mai îngrijitoare. Anume discreditarea faţă de numeroşii locuitori, cari de bună voe au trimis spre a fi expuse multe din obiectele ce le erau scumpe. Acestea nu li s'au mai înapoiat însă, după cum li se promisese. Asemenea cazuri sunt foarte multe. Curg plângerile azi încă la Expoziţie. Iar perşonalul responsabil se scuză, afirmă că s'au

[1]) In Buletinul Oficial al Expoziţiei, pag. 158.

D-l Dr. Istrati a fost îngrijit de sporirea colecţiunei sale particulare. Aceasta într'adevăr s'a îmbogăţit pe urma Expoziţiunei, fie din darurile făcute de unii expozanţi, fie prin obiecte cumpărate de d l Doctor dintre cele mai ieteresante adunate de agenţii speciali ai Expoziţiei sau din diferitele secţiuni. Obiectele se mai văd şi acum în palatul dela Filaret.

www.dacoromanica.ro

zăpăcit obiectele şi nu se mai pot găsì. Gândească-se însă oricine la impresia ce o asemenea scuză banală poate face asupra celui care, cu deplină încredere şi chiar cu înscris la mână, a trimis la expoziţie singurul lucrul de valoare ce aveà. Cazuri de pierderea obiectelor particulare sunt atât de dese, încât s'a lansat chiar o adresă oficială dela Comisariat, prin care autorităţile sunt rugate să intervină pe lângă locuitori, ca aceştia să *renunţe* la obiectele ce au trimis şi cari s'au *pierdut*. Prin asemenea neglijenţă culpabilă însă, acelora cari, cu trudă şi fără concursul oficial de care s'a bucurat Expoziţia, caută să strângă obiecte dela locuitori, li s'a îngreunat grozav sarcina în urma abuzului de putere aci arătat. Şi-a pierdut ţăranul — şi cu drept cuvânt — orice încredere în noi şi, de frică de a nu fi despoiat, nici nu consimte să mai arate cel puţin obiectele vechi sau de valoare ce propunem să-i cumpărăm.

Iată cu ce ne-am ales în locul Muzeului ce ni se promisese şi pe care în zadar îl mai aşteptăm azi. Căci cu cele câteva sute de obiecte, cele mai multe fără valoare şi mai ales fără legătură între ele, cred că s'a convins şi d-l dr. Istrati că nu se poate alcătuì un Muzeu. Cu atât mai stranie mi se pare dar persistenţa cu care d-sa împiedică ca zisele obiecte să părăsească palatul dela Filaret. Căci deşi toate aceste obiecte au fost dăruite Muzeului dela Şosea, încă dela 20 Aprilie, totuşi până azi am fost împiedicat să ridic un singur obiect. Ordinul formal al d-lui Ministru al Domeniilor — singurul stăpân oficial al fostei Expoziţii — a întâmpinat cea mai îndârjită rezistenţă din partea subordonaţilor săi. Aceştia desigur că n'ar fi îndrăznit să desconsidere astfel ordinele superiorului lor, dacă nu s'ar fi ştiut cel puţin protegiaţi de fostul Comisar general al Expoziţiei. Mărturisirile oficioase şi propunerile de transacţiuni, ce mi-a făcut d-l Secretar general al Ministerului de Domenii, au confirmat pe deplin amestecul direct a d-lui doctor Istrati în proprirea de a ridicà obiectele, ce oficial au fost şi sunt încă dăruite Muzeului dela Şosea.

Ţin, cu această ocazie, să relevez mai ales ales abilitatea cu care d-l dr. în chimie Al. Zaharia, în calitate de lichidator al Expoziţiei, a ştiut să servească pe fostul său şef în potriva chiar a ordinelor ce primise dela actualul său ministru. O persoană imparţială şi a cărei bună credinţă nu va puteà fi pusă în dubiu a asistat la veşnicile amânări la cari am fost supus de d-l dr. Zaharia, sub tot felul de preteste meschine. Şi toate acestea pentru că d-l dr. Istrati nu se poate împăcà cu idea, că s'ar puteà alcătui aiurea decât la Filaret un Muzeu românesc. D-sa se crede singur în drept a pune bazele unei asemenea instituţiuni. In realitate însă am arătat cât de puţin urmăreşte această idee.

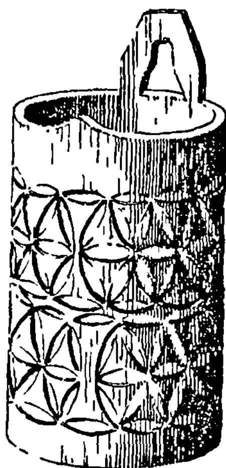
www.dacoromanica.ro

Iată cum într'adevăr se dovedeşte că d-l Dr. Istrati, care in teză generală trece drept cel mai stăruitor fundator al unui Muzeu naţional, în cazul special tocmai d-sa îmi opune piedicele cele mai neplăcute în complectarea colecţiilor dela Şosea. De încorporarea acestor obiecte erà strâns legată şi inaugurarea Muzeului, care din pricina mai sus arătată a fost din nou amânată.

M'am crezut obligat să fac aceste mărturisiri, pentru ca şi alţii să-şi deà seamă de rolul d-lui dr. Istrati în organizarea Muzeelor noastre. Avem destule păcate ale predecesorilor noştri de ispăşit, pentru ca să nu ne mai fie îngăduit să trecem sub tăcere şi greşelile contimporanilor noştri. Mai cu seamă când o aşà de însemnată chestiune este în discuţie. Căci de asigurarea rămăşiţelor artei strămoşeşti atârnă în bună parte şi îndrumarea artei noastre viitoare.

E vorba de trecutul şi viitorul artei româneşti.

Această înaltă preocupare şi această greà răspundere trebue singure să călăuzească hotărârile noastre.



SOLNIŢĂ DE COAJĂ DE BRAD.

www.dacoromanica.ro

TABLA ILUSTRAŢIUNILOR

Desenurile sânt executate de Dl. O. Roguski.

Pagina

1. Blidar din Roman 1
2. Bucata din tâmpla din Bis. Sf. Nicolae Brânduşa, Craiova . . . 1
3—4. Vederi din sala ceramicei 3
5. Vedere din secţiunea obiectelor de lemn 4
6. Vedere din sala troiţelor 5
7—8. Casa lui Mogoş, aşa cum se află în Muzeu 6--7
9. Meşterul Antonie Mogoş 8
10. Casa lui Mogoş, în comuna Ceauru-Gorj 9
11. Poartă de lemn din Tălpăşeşti-Gorj 10
12. Troiţa din Prahova. Desen: 11
13. Tronuri din Roman 12
14. Troiţă din Prahova. Desen 13
15. Furcă de tors. Desen 14
16. Sfeşnic de şezătoare din Transilvania. Desen 14
17. Tron de lemn Desen 15
18. Căpeţ de lemn. Gorj. Desen 16
19. Bâtă de cioban din Oltenia. Desen 17
20. Lingură călugărească de lemn. Desen 17
21. Blidar dela Românii din Transilvania din 1779 Desen 19
22. Oale incondeiate din jud. Muscel 20
23. Ulcior din Fălticeni 20
24. Blidar şi oală din Transilvania 21
25. Ulcior din Ilfov 22
26. Strachină, din Gorj. Desen 22
27. Vitrină cu olărie veche din Oltenia 23
28. Oale smălţuite din Brătia-Muscel 25
29. Ouă încondeiate. Calea rătăcită. Floarea. Calea mărului şi Fierul plugului 25
30. Broboadă din Transilvania 25
31. Costum din Romanaţi 26
32. Costum din Putna 27
33. Burcă sau zeghe din Banat 28
34. Schitul de sub Peatră. După «Albumul Archeologic» de M. S. Regele 29
35 Uşă împărătească 30
36. Strană de biserică din Doiceşti-Dâmboviţa 31
37. Suport de icoană; sculptură în lemn vopsit. Dela o biserică Cantacuzinească, aflată în pridvorul bis. Bucur 32

www.dacoromanica.ro

Pagina

38. Suport de icoana, Bucureşti 33
39. Dela o strană de biserică din Topolniţa-Mehedinţi 34
40. Strană dela Schitu Cârligu-Roman 34
41. Sfeşnice împărăteşti de lemn din Boldu-R.-Sărat-Micşuneşti. Ilfov Mănăstirea Bogdana (Bacău) 35
42. Tetrapod de lemn sculptat 36
43. Jelţ archieresc din Micşuneşti 37
44. Pomelnic din biserica dela Leonţuneşti-Bacău 38
45. Crucea dela catapiteazma din Plătăreşti-Ilfov 39
46. Planul Muzăului de architecţii Schmieden. v. Weltzien & Speer executat în 1887 40-41
47. Parte dintr'o strană 42
48. Ruinele bisericei Sân Nicoara, Argeş. Din colecţia dăruită de M. S. Regele 43
49. Vedere generală a Muzeului plănuit în 1887 45
50. Monăstirea Sărăcineşti-Vâlcea. Din colecţia dăruită de M. S. Regele 53
51. Căpeţ din Gorj 61
52. Păpuşar de lemn 62
53. Ruinele Monăstirei Stăneşti-Vâlcea. (Din donaţia M. S. Regelui). 62
54. Monăstirea Cornetu, pe apa Oltului, a banului Mareş Băjescu 1666 din colecţia dăruită «Muzăului de M. S. Regele» 63
55. Linguri de lemn. Colecţia Muzeului. Desen 70
56. Planul Muzeului Naţional de D. N. Ghica 74
57. Curtea interioară a Muzeului, după planul D-lui arch. N. Ghica Desen 75
58. Faţada principală a Muzeului, după planul D-lui arch. N. Ghica. 77
59. Spărgător de alune. Desen 79
60. Vedere din sala obiectelor de lemn 83
61. Vedere din sala ceramicei. (Prima orânduire) 85
62. Vedere din sala costumelor din Muzeul de artă naţională . . . 87
63. Cauc de lemn. Desen 91
64. Casa lui Antonie Mogoş, Ceauru-Gorj 92
65. Monăstirea Bistriţa şi Arnota-Vâlcea. Din colecţia dăruită Muzeului de M. S. Regele 96
66. Solniţă de coaje de brad. Desen 100

www.dacoromanica.ro

TABLA CUPRINSULUI

PAG.

1. Muzeul neamului românesc 1
2. Muzeul nostru naţional, (Viaţa româneasca, Iunie 1906) 43
3. Muzeul românesc şi cel bulgăresc, (Viaţa românească, Decembrie 1906). 62
4. Un plan al Muzeului nostru naţional? (Convorbiri literare, Februarie 1907) 71
5. Sântem vrednici de un Muzeu naţional, (Viaţa românească, Ianuarie 1908). 80
6. D-l D-r Istrati pro şi contra Muzeului, (Convorbiri literare, Junie 1907) 93

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro